

ИЗВЕШТАЈ О НАПРЕТКУ У ОСТВАРИВАЊУ ЦИЉЕВА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ДО 2030. ГОДИНЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

PROGRESS REPORT ON THE IMPLEMENTATION
OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS
BY 2030 IN THE REPUBLIC OF SERBIA

ИЗВЕШТАЈ ЗА 2022. ГОДИНУ / REPORT FOR 2022

ИЗВЕШТАЈ О НАПРЕТКУ У ОСТВАРИВАЊУ ЦИЉЕВА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ДО 2030. ГОДИНЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

ИЗВЕШТАЈ ЗА 2022. ГОДИНУ

Април 2023.

ИЗВЕШТАЈ О НАПРЕТКУ У ОСТВАРИВАЊУ ЦИЉЕВА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ДО 2030. ГОДИНЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Издавач:

Република Србија – Републички завод за статистику
Statistical Office of the Republic of Serbia

Милана Ракића 5, Београд

Тел: 011 2412 922; факс: 011 2411 260

За издавача:

Др Миладин Ковачевић, директор

Аутор:

Др Марија Бабовић

Редакцијски одбор:

Снежана Лакчевић

Драгана Ђоковић Папић

Селена Марковић

Владица Јанковић

Петар Ђорић

Лектура и коректура (српски):

Event Group d.o.o.

Превод (енглески):

Сања Катарић

Дизајн:

Растко Тохол

Штампа:

ДИА-АРТ, Београд

Тираж: 130 примерака

ISBN 978-86-6161-227-5

Штампано у априлу 2023. године

Приликом коришћења података из ове публикације обавезно навести извор.

Израду ове публикације подржале су владе Швајцарске и Немачке.

Ова публикација не представља нужно званичан став влада Швајцарске и Немачке.

Немачка
сарадња
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Sproведено од стране:

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

САДРЖАЈ

Предговор	5
Реч захвалности	6
Увод	7
Методологија праћења и мерења напретка	7
Листа нових индикатора у 2022. години	9
Структура извештаја	10
Прегледна табела прогреса ка циљевима одрживог развоја	10

ЦОР 1

Окончати сиромаштво свуда и у свим облицима

11

ЦОР 2

Окончати глад, постићи безбедност хране и побољшану исхрану и промовисати одрживу пољопривреду

17

ЦОР 3

Обезбедити здрав живот и промовисати благостање за све људе свих генерација

21

ЦОР 4

Обезбедити инклузивно и праведно квалитетно образовање и промовисати могућност целоживотног учења за све

31

ЦОР 5

Постигнути родну равноправност и оснаживати све жене и девојчице

37

ЦОР 6

Обезбедити доступност и одрживо управљање водом и санитацијама за све

45

ЦОР 7

Осигурати приступ доступној, поузданој, одрживој и модерној енергији за све

51

ЦОР 8

Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све

55

	ЦОР 9 Изградити отпорну инфраструктуру, промовисати инклузивну и одрживу индустријализацију и подстицати иновације	65
	ЦОР 10 Смањити неједнакост унутар и између држава	73
	ЦОР 11 Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим	79
	ЦОР 12 Обезбедити одрживе обрасце потрошње и производње	83
	ЦОР 13 Предузети хитну акцију у борби против климатских промена и њихових последица	87
	ЦОР 14 Очувати и одрживо користити океане, мора и морске ресурсе за одржив развој	89
	ЦОР 15 Заштитити, обнављати и промовисати одрживо коришћење копнених екосистема, одрживо управљати шумама, борити се против дезертификације, зауставити и преокренути процес деградације земљишта и зауставити губитак биодиверзитета	91
	ЦОР 16 Промовисати мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све, и изградити делотворне, одговорне и инклузивне институције на свим нивоима	97
	ЦОР 17 Ојачати средства примене и ревитализовати глобално партнерство за одрживи развој	103

ПРЕДГОВОР

Септембра 2015. године све државе чланице Уједињених нација усвојиле су Агенду 2030, која представља визију одрживог развоја и бољег, стабилнијег и безбеднијег живота за све. Агенда садржи краткорочне и дугорочне циљеве и потциљеве у економској, социјалној и еколошкој сфери.

Представљамо Извештај о напретку у остваривању Циљева одрживог развоја за Републику Србију за 2022. годину. Публикација је заснована на подацима за 125 индикатора из октобра 2022. године.

Републички завод за статистику остаје доследан у праћењу и обезбеђивању поузданих података неопходних за праћење Циљева одрживог развоја (ЦОР) за Републику Србију.

Београд, април 2023. године

Директор

Др Миладин Ковачевић

РЕЧ ЗАХВАЛНОСТИ

Захваљујемо др Марији Бабовић за успешну и плодну сарадњу током израде овог трећег по реду извештаја, Катји Грбић, која је у име GIZ-а давала техничку подршку на пројекту, представницима организација цивилног друштва на послатим коментарима, као и свим члановима Радне групе за праћење ЦОР.

Чланови Радне групе за праћење ЦОР су:

Снежана Лакчевић
Наташа Мијаковац
Јелена Пераћ
Мр Гордана Бјелобрк
Стефан Суботић
Душан Радовановић
Драгана Ђоковић Папић
Душанка Достанић
Сања Радоњић
Милијана Смиљковић
Јасмина Крстић
Владица Јанковић
Селена Марковић
Милутин Раденковић
Миливоје Грбовић
Петар Ћорић
Весна Зајц
Марија Вуловић

УВОД

Извештај о напретку у остваривању Циљева одрживог развоја (ЦОР) за 2022. годину представља трећи по реду извештај који је Републички завод за статистику (РЗС) приредио уз подршку влада Швајцарске и Немачке. Захваљујући континуитету у праћењу напретка омогућени су систематични увиди у области у којима Република Србија (РС) напредује према остваривању циљева дефинисаних Агендом за одрживи развој до 2030. године, као и областима у које је потребно уложити додатне напоре како би се поспешили развојни процеси.

Агенда за одрживи развој до 2030. године и 17 циљева које су усвојиле све државе чланице Уједињених нација (УН) у септембру 2015. године, представљају глобални стратешки оквир за одрживи развој коме треба да стреме све државе чланице и међународни релевантни актери. Агенда 2030 пружа основу за визију развоја као одрживог просперитета заснованог на социјалном укључивању и једнакости, уз истовремено очување наше планете.

Један од темељних принципа на коме почива овај стратешки оквир је да се нико не изостави из развојних процеса и развојних достигнућа. Поред основног извештаја о праћењу напретка у остваривању циљева одрживог развоја, РЗС је, у сарадњи са GIZ-ом, објавио више информативних публикација о остваривању циљева из перспективе различитих група које могу бити изостављене из развојних процеса или су недовољно у њих укључене. Објављено је пет публикација из серије „Не изоставити никога из развоја” у којима су објављени резултати праћења напретка у остваривању циљева у односу на ромско становништво, децу, младе, као и из перспективе родних и просторних неједнакости (између града и села, као и између региона).

Методологија праћења и мерења напретка

Методологија праћења напретка у овом извештају за 2022. годину иста је као и у претходна два и базира се на методологији Евростата. Напредак се мери преко сложене годишње стопе раста (CGRP).

Сложена годишња стопа раста се израчунава према формули:

$$CAGR = \left(\frac{Y_t}{Y_{t_0}} \right)^{\frac{1}{t-t_0}} - 1$$

Где: t_0 = представља базичну годину, t = последњу годину, Y_{t_0} = вредност индикатора за базичну годину, Y_t = вредност индикатора за последњу годину.

Ову методологију Евростат користи за мерење напретка у односу на циљеве код којих нису квантификоване вредности које до 2030. треба остварити. У ЕУ се напредак прати у односу на дугорочни временски оквир (последњих 15, односно минимум 10 година), као и краткорочни временски оквир (последњих пет, односно минимум три године).

Пошто у Србији нису усвојени квантитативно дефинисани циљеви, мерење се врши у односу на референтну почетну годину, при чему се мере и правац, и степен промене. Промене од 1% и више оцењују се као значајан напредак према циљу, промене веће или једнаке 0, али мање од 1% оцењују се као умерени напредак према циљу, мање од 0, али веће од -1% као умерени тренд који се удаљава од циља, и испод -1% као изражени тренд удаљавања од циља (Табела 1). Гранична вредност од 1% се показала као адекватна током десетогодишњег искуства примене ове стопе у праћењима различитих трендова које спроводи Евростат, као довољно дискриминативна да раздвоји трендове према степену промена. Поред тога, омогућава приказ добре слике о трендовима промена, на основу већег броја индикатора који се разврставају у укупно седам категорија¹.

Табела 1 Категорије оцено напретка и симболи

Симбол Напредак у достизању ЦОР мерен индикатором

	Значајан напредак
	Умерен напредак
	Умерено удаљавање
	Значајно удаљавање
	Израчунавање тренда није могуће (због кратке серије података, типа индикатора, одсуства промене и сл.)
	Неконзистентни трендови — напредак се бележи на једном (под)индикатору, а удаљавање од циља на другом
	Достигнута циљна вредност

Праћење се заснива искључиво на званичним подацима које РЗС објављује на порталу Циљева одрживог развоја (ЦОР). У време израде извештаја за 2022. годину (децембар 2022. године) на порталу се пратило 125 индикатора за Републику Србију у оквиру 17 циљева, што је више за 18 индикатора у односу на претходни извештај. Напредак се мери у краткорочном временском оквиру (до пет година), а када је могуће, и у дугорочном. У случају када подаци нису доступни за краткорочни период, коришћени су временски најближи подаци. Код индикатора за које нису доступни подаци за барем две године, од којих једна спада у дефинисани краткорочни оквир, мерење није могло бити спроведено по сложеној годишњој стопи раста, али су приказани подаци који описују стање у години за коју су подаци били доступни. Дугорочни временски оквир зависи од доступности података, а када год је било могуће, приказани су трендови за период од 2011. до 2022. године, или за

¹ Eurostat (2019) *Sustainable Development in the European Union. Monitoring report on progress towards the SDGs in and EU context: 2019 edition*. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi/publications>

период који је најближи томе у зависности од доступности података. На графиконима су истакнуте вредности за почетну и последњу годину, као и за 2018. годину која је одабрана као основа за краткорочно праћење.

Листа нових индикатора у 2022. години

- 2.5.1 Број биљних и животињских генетских ресурса за храну и пољопривреду који су осигурани у објектима за средњорочну или дугорочну конзервацију
- 2.5.2 Удео локалних раса класификованих као расе угрожене од нестајања
- 5.с.1 Удео држава које поседују системе за праћење и распоређивање јавних расхода за родну равноправност и оснаживање жена
- 8.b.1 Постојање развијене и операционализоване националне стратегије за запошљавање младих, као засебне стратегије или засебног дела у оквиру националне стратегије запошљавања
- 10.2.1 Удео становништва чији је расположиви приход нижи од 50% медијане еквивалентног прихода
- 10.7.2 Број земаља са миграционим политикама које олакшавају уређену, безбедну, регуларну и одговорну миграцију и мобилност људи
- 10.7.3 Број људи који су умрли или нестали у процесу миграције ка међународној дестинацији
- 10.a.1 Удео тарифних линија које се примењују на увоз из најмање развијених земаља и земаља у развоју са нултим царинама
- 10.b.1 Укупни финансијски токови за развој, према примаоцима и државама донаторима, као и по врсти токова (нпр. званична развојна помоћ, директне стране инвестиције и други токови)
- 11.1.1 Удео градског становништва које живи у неусловним насељима, нестандартним насељима, или неадекватним стамбеним условима
- 11.5.3 Оштећења на кључним инфраструктурама и број прекида основних услуга услед катастрофа
- 11.7.2 Удео жена које су жртве физичког или сексуалног узнемиравања током претходних 12 месеци
- 11.a.1 Број земаља које имају националне урбане политике или планове регионалног развоја који (a) одговарају на динамику становништва (b) осигуравају уравнотежен територијални развој и (c) повећавају локални фискални простор
- 12.4.2 Произведени и третирани опасни отпад
- 12.b.1 Имплементација стандардних рачуноводствених алата за праћење економских и еколошких аспеката одрживости туризма
- 16.1.1 Број жртава намерних убиства на 100.000 становника
- 16.2.3 Удео жена старости 18–29 година које су до узраста од 18 година биле изложене сексуалном насиљу
- 17.3.1 Стране директне инвестиције, званична развојна помоћ, и Сарадња Југ-Југ, као удео у бруто националном доходу

Структура извештаја

Уз ово уводно поглавље, извештај је организован у 17 поглавља која су посвећена појединачним циљевима.

Прегледна табела прогреса ка циљевима одрживог развоја

ЦОР	Индикатори												
ЦОР 1	1.2.1	1.2.2	1.3.1	1.4.1	1.5.1	1.5.2	1.5.3	1.5.4	1.a.2				
	↑	↑	↘	↗	×	↓	×	×	↓				
ЦОР 2	2.1.2	2.2.1	2.2.2	2.5.1	2.5.2	2.a.1							
	↓	↑	↑	↗	↑	↓							
ЦОР 3	3.1.1	3.1.2	3.2.1	3.2.2	3.3.2	3.4.1	3.4.2	3.7.1	3.7.2	3.8.1	3.9.3	3.b.1	3.c.1
	✓	↗	✓	✓	↑	↗	↑	↑	↑	↗	↑	↗	↓
ЦОР 4	4.1.2	4.2.1	4.2.2	4.3.1	4.5.1	4.6.1							
	×	↗	↘	↗	×	↓							
ЦОР 5	5.1.1	5.2.1	5.2.2	5.3.1	5.4.1	5.5.1	5.5.2	5.6.1	5.6.2	5.a.2	5.b.1	5.c.1	
	×	×	×	↓	×	↑	↑	×	×	×	↗	×	
ЦОР 6	6.1.1	6.2.1	6.3.1	6.3.2	6.4.1	6.4.2	6.a.1	6.b.1					
	↗	↗	↑	↑	↑	↑	↑	✓					
ЦОР 7	7.1.1	7.1.2	7.2.1	7.3.1									
	↗	×	↑	↑									
ЦОР 8	8.1.1	8.3.1	8.4.2	8.5.1	8.5.2	8.6.1	8.7.1	8.10.1	8.b.1				
	↑	↑	↗	×	↑	↑	×	↗	✓				
ЦОР 9	9.1.2	9.2.1	9.2.2	9.4.1	9.5.1	9.5.2	9.c.1						
	↗	↗	↑	↗	↑	↑	↗						
ЦОР 10	10.1.1	10.2.1	10.3.1	10.4.1	10.7.2	10.7.3	10.a.1	10.b.1					
	↑	↑	×	↑	×	×	↓	↑					
ЦОР 11	11.1.1	11.5.1	11.5.2	11.5.3	11.6.1	11.6.2	11.7.2	11.a.1	11.b.1	11.b.2			
	×	×	↑	×	×	×	×	×	×	×			
ЦОР 12	12.1.1	12.2.2	12.4.2	12.5.1	12.b.1								
	✓	↗	↑	↑	×								
ЦОР 13	13.1.1	13.1.2	13.1.3										
	×	×	×										
ЦОР 14	14.b.1												
	×												
ЦОР 15	15.1.1	15.1.2	15.2.1	15.6.1	15.a.1	15.b.1							
	↗	↑	↗	×	↑	↑							
ЦОР 16	16.1.1	16.1.3	16.1.4	16.2.1	16.2.2	16.2.3	16.3.1	16.3.2	16.5.1	16.6.1	16.9.1	16.b.1	
	↑	×	×	↓	↓	×	×	↓	×	↑	×	×	
ЦОР 17	17.1.1	17.3.1	17.3.2	17.4.1	17.6.1	17.8.1							
	↗	↑	↓	↓	↑	↑							

ЦОР 1

ОКОНЧАТИ СИРОМАШТВО СВУДА И У СВИМ ОБЛИЦИМА

Број потциљева које је могуће пратити:

5/7 (1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 1.a)

Број индикатора које је могуће пратити:

9/13

ЦОР 1 предвиђа окончање сиромаштва у свим облицима и обухвата седам потциљева који се прате на основу 13 индикатора. У Србији је могуће пратити напредак у односу на пет потциљева и на основу девет индикатора.

КЉУЧНИ НАЛАЗИ

- ▶ Република Србија је и дугорочно (2013–2021), и краткорочно (2017–2021), остварила значајан напредак у смањењу ризика од сиромаштва (потциљ 1.2). Напредак је остварен код свих старосних група осим старијих (65+) код којих се бележи значајно удаљавање од циља.
- ▶ Истовремено, стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености код свих старосних група показује значајан напредак и краткорочно и дугорочно.
- ▶ Умерено удаљавање од циља бележи се краткорочно у односу на потциљ 1.3 који предвиђа примену одговарајућих националних система социјалне заштите због смањења удела корисника социјалне заштите у укупној популацији. То ипак није још увек нарушило дугорочан значајан напредак према циљу.
- ▶ Умерен напредак се региструје у погледу обухвата становништва које има приступ услугама снабдевања водом и санитације (потциљ 1.4).
- ▶ Што се тиче индикатора којима се прати отпорност становништва на екстремне климатске догађаје и друге економске, друштвене и еколошке шокове и катастрофе (потциљ 1.5), бележи се смањење броја жртава катастрофа, али повећање економских губитака услед катастрофа.
- ▶ Значајно удаљавање од циља регистровано је у мобилизацији ресурса за примену политика окончања сиромаштва (потциљ 1.a). Посматрано одвојено према секторима, значајан напредак бележи се у области издвајања за здравство и образовање, док је значајно удаљавање од циља забележено у сектору социјалне заштите.

Потциљ 1.2 До 2030. најмање за половину смањити број мушкараца, жена и деце свих узраста који живе у било ком облику сиромаштва, према националним дефиницијама сиромаштва

Индикатор 1.2.1 Удео становништва које живи испод националне линије сиромаштва, по полу и старости (Стопа ризика од сиромаштва) ↑

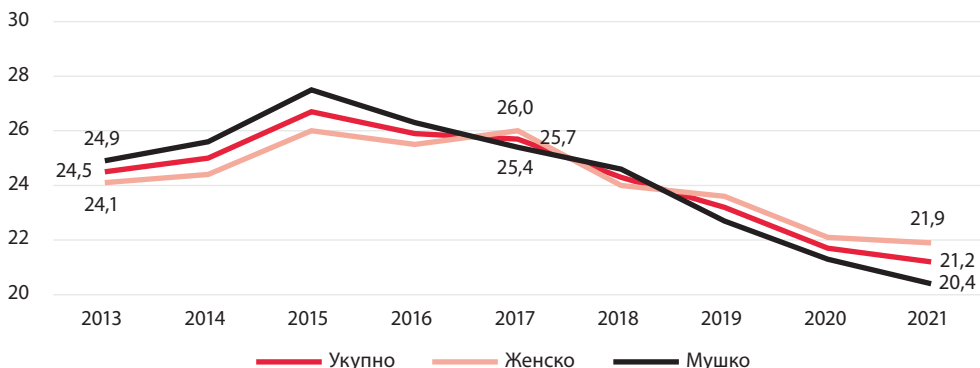
Индикатор 1.2.2 Удео мушкараца, жена и деце свих узраста који живе у сиромаштву у свим димензијама сиромаштва према националним дефиницијама (Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености) ↑

Република Србија бележи значајан напредак у погледу смањења сиромаштва. Мада је у периоду 2013–2015. дошло до повећања стопе ризика од сиромаштва која представља основни показатељ финансијског сиромаштва, од 2016. године долази до њеног пада и у 2021. години бележи се најнижа стопа од када се мери у Србији (Графикон 1)². Дугорочни напредак остварен је по сложеној годишњој стопи раста од -1,79%, а краткорочан по стопи од -4,70%, што указује на израженије трендове смањења сиромаштва током последњих пет година.

Смањење сиромаштва се региструје у свим старосним групама осим код најстаријег становништва (старости 65 и више година). Мада је стопа ризика од сиромаштва континуирано већа међу женама него међу мушкарцима, ово удаљавање од циља у старијем становништву током периода 2017–2021. дугује се повећању стопе ризика од сиромаштва међу мушкарцима са 16,9% на 20,2% (по сложеној годишњој стопи раста од 4,56%). Међу старијим женама, ова стопа је иста у 2017. и 2021. години (24,7%).

Када су у питању родне разлике у ризицима од сиромаштва у укупном становништву, подаци указују на већу стопу ризика од сиромаштва код жена, уз повећање родног јаза (Графикон 1).

Графикон 1: Индикатор 1.2.1 Стопа ризика од сиромаштва према полу, 2013–2021. (%)

Извор: Анкета о приходима и условима живота (SILC), ПЗС

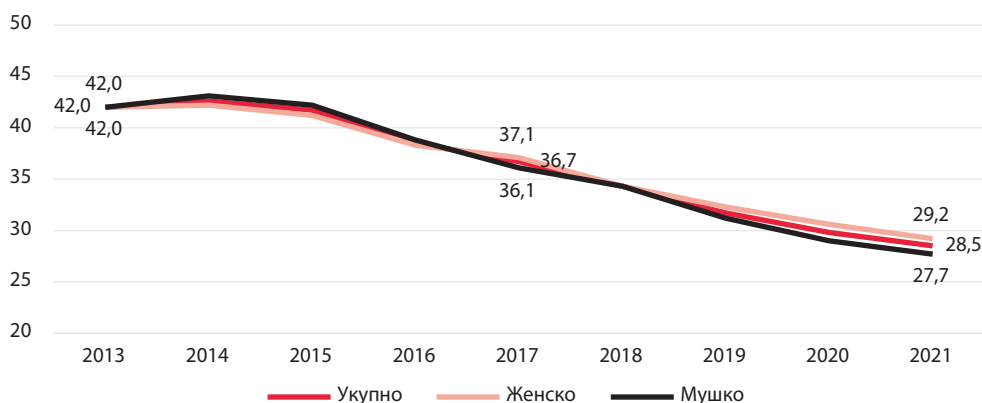
² Извор: Анкета о приходима и условима живота (SILC), ПЗС.

ЦОР 1

Други показатељ којим се прати напредак у погледу смањења сиромаштва представља стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености. Овај показатељ, поред ризика од финансијског сиромаштва, обухвата и показатељ материјалне депривације, односно ускраћености у задовољавању основних потреба услед недостатка финансијских ресурса, као и показатељ интензитета рада у домаћинству. Трендови посматрани на основу овог индикатора показују значајан напредак и дугорочно³ и краткорочно⁴, за све старосне групе. Као и у случају стопе ризика од сиромаштва, краткорочни трендови показују тенденцију повећања родног јаза у корист мушкараца, мада стопа опада и у мушкој, и у женској популацији.

Графикон 2: Индикатор 1.2.2 Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености, према полу, 2013–2021. (%)

Извор: Анкета о приходима и условима живота (SILC), РЗС

Потциљ 1.3 Применити одговарајуће националне системе социјалне заштите и мере за све, укључујући најугроженије, и до 2030. постићи довољно велики обухват сиромашних и рањивих

Индикатор 1.3.1 Удео корисника социјалне заштите у укупној популацији

Умерено удаљавање од циља региструје се у вези са потциљем који предвиђа примену одговарајућих националних система социјалне заштите и довољно велики обухват сиромашних и рањивих. У односу на извештај за претходну годину када је у остваривању овог потциља забележен умерен напредак, овогодишњи резултати праћења указују на преокретање тренда у правцу удаљавања од циља⁵. Ипак, дугорочно посматрано (2013–2021), тренд је и даље позитиван и указује на значајан напредак у остваривању циља⁶. Поређење дугорочног и краткорочног тренда указује да су неповољне тенденције новијег датума те да још увек нису поништиле дугорочни напредак, али и упозорава да би, у случају наставка оваквог тренда, могло доћи и до значајног удаљавања од циља.

³ По СГСП од -4,73%.

⁴ По СГСП од -6,13%.

⁵ По СГСП од -0,25%.

⁶ По СГСП од 1,19%.

Графикон 3: Индикатор 1.3.1 Удео корисника социјалне заштите у укупној популацији, 2013–2021. (%)

Извор: Републички завод за социјалну заштиту и Витална статистика, РЗС

Увиди у родне аспекте овог индикатора показују да се удаљавање од циља пре свега дугује смањењу удела корисника система социјалне заштите међу мушкарцима (СГСП 2017–2021. од -0,76%), док је међу женама тренд стагнантан.

Потциљ 1.4 До 2030. обезбедити да сви мушкарци и жене, а посебно сиромашни и припадници рањивих група, имају једнака права на економске ресурсе, као и приступ основним услугама, власништву и управљању земљиштем, односно другим облицима својине, наслеђству, природним богатствима, одговарајућим новим технологијама и финансијским услугама, укључујући микрофинансирање

Индикатор 1.4.1а Проценат лица која користе основне услуге снабдевања водом за пиће

Индикатор 1.4.1б Проценат лица која користе основне услуге санитације

Умерен напредак је остварен у погледу удела становништва које користи основне услуге снабдевања водом за пиће и санитације (уз СГСП од 0,22% и 0,31% респективно). Према подацима Истраживања вишеструких показатеља, у Србији је 2019. године 99,1% лица користило основне услуге снабдевања водом за пиће, са малом разликом између оних који живе у градским и осталим насељима (99,2% према 99,0%) и нешто већом разликом код становништва у ромским насељима (98,2%). Када је у питању приступ услугама санитације, 98,4% лица има приступ овим услугама (99,4% у градским и 97,0% у осталим насељима). Нижи удео ових лица је забележен у ромској популацији (86,4%)⁷.

⁷ Извор: MICS — РЗС и УНИЦЕФ.

Потциљ 1.5 До 2030. изградити отпорност сиромашних и оних у стањима рањивости и смањити њихову изложеност и рањивост од екстремних климатских догађаја, као и других економских, друштвених и еколошких шокова и катастрофа

Индикатор 1.5.1 (11.5.1/13.1.1) Смртни случајеви, нестала лица и лица директно погођена катастрофама на 100.000 становника	×
Индикатор 1.5.2 Директни економски губици узроковани катастрофама у односу на глобални бруто домаћи производ (БДП)	↓
Индикатор 1.5.3 (11.b.1/13.1.2) Број земаља које усвајају и примењују националне стратегије смањења ризика од катастрофа у складу са <i>Sendai</i> оквиром за смањење ризика од катастрофа 2015–2030. године	×
Индикатор 1.5.4 (11.b.2/13.1.3) Удео локалних самоуправа које усвајају и примењују стратегије за смањење ризика од катастрофа на локалном нивоу у складу са националним стратегијама смањења ризика од катастрофа	×

ЦОР 1

Овај потциљ се прати преко више индикатора и подиндикатора којим се мере људске и материјалне последице катастрофа, као и преко примене политика смањења ризика од катастрофа на националном и локалном нивоу. Услед специфичности индикатора којим се мери број смртних случајева, несталих лица и лица директно погођених катастрофама на 100.000 становника, не израчунава се сложена годишња стопа раста. Подаци показују да је број лица директно погођених катастрофама смањен и дугорочно, и краткорочно. Док је у 2016. години 334 лица на 100.000 становника било директно погођено катастрофама, у 2020. години било је погођено 23 лица на 100.000 становника. Смањен је и број лица чије је место становања оштећено услед катастрофа са 21.051 на 209 лица, као и број лица чија су средства за издржавање погођена или уништена услед катастрофа (са 2.319 на 918 лица)⁸.

Значајан напредак према циљу бележи се у погледу директних економских губитака узрокованих катастрофама. У 2016. години укупни губици су износили 55.679.200 USD, док су у 2020. години износили 18.146.100 USD⁹, што даје краткорочну СГСР од -24,44%. То је значајан напредак када се упореди са неповољним дугорочним трендом (2013–2020) који износи 31,91%. Посматрано према секторима, значајно су смањени губици у стамбеном сектору (по краткорочној СГСР од -42,43%)¹⁰, док су повећани губици у сектору пољопривреде¹¹ и у сектору критичне инфраструктуре¹².

Напредак није могуће пратити у погледу усвајања и примене националних стратегија смањења ризика од катастрофа у складу са *Sendai* оквиром, као и удела локалних самоуправа које усвајају и примењују стратегије за смањење ризика од катастрофа у складу са националном стратегијом Србије за смањење ризика од катастрофа, јер су подаци доступ-

⁸ Извор: Канцеларија УН за смањење ризика од катастрофа.

⁹ Извор: Канцеларија УН за смањење ризика од катастрофа.

¹⁰ Са 54.482.400 USD у 2016. години на 5.984.930 USD у 2020. години, што даје СГСР од -42,43%.

¹¹ Са 1.151.840 USD у 2016. години на 11.796.500 USD у 2020. години, што даје СГСР од 78,89%.

¹² Са 44.928 USD у 2016. години на 364.716 USD у 2020. години, што даје СГСР од 68,79%.

ни само за 2018. годину. Према овим подацима, само осам локалних самоуправа, од укупно 174 (односно 4,6%), има овакве локалне политике¹³.

Потциљ 1.а Осигурати значајну мобилизацију ресурса из различитих извора, између осталог и кроз повећану развојну сарадњу, како би се обезбедила адекватна и предвидљива средства за земље у развоју, посебно најмање развијене земље, да примењују програме и политике за окончање свих облика сиромаштва

Индикатор 1.а.2 Удео укупних државних расхода за основне услуге (образовање, здравство и социјална заштита)

Удаљавање је забележено код потциља 1.а који предвиђа да се осигура значајна мобилизација ресурса за примену програма и политика за окончање свих облика сиромаштва. Укупно издвајање за основне услуге (образовање, здравство и социјалну заштиту), смањено је са 56,1% на 51,0% у периоду 2017–2021, што даје СГСП од -2,35%. Међутим, ово удаљавање од циља дугује се смањењу издвајања за сектор социјалне заштите са 35,8% на 28,0%¹⁴, док је у секторима образовања и здравства дошло до повећања издвајања (са 7,7% на 8,2% и са 12,6% на 14,8%, респективно¹⁵).

Графикон 4: Индикатор 1.а.2 Удео укупних државних расхода за основне услуге (образовање, здравство и социјална заштита), 2015–2021. (%)

Извор: Министарство финансија

Тренд је и дугорочно неповољан и показује исти образац. У периоду 2015–2021, укупна издвајања за ове секторе смањена су са 56,0% на 51,0% (што даје СГСП од -1,55%) уз исту тенденцију да издвајања за секторе образовања и здравства показују значајан напредак према циљу¹⁶, а сектор социјалне заштите значајно удаљавање од циља (СГСП -4,32%).

¹³ Извор: Канцеларија УН за смањење ризика од катастрофа.

¹⁴ Што даје СГСП од -5,96%.

¹⁵ Извор: Министарство финансија — Сектор за макроекономске и фискалне анализе и пројекције.

¹⁶ СГСП за сектор образовања 2015–2021. износи 1,73%, а за сектор здравства 3,41%.

ЦОР 2

ОКОНЧАТИ ГЛАД, ПОСТИЋИ БЕЗБЕДНОСТ ХРАНЕ И ПОБОЉШАНУ ИСХРАНУ И ПРОМОВИСАТИ ОДРЖИВУ ПОЉОПРИВРЕДУ

Број потциљева које је могуће пратити:

4/8 (2.1, 2.2, 2.5, 2.a)

Број индикатора које је могуће пратити:

6/14

ЦОР 2 предвиђа окончање глади и обезбеђивање безбедности хране, побољшану исхрану и промовисање одрживе пољопривреде која је кључна за такву исхрану. Овај циљ обухвата осам потциљева који се прате на основу 14 индикатора. У Србији је могуће пратити напредак у односу на четири потциља и то на основу шест индикатора. У извештају за 2022. годину, могуће је пратити један потциљ и два индикатора више него у извештају за претходну годину.

КЉУЧНИ НАЛАЗИ

- Значајно удаљавање у потциљу 2.1 у погледу сигурности хране код одраслог становништва бележи се и код умерене или озбиљне несигурности хране, као и када се посматра само озбиљна несигурност хране.
- У периоду спровођења Агенде 2030 региструје се значајан напредак у погледу ухрањености деце. Наиме, смањена је распрострањеност различитих облика неухрањености деце, попут заостајања у расту, губитка у маси, али и гојазности (потциљ 2.2).
- Док се умерен напредак према потциљу 2.5 бележи у погледу очувања генетске разноврсности семена, биљака и животиња, значајан напредак у контексту остварења овог потциља бележи се у погледу удела локалних раса класификованих као расе угрожене од нестајања.
- Значајно удаљавање од циља забележено је у погледу државних издвајања за пољопривреду (потциљ 2.a.1).

Потциљ 2.1 До 2030. окончати глад и осигурати приступ безбедној, нутритивној и довољној исхрани током целе године свим људима, а посебно сиромашнима и лицима у стањима рањивости, укључујући одојчад

Индикатор 2.1.2а Преваленција умерене или озбиљне несигурности хране код одрасле популације¹⁷

Индикатор 2.1.2б Преваленција озбиљне несигурности хране код одрасле популације

Подаци FAO за период 2015–2019. указују да је дошло до значајног удаљавања од потциља који се односи на сигурност хране одраслог становништва. Удео становништва које се суочава са умереном или озбиљном несигурности хране повећан је са 11,4% на 12,0%, између 2015. и 2019. године (што даје СГСП од 1,29%).

Значајно удаљавање од циља бележи се и када је у питању озбиљна несигурност хране. Удео лица која се суочавају са озбиљном несигурности хране повећан је са 1,7% у 2015. години на 2,6% у 2019. години, што даје СГСП од 11,21%.

Потциљ 2.2 До 2030. окончати све облике неухрањености, уз постизање, до 2025. године, међународно договорених циљева који се односе на заостајање у расту и тежине у односу на висину код деце млађе од 5 година, и усмерити пажњу на нутритивне потребе адолесценткиња, трудница и дојиља, те старијих лица

Индикатор 2.2.1 Преваленција заостајања у расту (умерено и тешко) међу децом до 5 година¹⁸

Индикатор 2.2.2а Преваленција гојазности међу децом до 5 година¹⁹

Индикатор 2.2.2б Преваленција губитка у маси (умерено и тешко) међу децом до 5 година²⁰

С обзиром на то да се подаци за праћење овог потциља добијају на основу MICS истраживања које је последњи пут спроведено 2019. године, налази се не разликују у односу на Извештај о напретку у остваривању ЦОР за 2020. и 2021. годину. Тада је већ указано да је значајан напредак забележен на основу свих индикатора, односно према свим облицима неухрањености деце старе до пет година: заостајање у расту, гојазност и губитак у маси²¹. Детаљнији увиди могу се видети у извештају за 2021. годину, на странама 19–21²².

¹⁷ Показатељ мери проценат појединаца у популацији која је током референтног периода имала несигурност хране на умереним или озбиљним нивоима. Озбиљност несигурности хране, дефинисана као латентна особина, мери се на глобалној референтној скали за несигурност хране, стандарду мерења који је утврдила Организација за пољопривреду и храну (FAO) применом Скала искустава о несигурности хране у више од 140 земаља широм света, почевши од 2014. године.

¹⁸ Висина за узраст <2 стандардне девијације од средње вредности према Светској здравственој организацији (СЗО) — Стандарди раста деце.

¹⁹ Тежина према висини >2 стандардне девијације од средње вредности (СЗО — Стандарди раста деце).

²⁰ Тежина према висини <-2 стандардне девијације од средње вредности (СЗО — Стандарди раста деце).

²¹ Извор: MICS — РЗС и УНИЦЕФ.

²² <https://sdg.indikatori.rs/media/1544/izvestaj-o-napretku-u-ostvarivanju-ciljeva-odrzivog-razvoja-do-2030-godine-u-srbiji.pdf>

Потциљ 2.5 До 2020. године одржавати генетску разноликоост семена, култивисаних биљака и узгајаних и домаћих животиња, односно њихових сродних дивљих врста, између осталог и преко правилно вођених и разноврсних банака семена и биљака на националном, регионалном и међународном нивоу, и обезбедити приступ користима, односно правилно и равноправно дељење користи које проистичу из коришћења генетских ресурса и са њима повезаних традиционалних облика знања, а према међународном договору.

Индикатор 2.5.1 Број биљних и животињских генетских ресурса за храну и пољопривреду који су осигурани у објектима за средњорочну или дугорочну конзервацију

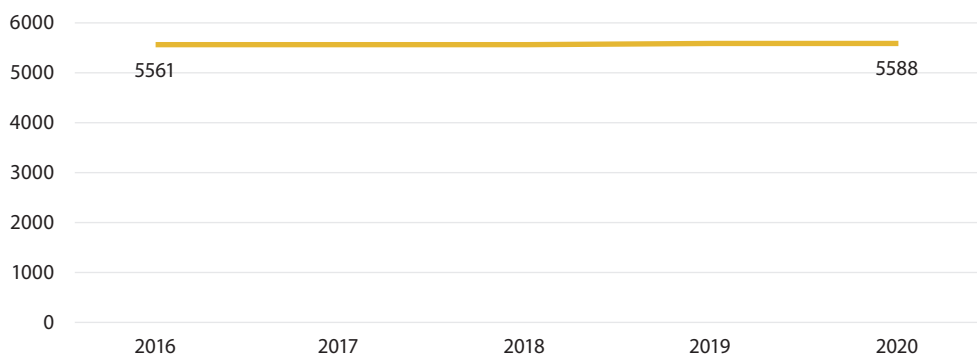

Индикатор 2.5.2 Удео локалних раса класификованих као расе угрожене од нестајања

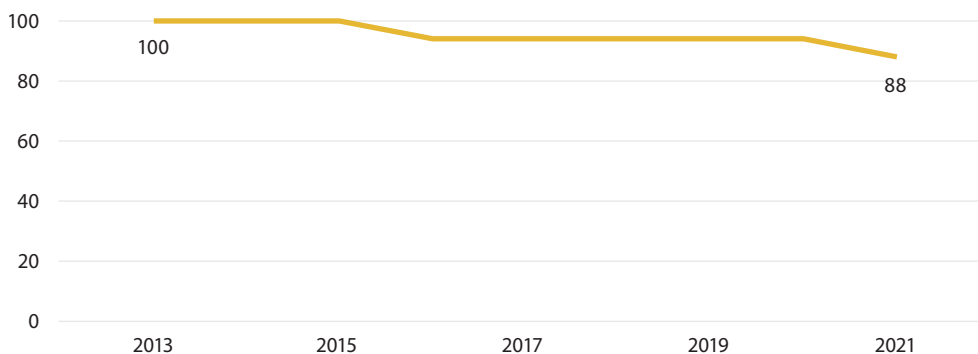
Умерен напредак остварен је у погледу броја биљних и животињских генетских ресурса за храну и пољопривреду који су осигурани у објектима за средњорочну или дугорочну конзервацију. У 2016. години 5.561 врста биљних генетских ресурса је била осигурана, а у 2020. години 5.588 врста, што даје СГСР од 0,12% (Графикон 5)²³. Значајан напредак је забележен у погледу удела локалних раса класификованих као угрожене од нестајања и краткорочно и дугорочно, према СГСР од -1,64% и -1,59%, респективно (Графикон 6).

Графикон 5: Индикатор 2.5.1а Број биљних генетских ресурса за храну и пољопривреду који су осигурани у објектима за средњорочну или дугорочну конзервацију, 2016–2020. (број)

Извор: FAO

²³ Извор: FAO — Организација за храну и пољопривреду.

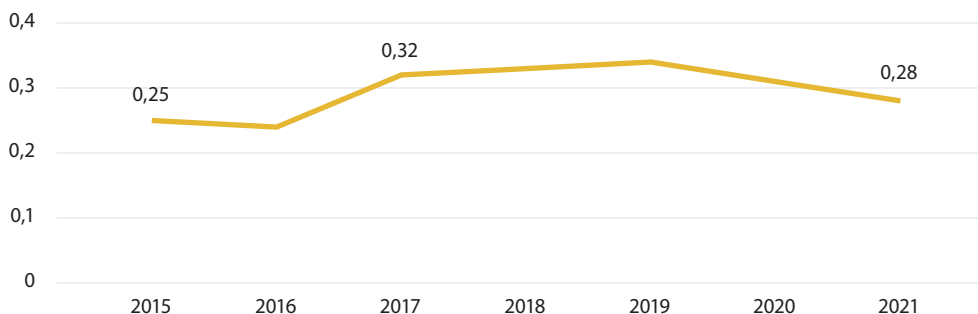
Графикон 6: Индикатор 2.5.2 Удео локалних раса класификованих као расе угрожене од нестајања, 2013–2021. (%)

Извор: FAO

Потциљ 2.а Повећати инвестирање, укључујући кроз побољшану међународну сарадњу, у руралну инфраструктуру, пољопривредна истраживања и саветодавне услуге, развој технологије и банака биљног и сточног генетског материјала како би се унапредили пољопривредни производни капацитети у земљама у развоју, а посебно у најмање развијеним земљама

Индикатор 2.а.1 Индекс државних расхода усмерених на пољопривреду

У периоду 2019–2021. године долази до смањења издвајања државних средстава за пољопривреду (Графикон 7), што за краткорочни период (2017–2021) даје СГСР од -3,28%. Дугорочни тренд (2015–2021) још увек је позитиван, уз СГСР од 1,91%²⁴.

Графикон 7: Индикатор 2.а.1 Индекс државних расхода усмерених на пољопривреду, 2015–2021. (Индекс)

Извор: Министарство финансија и Национални рачуни, РЗС

²⁴ Извор: Министарство финансија — Сектор за макроекономске и фискалне анализе и пројекције и Национални рачуни, РЗС.

ЦОР 3

ОБЕЗБЕДИТИ ЗДРАВ ЖИВОТ И ПРОМОВИСАТИ БЛАГОСТАЊЕ ЗА СВЕ ЉУДЕ СВИХ ГЕНЕРАЦИЈА

Број потциљева које је могуће пратити: 9/13 (3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.7, 3.8, 3.9, 3.b, 3.c)

Број индикатора које је могуће пратити: 13/28

ЦОР 3 предвиђа обезбеђивање здравог живота и промовисање благостања за целокупно становништво. Овај циљ обухвата 13 потциљева који се прате на основу 28 индикатора. У Србији је могуће пратити напредак у односу на девет потциљева, а на основу 13 индикатора.

КЉУЧНИ НАЛАЗИ

- ▶ Потциљ који се односи на смањење матерналне смртности (3.1) може се сматрати оствареним у односу на праг постављен на глобалном нивоу. Овај потциљ предвиђа смањење стопе матерналне смртности испод 70 случајева на 100.000 живорођене деце. Циљ је на глобалном нивоу дефинисан у складу са неповољним стањем у неразвијеним земљама. Међутим, иако је у Србији глобални циљ остварен, подаци указују на неповољне трендове који указују на значајно удаљавање од циља.
- ▶ Други индикатор који је важан за матерналну смртност — удео порођаја уз присуство квалификованих здравствених радника у укупном броју порођаја, показује континуирано веома високе вредности уз додатни умерени напредак.
- ▶ Глобални потциљ (3.2) у погледу смањења неонаталне и смртности деце старости до пет година такође је остварен у Србији.
- ▶ Значајан напредак остварен је у погледу универзалног приступа услугама које се односе на полну и репродуктивну здравствену заштиту, укључујући планирање породице, као и у погледу смањења стопе рађања међу адолесценткињама (потциљ 3.7).
- ▶ Напредак је остварен и у погледу универзалног обухвата здравственом заштитом, уз повећање удела жена које своје потребе за планирањем породице задовољавају модерним методама контрацепције и повећаним обухватом пренаталном заштитом (потциљ 3.8).

- ▶ Значајан напредак се бележи и у погледу смањења броја смртних случајева од ненамерног тровања (потциљ 3.9).
- ▶ Неконзистентни трендови се бележе у области имунизације деце, уз умерени напредак у погледу покривености имунизацијом против дифтерије, тетануса и великог кашља, а значајним смањењем обухвата имунизацијом против малих богиња (потциљ 3.b).
- ▶ Наставља се претходних година установљено значајно удаљавање од циља у погледу густине и дистрибуције здравствених радника — лекара, стоматолога, фармацеута, медицинских сестара и бабица (потциљ 3.c).

Потциљ 3.1 До 2030. смањити глобални однос матерналне смртности на мање од 70 на 100.000 живорођених

Индикатор 3.1.1 Однос матерналне смртности²⁵

Индикатор 3.1.2 Проценат порођаја уз присуство квалификованих здравствених радника

Један од најважнијих потциљева у оквиру ЦОР 3 односи се на смањење матерналне смртности, а на глобалном нивоу као праг је постављено мање од 70 смртних случајева мајки на 100.000 новорођене деце. Иако је у Србији овај глобални циљ достигнут јер се у читавом посматраном периоду бележи смртност мајки испод 70 на 100.000 живорођене деце, сложена годишња стопа раста заправо указује на неповољне краткорочне, па и дугорочне трендове, што је највећим делом последица наглог скока mortalитета у 2021. години током пандемије проузроковане ковидом-19. Стопа матерналне смртности бележи краткорочну СГСР (2017–2021) од чак 20,14%, а дугорочну (2013–2021) од 6,40% (Графикон 8)²⁶.

Проценат порођаја обављених уз надзор обучених здравствених радника²⁷ представља још један индикатор којим се мери напредак у вези са потциљем 3.1. Овај индикатор (3.1.2) за Србију показује континуирано високе вредности, уз додатни континуирани напредак. Наиме, у 2014. години 98,4% свих порођаја обављено је уз надзор обучених здравствених радника, а у 2019. години, чак 99,9%, што даје СГСР од 0,30%. У градској популацији сви порођаји су обављени уз надзор обучених здравствених радника, а у осталим насељима 99,8%. Нешто је мањи обухват у ромским насељима, где је у истој години 99,2% порођаја обављено уз надзор обучених здравствених радника²⁸.

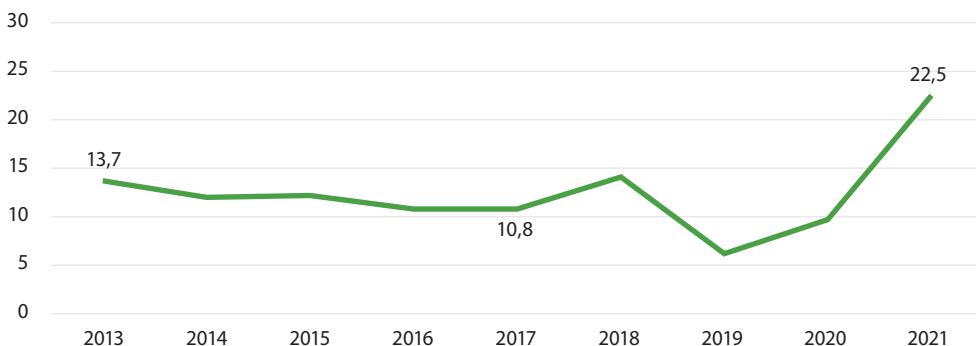
²⁵ Однос матерналне смртности — број матерналних смрти на 100.000 живорођених, у години посматрања. Матернална смрт (смрт мајке) — смрт жене која је наступила за време трудноће или у току 42 дана од завршетка трудноће, без обзира на трајање и локализацију трудноће, због било ког узрока у вези са трудноћом или погоршаним стањем због трудноће или вођења трудноће, али не као последица случајних или споредних узрока.

²⁶ Извор: Витална статистика, РЗС.

²⁷ Индикатор мери проценат жена старости 15–49 година које су се породиле у периоду од две године пре истраживања уз помоћ стручних здравствених радника (лекар, болничар, акушер). Посматра се период од последње две године које претходе истраживању.

²⁸ Извор: MICS — РЗС и УНИЦЕФ.

Графикон 8: Индикатор 3.1.1 Однос матерналне смртности, 2013–2021.
(умрли на 100.000 живорођених)

Извор: Витална статистика, РЗС

Потциљ 3.2 До 2030. окончати смртне случајеве који се могу спречити код новорођенчади и деце млађе од 5 година, где ће све земље имати за циљ смањење неонаталне смртности на не више од 12 на 1.000 живорођених и смртности деце испод 5 година на не више од 25 на 1.000 живорођених

Индикатор 3.2.1 Стопа смртности деце испод пет година старости

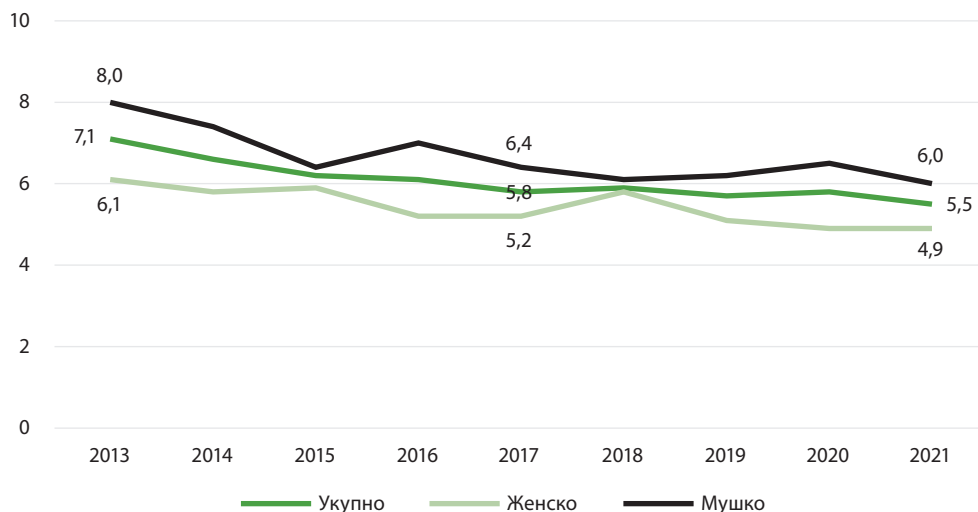
Индикатор 3.2.2 Стопа неонаталне смртности

Потциљ 3.2 дефинише као приоритете смањење смртности новорођенчади и деце млађе од пет година. Овај потциљ на глобалном нивоу дефинише и стандарде који подразумевају да број умрле новорођенчади на 1.000 живорођене деце треба да буде испод 12, а број умрле деце млађе од пет година на 1.000 живорођене деце — испод 25. У односу на ове стандарде који су постављени, имајући у виду неповољно стање у неразвијеним земљама, Србија је остварила глобални циљ. Дугорочно и краткорочно смањење стопе смртности деце старости до пет година региструје се како у општој популацији деце (Графикон 9)²⁹, тако и међу децом која живе у ромским насељима, где је ова стопа опала са 28 у 2005. године, на 9 у 2019. години. Стопа неонаталне смртности смањена је, у општој популацији, са 4,77 у 2013. години, на 3,70 у 2021. години³⁰.

²⁹ Извор: Витална статистика, РЗС, за популацију из ромских насеља MICS — РЗС и УНИЦЕФ.

³⁰ Што даје краткорочну СГСР (2017–2021) од -1,32%, а дугорочну (2013–2021) од -3,14%.

Графикон 9: Индикатор 3.2.1 Стопа смртности деце испод пет година старости, према полу, 2013–2021. (умрли на 1000 живорођених)³¹

Извор: Витална статистика, РЗС

Потциљ 3.3 До 2030. окончати епидемије АИДС-а, туберкулозе, маларије и занемарених тропских болести и борити се против хепатитиса, болести које се преносе водом и осталих заразних болести

Индикатор 3.3.2 Инциденција туберкулозе на 100.000 становника

Значајан напредак региструје се у вези са потциљем 3.3 који предвиђа смањење заразних болести. За сада је доступан само индикатор којим се прати инциденција туберкулозе и према овом индикатору приметан је континуиран и дугорочни, и краткорочни напредак, по СГСР од -16,25%, односно -22,62%, респективно³². Наиме, док је у 2013. години било 15,7 пријављених случајева оболелих од туберкулозе на 100.000 становника, у 2017. години, било је 10,6 случајева, а у 2021. години 3,8 случајева на 100.000 становника³³. Позитивни трендови присутни су и код жена и код мушкараца, мада је инциденција скоро двоструко већа међу мушкарцима — у 2021. години међу мушкарцима је било 4,9 случајева на 100.000 становника, а међу женама 2,8.

³¹ Умрли на 1.000 живорођених.

³² Извор: Институт за јавно здравље Србије и Витална статистика, РЗС.

³³ Извор: Институт за јавно здравље Србије и Витална статистика, РЗС.

Потциљ 3.4 До 2030. смањити за једну трећину превремени морталитет од непреносивих болести кроз превенцију и лечење и промовисати ментално здравље и благостање

Индикатор 3.4.1 Стопа смртности која се приписује кардиоваскуларним болестима, раку, дијабетесу или хроничним респираторним болестима

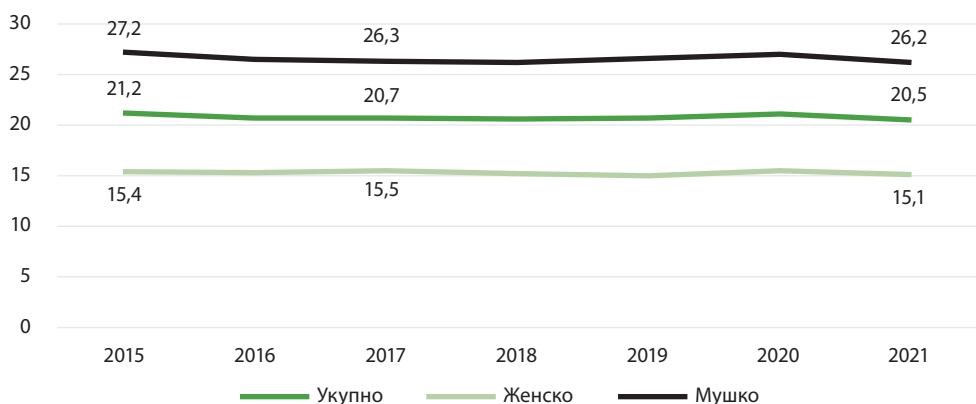

Индикатор 3.4.2 Стопа смртности услед самоубиства

Када је у питању смртност од непреносивих болести³⁴, и краткорочно (2017–2021) и дугорочно (2015–2021) региструје се умерени напредак према циљу³⁵. Наиме у периоду 2015–2021, стопа смртности која се приписује кардиоваскуларним болестима, раку, дијабетесу или хроничним респираторним болестима, смањена је са 21,2% на 20,5%. И мада се опадање ове стопе смртности региструје и код мушкараца и код жена, стопа смртности од наведених болести знатно је виша међу мушкарцима (Графикон 10)³⁶.

Графикон 10: Индикатор 3.4.1 Стопа смртности која се приписује кардиоваскуларним болестима, раку, дијабетесу или хроничним респираторним болестима, према полу, 2015–2021. (%)

Извор: Институт за јавно здравље Србије и Витална статистика, РЗС

Показатељ менталног здравља којим се прати стопа смртности услед самоубиства³⁷ показује значајан напредак према циљу и краткорочно (2017–2021) и дугорочно (2013–2021) и то према СГСП -2,54% и -3,18% респективно. Ова стопа опала је како за женску популацију, тако и за мушку популацију, мада је знатно виша код мушкараца него код жена (Графикон 11)³⁸.

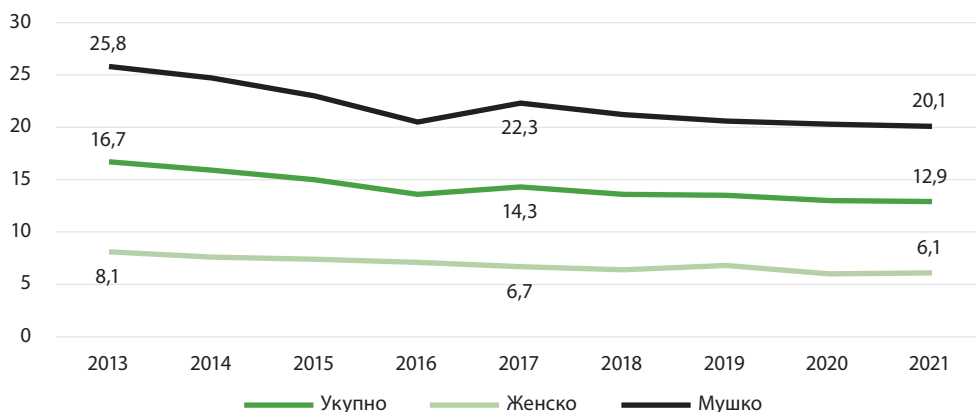
³⁴ Вероватноћа смрти, при старости између 30 и 70 година, услед болести система крвотока, злоћудних тумора, шећерне болести и хроничних респираторних болести базирана на следећим ICD-10 (International Classification of Diseases) кодовима: I00–I99, C00–C97, E10–E14, и J30–J98.

³⁵ Краткорочно по СГСП од -0,24%, а дугорочно по СГСП од -0,56%.

³⁶ Извор: РЗС.

³⁷ Број умрлих услед самоубиства на 100.000 становника у години посматрања.

³⁸ Извор: Витална статистика, РЗС.

Графикон 11: Индикатор 3.4.2 Стопа смртности услед самоубиства, према полу, 2013–2021. (на 100.000 становника)

Извор: Витална статистика, РЗС

Потциљ 3.7 До 2030. обезбедити универзални приступ услугама које се односе на полну и репродуктивну здравствену заштиту укључујући планирање породице, информисање и образовање, као и интеграцију репродуктивног здравља у националне стратегије и програме

Индикатор 3.7.1 Удео жена у репродуктивном периоду (старости 15–49 година) које своје потребе за планирањем породице задовољавају савременим методама

Индикатор 3.7.2 Стопа рађања адолесценткиња (старости 15–19 година) на 1.000 жена из те старосне групе

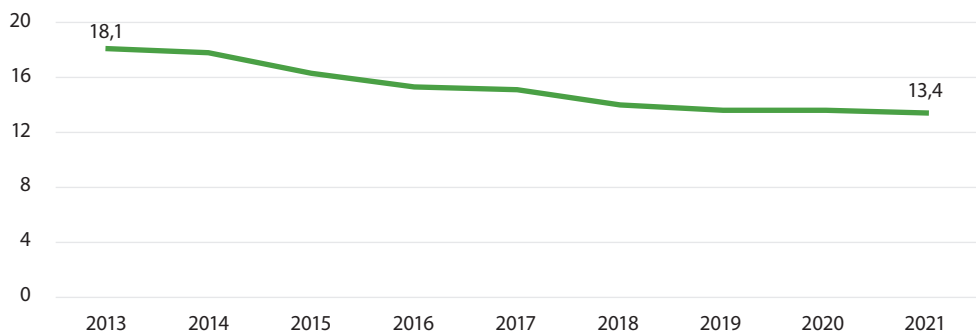
У погледу потциља 3.7 који се односи на сексуално и репродуктивно здравље, бележи се значајан напредак, и то како према индикатору удела жена у репродуктивном периоду које своје потребе за планирањем породице задовољавају савременим методама³⁹, тако и према индикатору стопе рађања адолесценткиња⁴⁰. Подаци о коришћењу модерних средстава контрацепције доступни су само на основу MICS истраживања, што значи само за 2014. и 2019. годину. Према овим подацима у 2019. години 30% жена старости 15–49 година користило је савремене методе контрацепције, док је у 2014. то чинило 25,1% жена, што даје СГСП од 3,63%⁴¹.

Смањење стопе рађања међу адолесценткињама указује на значајан напредак према циљу, како дугорочан (по СГСП од -3,69%), тако и краткорочан (по СГСП од -2,94%) (Графикон 12).

³⁹ Проценат жена старости 15–49 година које су удате или имају сталног партнера и које користе (чији партнер користи) било који савремени метод контрацепције. Савремени метод контрацепције обухвата неки од следећих метода: стерилизација, пилула, спирала, инјекције, имплантати, кондом, женски кондом или дијафрагма.

⁴⁰ Представља однос између броја живорођених које су родиле мајке старости 15–19 година и процењеног броја женског становништва исте старости.

⁴¹ Извор: MICS — РЗС и УНИЦЕФ.

Графикон 12: Индикатор 3.7.2 Стопа рађања адолесценткиња (старости 15–19 година) на 1.000 жена из те старосне групе⁴², 2013–2021.

Извор: Витална статистика, РЗС

Потциљ 3.8 Постићи универзални обухват здравственом заштитом, укључујући заштиту од финансијског ризика, доступност квалитетних основних здравствених услуга и доступност безбедних, делотворних, квалитетних и јефтиних основних лекова и вакцина за све

Индикатор 3.8.1а Обухват основним здравственим услугама — удео жена у репродуктивном периоду (старости 15–49 година) које своје потребе за планирање породице задовољавају савременим методама

Индикатор 3.8.1b Обухват основним здравственим услугама — пренатална заштита (четири и више посета)

Индикатор 3.8.1c Обухват основним здравственим услугама — имунизација против дифтерије, тетануса и великог кашља (DTP)

Индикатор 3.8.1d Обухват основним здравственим услугама — коришћење побољшаних санитарних просторија

Значајан напредак остварен је у погледу повећања удела жена у репродуктивном периоду које своје потребе за планирањем породице задовољавају модерним методама контрацепције. Ови су подаци такође доступни само на основу MICS истраживања (2014–2019), што значи да се не могу регистровати промене у односу на претходни извештај. У том извештају је приказано да је у општој популацији жена остварен умерен, а у популацији жена које живе у ромским насељима значајан напредак у погледу пренаталне заштите. Мерено индикатором који региструје четири и више посета лекару током трудноће, у општој популацији жена остварено је повећање удела жена које испуњавају овај услов, са 93,9% у 2014. години, на 96,6% у 2019. години (што даје сложену годишњу стопу раста од 0,57%), а у популацији жена које живе у ромским насељима, у истом периоду, остварено је повећање са 74,4% на 82,7% (што даје сложену годишњу стопу раста од 2,14%).

⁴² Индикатор представља однос између броја живорођених које су родиле мајке старости 15–19 година и процењеног броја женског становништва исте старости.

Умерен напредак остварен је и у погледу имунизације против дифтерије, тетануса и великог кашља (ДТП), уз повећање обухвата са 89% у 2014. години, на 91,8% у 2019. години (што даје СГСП од 0,57%). Посматрано према полу, већи је напредак остварен у популацији женске, него мушке деце (уз СГСП од 1,18%, односно 0,17%, респективно).

Код индикатора коришћења побољшаних санитарних просторија, региструје се умерен напредак у дугорочном периоду (2010–2019), по СГСП од 0,02%, с тим да је обухват континуирано висок (98,4% у 2010. а 98,6% у 2019. години)⁴³. Умерен напредак региструје се и у ромским насељима, по СГСП од 0,16%, јер је удео становништва са побољшаним санитарним просторијама повећан са 91,7% у 2010. години на 93,0% у 2019⁴⁴.

Потциљ 3.9 До 2030. значајно смањити број смртних случајева и обољења од опасних хемикалија и загађења, и контаминације ваздуха, воде и земљишта

Индикатор 3.9.3 Стопа смртности која се приписује ненамерном тровању

Значајан напредак присутан је у области потциља 3.9 који предвиђа смањење смртности од опасних хемикалија и загађења⁴⁵. У 2017. години у Србији је умрло 0,5 на 100.000 становника од ненамерног тровања, а у 2021. години -0,3, што даје СГСП од -11,99%. Дугорочно, ова појава стагнира, пошто је и 2013. и 2021. године 0,3 особе на 100.000 становника умрло од ненамерног тровања⁴⁶.

Потциљ 3.b Поддржати истраживања и развој вакцина и лекова за преносиве и непреносиве болести које примарно погађају земље у развоју, обезбедити доступност јефтиних основних лекова и вакцина у складу са Декларацијом из Дохе о Споразуму о трговинским аспектима права интелектуалне својине (TRIPS) и јавном здрављу, којом се потврђује право земаља у развоју да у потпуности користе одредбе Споразума о трговинским аспектима права интелектуалне својине, које се односе на флексибилност у погледу заштите јавног здравља и, посебно, обезбеђује доступност лекова за све

Индикатор 3.b.1a Обухват имунизацијом против дифтерије, тетануса и великог кашља (ДТП)

Индикатор 3.b.1b Обухват имунизацијом против пнеумокока (коњугована вакцина)

Индикатор 3.b.1c Обухват имунизацијом против малих богиња

⁴³ Извор: MICS — РЗС и УНИЦЕФ.

⁴⁴ Извор: MICS — РЗС и УНИЦЕФ.

⁴⁵ Број умрлих од ненамерног тровања (МКБ-10 шифре: X40, X43-X44, X46-X49) на 100.000 становника, у години посматрања.

⁴⁶ РЗС.

Трендови у погледу остваривања овог потциља су неконзистентни. Док обухват деце имунизацијом против дифтерије, тетануса и великог кашља показује умерен напредак, значајно удаљавање од циља региструје се у погледу обухвата имунизацијом против малих богиња. У општој популацији деце, обухват ДТР вакцином је повећан са 89% вакцинисаних у 2014. години на 91,8% вакцинисаних у 2019. години. Са друге стране, обухват вакцином против малих богиња смањен је у истом периоду са 94,4% на 87,2%. Важно је приметити да је у погледу ове две врсте имунизације остварен напредак међу децом у ромским насељима (по СГСР од 2,14%). Наиме, вакцинација деце из ових насеља ДТР вакцином повећана је са 70,6% на 73,3%, а вакцином против малих богиња са 68,8% на 76,5%⁴⁷.

Потциљ 3.с Значајно повећати финансирање у области здравства, као и регрутовање, развијање, обучавање и задржавање здравствених радника у земљама у развоју, посебно у најмање развијеним земљама и малим острвским државама у развоју

Индикатор 3.с.1 Густина и дистрибуција здравствених радника

Када је у питању потциљ 3.с којим се предвиђа повећање издвајања за здравствену заштиту, регрутовање и развој медицинског кадра, приметни су негативни и дугорочни (2013–2021), и краткорочни трендови (2017–2021) који указују на удаљавање од циља⁴⁸. Наиме, број лекара на 10.000 становника смањен је са 31 у 2013. години, на 30,5 у 2017. години, па на 29,5 у 2021. години⁴⁹. Број стоматолога у истом периоду смањен је са 3,3 на 2,8, па на 2,2, респективно⁵⁰. Број фармацеута смањен је са 3,3 на 2,9, па на 2,1, респективно⁵¹. Број медицинских сестара и бабица најпре је повећан са 63,4 у 2013. години на 64,9 у 2017. години, а потом смањен на 63,2 у 2021. години⁵².

⁴⁷ Извор: MICS — РЗС и УНИЦЕФ.

⁴⁸ Извор: Институт за јавно здравље Србије и Витална статистика, РЗС.

⁴⁹ Што даје краткорочну СГСР од -0,83% а дугорочну од -0,62%.

⁵⁰ Што даје краткорочну СГСР од -5,58% а дугорочну од -4,94%.

⁵¹ Што даје краткорочну СГСР од -8,87% а дугорочну од -6,07%.

⁵² Што даје краткорочну СГСР од -0,66% а дугорочну од -0,04%.

ЦОР 4

ОБЕЗБЕДИТИ ИНКЛУЗИВНО И ПРАВЕДНО КВАЛИТЕТНО ОБРАЗОВАЊЕ И ПРОМОВИСАТИ МОГУЋНОСТ ЦЕЛОЖИВОТНОГ УЧЕЊА ЗА СВЕ

Број потциљева које је могуће пратити:

5/10 (4.1, 4.2, 4.3, 4.5, 4.6)

Број индикатора које је могуће пратити:

6/12

ЦОР 4 посвећен је унапређивању образовања становништва кроз 10 потциљева који се прате на основу 12 индикатора. За 2022. годину, напредак у РС могуће је пратити у односу на пет потциљева на основу шест индикатора.

КЉУЧНИ НАЛАЗИ

- ▶ Напредак у остваривању потциља 4.1 којим се налаже да се обезбеди бесплатно, равноправно и квалитетно основно и средње образовање за све девојчице и дечаке, није могуће пратити због тога што су подаци о стопи завршавања првог циклуса основног образовања (нижи разреди основног образовања) из MICS истраживања доступни само за 2019. годину. Према овим подацима, стопа завршавања првог и другог циклуса основне школе је доста висока, нешто је нижа за средњу школу, али је значајно нижа за популацију деце која живе у ромским насељима.
- ▶ Умерени напредак је присутан у погледу раног развоја деце, али се у погледу учешћа деце у предшколском образовању региструје умерено удаљавање од циља што чини тенденције у вези са остваривањем потциља 4.2 неконзистентним.
- ▶ Неконзистентни трендови се бележе у области целоживотног учења (потциљ 4.3) јер је дошло до смањења удела особа које учествују у неком облику формалног или неформалног образовања међу младима (15–24), а повећања међу одраслима (25–64).
- ▶ Напредак у остваривању потциља 4.5 није могуће мерити јер се сложене годишње стопе раста не могу применити на индексе паритета, али упоредни подаци за 2014. и 2019. годину показују неконзистентне трендове на различитим нивоима образовања⁵³.

⁵³ Индикатор дефинише нивое образовања према ISCED класификацији.

- Удаљавање од циља забележено је у погледу подизања језичке и нумеричке писмености (потциљ 4.6) деце у области читања, наука и математике.

Потциљ 4.1 До 2030. обезбедити да све девојчице и дечаци заврше бесплатно, равноправно и квалитетно основно и средње образовање које води ка релевантним и ефикасним исходима учења

Индикатор 4.1.2а Бруто стопа завршавања првог циклуса основног образовања

Индикатор 4.1.2б Бруто стопа завршавања другог циклуса основног образовања

Индикатор 4.1.2с Бруто стопа завршавања средње школе

Због недостатка података, није могуће пратити напредак у оквиру потциља 4.1 који предвиђа да све девојчице и дечаци заврше основно и средње образовање. Према подацима за 2019. годину, стопа завршавања првог циклуса основног образовања је врло висока у општој популацији (99,9%), али је нешто нижа међу децом која живе у ромским насељима (88,9%). Стопа завршавања другог циклуса основног образовања је такође висока у општој популацији (99,5%), али је знатно нижа у популацији деце из ромских насеља (63,7%). На нивоу средње школе, стопа завршавања средње школе у општој популацији износи 97,7%, у популацији деце из ромских насеља -61,0%, док је најнижа код девојчица из ромских насеља (49,5%)⁵⁴.

Потциљ 4.2 До 2030. обезбедити да све девојчице и дечаци имају приступ квалитетном развоју у раном детињству, бризи и предшколском образовању како би били спремни за основно образовање

Индикатор 4.2.1 Удео деце старости 24–59 месеци која се правилно развијају у доменима здравља, образовања и психосоцијалног благостања, према полу

Индикатор 4.2.2 Стопа учешћа у организованом учењу (годину дана пре званичног узраста за упис у основну школу), према полу

Умерени напредак бележи се у погледу раног развоја деце (старости 36–59 месеци)⁵⁵ по СГСР од 0,44%. Умерени напредак је присутан и код женске, и код мушке деце (по СГСР од 0,71%, односно 0,17%, респективно), а значајан напредак региструје се међу децом из најсиромашнијих домаћинстава (по СГСР од 1,85%).

У погледу учешћа деце у обавезном предшколском образовном програму, бележи се умерено удаљавање од циља у краткорочном временском оквиру (по СГСР од -0,09%), али то

⁵⁴ Извор: MICS — РЗС и УНИЦЕФ.

⁵⁵ Индекс раног развоја представља проценат деце узраста 36–59 месеци која се правилно развијају у најмање три од следећа четири домена: познавање слова и бројева, физички развој, социјално-емоционални развој и учење. Подаци се прикупљају истраживањем вишеструких показатеља (MICS — Multiple Indicator Cluster Survey) који спроводе периодично УНИЦЕФ и РЗС.

не угрожава и даље дугорочни умерен напредак који је у периоду 2013–2021. остварен по СГСП од 0,43%. Разлике по полу нису изражене у дугорочном временском оквиру али су приметне у краткорочном, јер се код популације мушке деце региструје умерено удаљавање од циља (СГСП од -0,25%), а код популације женске деце, умерени напредак (СГСП од 0,05%)⁵⁶.

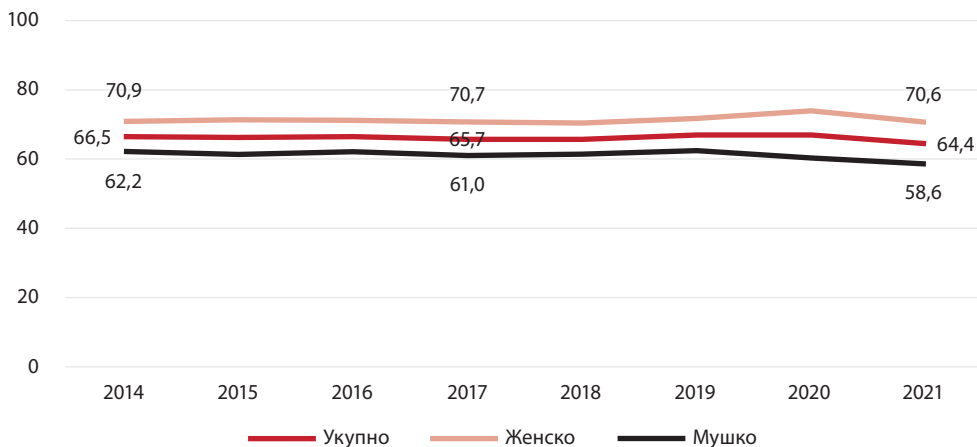
Потциљ 4.3 До 2030. обезбедити једнаку доступност приступачног и квалитетног стручног образовања на свим нивоима, укључујући и универзитетско, за све жене и мушкарце

Индикатор 4.3.1 Стопа учешћа младих и одраслих у формалном и неформалном образовању и обукама у претходних 12 месеци, према полу

Када је у питању целоживотно учење региструју се неконзистентни трендови. Наиме, подаци указују да је у краткорочном периоду 2017–2021. дошло до умереног удаљавања од циља међу младом популацијом (15–24)⁵⁷, а знатног напретка међу популацијом одраслих (25–64)⁵⁸, јер је дошло до повећања удела особа које учествују у некој врсти формалног или неформалног образовања по СГСП од 1,45%, односно 20,25%, респективно⁵⁹ (Графикони 13 и 14).

Графикон 13: Индикатор 4.3.1 Стопа учешћа младих у формалном и неформалном образовању и обукама у претходне четири недеље, према полу, младо становништво 15–24 године, 2014–2021. (%)

Извор: Анкета о радној снази, РЗС

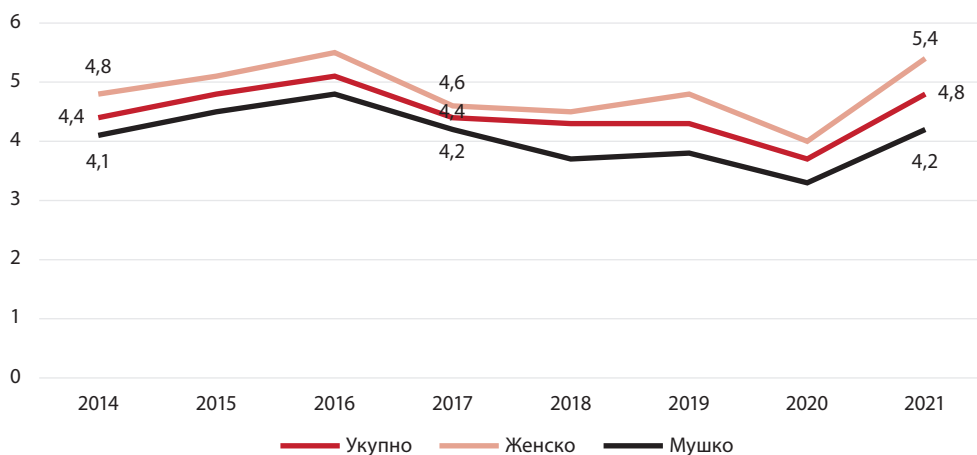
⁵⁶ Извор: Статистика образовања, РЗС.

⁵⁷ Уз СГСП од -0,50%.

⁵⁸ Уз СГСП од 2,20%.

⁵⁹ Извор: Анкета о радној снази, РЗС.

Графикон 14: Индикатор 4.3.1 Стопа учешћа одраслих у формалном и неформалном образовању и обукама у претходне четири недеље према полу, одрасло становништво 25–64 године, 2014–2021. (%)

Извор: Анкета о радној снази, РЗС

Потциљ 4.5 До 2030. елиминисати родну неједнакост у образовању и обезбедити једнак приступ свим нивоима образовања и стручном оспособљавању за рањиве групе, укључујући особе са инвалидитетом, аутохтоно становништво и децу у рањивим ситуацијама

Индикатор 4.5.1 Индекси паритета у различитим нивоима образовања

Напредак није могуће мерити сложеном годишњом стопом раста, пошто су у питању индекси паритета (девојчице/дечаки). На нивоу основне школе, између 2014. и 2019. године, дошло је до благог повећања диспаритета у корист дечака (промена индекса паритета са 1 на 0,96), док је на нивоу више средње школе (средње школе) дошло до смањења диспаритета (са 1,08 на 0,99). Стање је непромењено на нивоу ниже средње школе (виши разреди основне школе) (0,99 у оба периода). Када је у питању диспаритет између деце из најсиромашнијих и најбогатијих домаћинстава, на нивоу основног образовања дошло је до преокрета у корист деце из најсиромашнијих слојева (промена индекса са 0,97 на 1,04), док се на нивоу ниже средње и више средње школе одржао диспаритет у корист деце из најбогатијих домаћинстава (вредности индекса за посматране године, за нижу средњу школу су 0,99 и 0,97, а за вишу 0,76 и 0,80)⁶⁰.

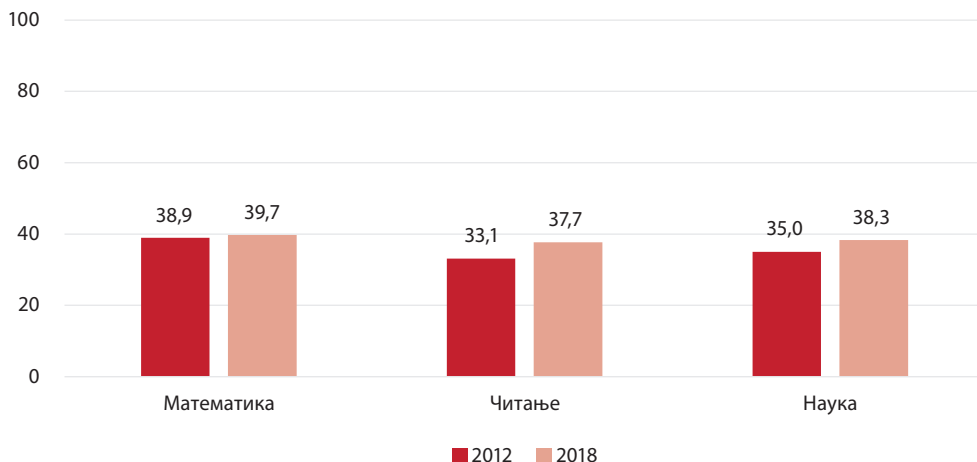
⁶⁰ Извор: MICS — РЗС и УНИЦЕФ.

Потциљ 4.6 До 2030. обезбедити да сви млади и знатан део одраслих (мушкараца и жена) постигну језичку и нумеричку писменост**Индикатор 4.6.1** Удео ученика старости 15 година који нису достигли најмањи фиксни ниво постигнућа на PISA скали за три основна школска предмета

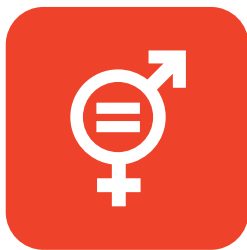
ЦОР 4

Значајно удаљавање у периоду 2012–2018. године региструје се у погледу удела ученика старости 15 година који нису достигли најмањи фиксни ниво постигнућа на PISA скали у области науке и читања (по СГСП од 1,51% и 2,19%, респективно), а умерено удаљавање у области математике (по СГСП 0,34%).

Графикон 15: Индикатор 4.6.1 Удео ученика старости 15 година који нису достигли најмањи фиксни ниво постигнућа на PISA скали за три основна школска предмета, 2012. и 2018. (%)

Извор: OECD

ЦОР 5

ПОСТИЋИ РОДНУ РАВНОПРАВНОСТ И ОСНАЖИВАТИ СВЕ ЖЕНЕ И ДЕВОЈЧИЦЕ

Број потциљева које је могуће пратити: 9/9 (5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5, 5.6, 5.a, 5.b, 5.c)

Број индикатора које је могуће пратити: 12/14

ЦОР 5 посвећен је унапређивању родне равноправности и оснаживању жена и девојчица кроз девет потциљева који се прате на основу 14 индикатора. У Србији је напредак могуће пратити у односу на све потциљеве и то на основу дванаест индикатора. У односу на извештај за 2021. годину, могуће је пратити један потциљ (5.c) и један индикатор више (5.c.1).

КЉУЧНИ НАЛАЗИ

- Иако због кратке временске серије није могуће пратити напредак према индикатору којим се мери оствареност потциља 5.1, а који се односи на успостављање правног оквира неопходног за окончање свих облика дискриминације жена и девојчица, подаци према постојећим индикаторима указују да је у великој мери овај оквир успостављен.
- Напредак према индикаторима којима се мери оствареност потциља 5.2 који се односи на елиминисање свих облика насиља над женама и девојчицама, такође није могуће пратити због недостатка временских серија. Подаци на основу Евростатовог истраживања о безбедности и квалитету живота жена из 2021. године, указују да се жене суочавају са различитим облицима партнерског и непартнерског насиља.
- Када је у питању елиминисање штетних пракси као што су дечији, рани и присилни бракови (потциљ 5.3), подаци указују да је значајно удаљавање од циља присутно у погледу уласка у брак пре 15. године, као и пре навршених 18 година.
- Подаци за посматрани кракорочни период нису доступни за потциљ 5.4 који предвиђа препознавање и вредновање неплаћеног рада, бриге и старања у домаћинству. Доступни подаци за 2010. и 2015. годину указују да је био остварен значајан напредак пре свега због смањеног удела времена које се проводи у обављању неплаћених послова у домаћинству и бризи о другима, како међу женама, тако и међу мушкарцима.

- ▶ Значајан напредак остварен је у области учешћа жена у одлучивању (потциљ 5.5). Напредак је видљив како у погледу већег учешћа жена у одлучивању на националном и локалном нивоу, тако и у погледу већег учешћа жена на руководећим положајима.
- ▶ Напредак према потциљу 5.6 који захтева обезбеђивање универзалног приступа услугама сексуалног и репродуктивног здравља није могуће мерити због недостатка временских серија, а подаци за 2019. годину указују да још увек један број жена није у могућности да самостално доноси одлуке о сексуалним односима, употреби контрацепције и бризи за репродуктивно здравље.
- ▶ Напредак у реформама усмереним на једнака права на економске ресурсе, потциљ 5.а, није могуће пратити због недостатка лонгитудиналних података, али је према доступном податку ниво заштићености права релативно висок.
- ▶ Умерен напредак остварен је у погледу повећања удела особа које поседују мобилни телефон (потциљ 5.б).
- ▶ Потциљ 5.с указује на поседовање система за праћење и распоређивање јавних расхода за родну равноправност и оснаживање жена и Србија је у потпуности испунила захтеве.

Потциљ 5.1 Окончати свуда и све облике дискриминације жена и девојчица

Индикатор 5.1.1 Правни оквири који промовишу, спроводе и прате родну равноправност (проценат постигнућа, 0–100)

Напредак у погледу окончања свих облика дискриминације жена и девојчица прати се на основу индикатора којим се оцењује проценат постигнућа (0–100)⁶¹ у развоју правног оквира којим се промовише, спроводи и прати родна равноправност. Према подацима UN Women, у Србији је највећи ниво постигнућа остварен у области запослености и економске користи (100%), иза кога следе свеобухватни правни оквири и јавни живот (90%), потом правни оквир који се односи на брак и породицу (72,7%), а најниже постигнуће је идентификовано у области насиља над женама (66,7%)⁶².

⁶¹ Подаци су добијени из упитника за процену правних оквира државе које су попуњавали Национални статистички заводи и/или Национална женска машинерија и правници/истраживачи родне равноправности. Упитник садржи 45 „да/не“ питања у оквиру четири горе наведених области закона.

⁶² Извор: UN Women — УН база података.

Потциљ 5.2 Елиминисати све облике насиља над свим женама и девојчицама у јавној и приватној сфери, укључујући трговину људима, сексуалне и друге облике експлоатације

Индикатор 5.2.1 Удео жена и девојака старости 18 до 74 године које су или које су биле изложене физичком, сексуалном или психолошком насиљу од стране садашњег или бившег интимног партнера током протеклих 12 месеци, према врсти насиља и старости

Индикатор 5.2.2 Удео жена и девојака старости 18 до 74 године које су биле изложене сексуалном насиљу од стране особа које нису биле њихов интимни партнер током протеклих 12 месеци, према старости

Напредак није могуће пратити за индикаторе 5.2.1 и 5.2.2 јер су подаци, неопходни за праћење, доступни само за 2021. годину на основу Истраживања о безбедности и квалитету живота жена (EU-GBV) које је спровео РЗС. Према налазима овог истраживања, током последњих 12 месеци који су претходили истраживању, 2,3% жена је доживело психичко, физичко или сексуално насиље од стране садашњег или бившег партнера⁶³. У истом периоду 0,2% жена доживело је сексуално насиље од особе која није њихов интимни партнер.

Потциљ 5.3 Елиминисати све штетне праксе као што су дечији, рани и присилни бракови и сакаћење женских гениталија

Индикатор 5.3.1 Удео жена старости 20–24 године које су први пут ступиле у брак или ванбрачну заједницу пре 15. године и пре 18. године

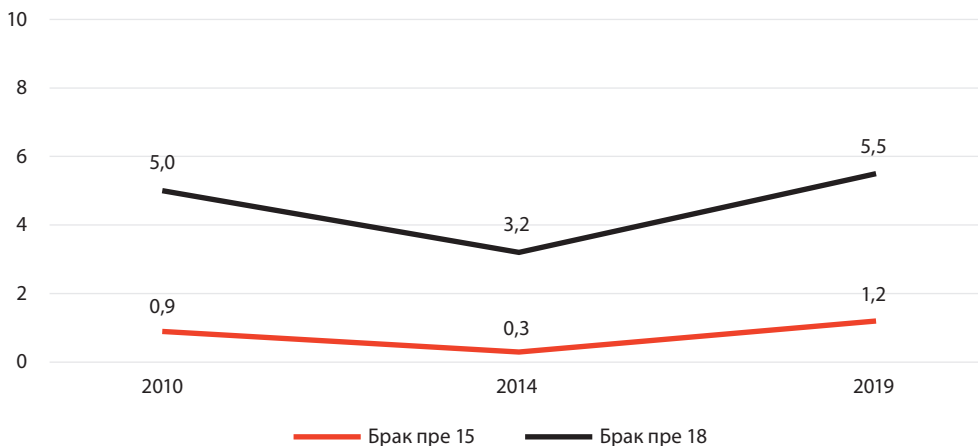

Потциљ 5.3 који предвиђа елиминисање свих штетних пракси као што су дечији, рани и присилни бракови, прати се у Србији преко индикатора за који су подаци доступни из MICS истраживања: удела жена старости 20–24 године које су први пут ступиле у брак или ванбрачну заједницу пре 15. године, односно пре 18. године. За обе старосне групе региструје се значајно удаљавање од циља. Наиме, у 2010. и 2014. години, било је 0,9%, односно 0,3% жена из ове старосне групе које су ступиле у први брак или ванбрачну заједницу пре навршених 15 година, док је у 2019. било 1,2% таквих жена, што даје СГСП од чак 31,95%. Пре навршених 18 година, у 2010. години у брак је ступило 5,0% жена старости 20–24 године, док је 2019. године тај проценат износио 5,5%, што даје сложену годишњу стопу раста од 11,44%⁶⁴.

⁶³ Извор: РЗС, Истраживање о безбедности и квалитету живота жена, 2021.

⁶⁴ Извор: MICS — РЗС и УНИЦЕФ.

Графикон 16: Индикатор 5.3.1 Удео жена старости 20–24 године које су први пут ступиле у брак или ванбрачну заједницу пре 15. године и пре 18. године, 2010, 2014. и 2019. (%)

Извор: MICS — РЗС и УНИЦЕФ

Значајан напредак код овог индикатора забележен је међу женама које живе у градским насељима (са 0,2% у 2014. години, на 0,1% у 2019, што даје СГСП од -12,94%); значајно удаљавање од циља забележено је међу женама које живе у осталим насељима (са 0,5% у 2014. на 3,3% у 2019, што даје СГСП од 45,85%), а у мањој мери и у ромским насељима (са 14,4% у 2014. на 15,9% у 2019, што даје СГСП од 2,0%).

Истовремено, значајно удаљавање од циља забележено је међу женама које живе у најсиромашнијим домаћинствима (са 2,2% у 2014. на 6,2% у 2019, што даје СГСП од 14,73%), као и међу женама које имају само основну школу, или су без образовања (са 4,6% у 2014. на 22,5% у 2019, што даје СГСП од 37,37%).

Потциљ 5.4 Препознати и вредновати неплаћени рад, бригу и старање у домаћинству, кроз обезбеђивање јавних услуга, инфраструктуре и политике социјалне заштите, и кроз промовисање заједничке одговорности у домаћинству и породици, на национално прикладан начин

Индикатор 5.4.1 Удео времена које се проводи у обављању неплаћених послова у домаћинству и бризи о другима, према полу, старости и типу насеља

Удео времена које се проводи у обављању неплаћених послова у домаћинству и бризи о другима није могуће пратити у дефинисаном краткорочном периоду. Истраживање о коришћењу времена, на основу кога се прати овај индикатор, спроводи се годину дана (април 2021 — април 2022) и подаци ће бити ускоро доступни. Оно што се може запазити као тренд у претходном периоду за који су били доступни подаци (2010–2015), указује на значајан пад времена проведеног у обављању неплаћених послова у домаћинству и бризи о другима (у

просеку са 15,2% укупног времена у 2010. на 14,1% у 2015), како међу женама (међу којима је удео времена проведеног у овим активностима у истом периоду опао са 20,2% на 19,2%), тако и међу мушкарцима (удео је опао са 9,5% на 8,7%). Међутим, важно је имати у виду да се родни јаз у овом аспекту одржава на штету жена⁶⁵.

Потциљ 5.5 Обезбедити да жене у потпуности и ефективно учествују и имају једнаке могућности за руковођење на свим нивоима доношења одлука у политичком, привредном и јавном животу

Индикатор 5.5.1а Удео жена у националном парламенту

Индикатор 5.5.1b Удео жена у локалним самоуправама

Индикатор 5.5.2 Удео жена на руководећим положајима

Значајан напредак остварен је према потциљу који као развојни приоритет дефинише повећање учешћа жена у доношењу одлука у политичком, привредном и јавном животу. Према индикатору 5.5.1а којим се мери удео жена у Народној скупштини Србије, остварен је значајан и краткорочан, и дугорочан напредак (према СГСП од 2,18% и 1,97%, респективно) (Графикон 17)⁶⁶. Према индикатору којим се мери удео жена у скупштинама локалних самоуправа 5.5.1b, такође је остварен значајан краткорочан и дугорочан напредак (СГСП од 4,50% и 3,34%, респективно).

Графикон 17: Индикатори 5.5.1а Удео жена у националном парламенту и 5.5.1b Удео жена у локалним самоуправама, 2012–2020. (%)

Извор: Статистика избора, РЗС

⁶⁵ Извор: Истраживање о коришћењу времена (TUS), РЗС.

⁶⁶ Извор: Избори за народне посланике, РЗС.

Значајан напредак у овој области остварен је и према индикатору 5.5.2 којим се мери удео жена на руководећим положајима⁶⁷, краткорочно (2017–2021) по сложеној годишњој стопи раста од 3,73%, а дугорочно (2010–2021) по СГСП од 5,66%.

Потциљ 5.6 Обезбедити универзалан приступ услугама сексуалног и репродуктивног здравља и репродуктивних права, како је договорено у складу са Програмом акције Међународне конференције о становништву и развоју и Пекиншком платформом за акцију, односно са документима који су настали као резултат њихових аналитичких конференција

Индикатор 5.6.1 Удео жена старости 15–49 година које самостално доносе одлуке засноване на информацијама о сексуалним односима, употреби контрацепције и бризи за репродуктивно здравље

Индикатор 5.6.2 Број држава које имају законе и прописе који гарантују пун и једнак приступ женама и мушкарцима старости 15 и више година, бризи за сексуално и репродуктивно здравље, информацијама и едукацији

Напредак према потциљу 5.6 није могуће пратити због недостатка података из више година. Подаци Истраживања вишеструких показатеља (MICS) из 2019. године показују да 84,2% жена у општој популацији и 67,7% жена које живе у ромским насељима самостално доносе одлуке засноване на информацијама о сексуалним односима, употреби контрацепције и бризи за репродуктивно здравље. Разлике су присутне када се посматра образовање жена и материјални статус, јер је међу женама нижих нивоа образовања и нижег материјалног статуса мањи удео оних које самостално доносе одлуке о сексуалним односима, употреби контрацепције и бризи за своје репродуктивно здравље. Тако је међу женама са основним или без образовања, удео оних које самостално доносе одлуке 76,8%, што је ипак ниже од 88,5% високо образованих жена. Међу женама из најсиромашнијих домаћинстава, 77,2% доноси самостално ове одлуке, што је ниже у односу на жене из домаћинстава четвртог квинтила на индексу богатства (87,7%), или жена из најбогатијих домаћинстава (86,2%)⁶⁸.

Овај потциљ се прати и на основу међународног индикатора којим се идентификује број држава чији прописи гарантују пун и једнак приступ женама и мушкарцима бризи за сексуално и репродуктивно здравље. Према подацима Уједињених нација из 2019. године, добијеним на основу Упитника о становништву и развоју, Република Србија високим учешћем од 86% гарантује женама и мушкарцима једнак приступ медицинским услугама, информацијама и образовању. Стање по појединачним димензијама приказано је у Табели 2.

⁶⁷ Индикатор се односи на учешће жена у укупном броју запослених на руководећим позицијама и препорука је да се користе две различите мере: удео жена у (укупном) менаџменту и удео жена у вишем и средњем менаџменту (дакле, искључујући нижи менаџмент). Заједнички прорачун ове две мере даје информације о томе да ли су жене више заступљене у нижем руководству, него у вишем и средњем руководству. Израчунавање само удела жена у (укупном) менаџменту било би погрешно јер би сугерисало да жене имају више моћи и одговорности у доношењу одлука.

⁶⁸ Извор: MICS — РЗС и УНИЦЕФ.

Табела 2: Индикатор 5.6.2 Мера у којој земља има законе и прописе који гарантују женама и мушкарцима старости 15 и више година пун и једнак приступ медицинским услугама, информацијама и образовању, 2019. (%)

Димензија	%
Укупно	86
Брига о материнству	79
Матернална заштита	100
Роба која спашава животе	92
Побачај	25
Нега након побачаја	100
Контрацепција и планирање породице	100
Услуге контрацепције	100
Пристанак на контрацепцију	100
Хитна контрацепција	100
Сексуално образовање	50
Закони о курикулуму сексуалног образовања	100
Теме наставног плана и програма сексуалног образовања	0
ХИВ и ХПВ	100
Саветовалиште и услуге тестирања на ХИВ	100
Услуге лечења и неге ХИВ позитивних	100
ХПВ вакцина	100

Извор: Уједињене нације — Упитник Уједињених нација о становништву и развоју

Потциљ 5.а Спровести реформе како би жене добиле једнака права на економске ресурсе, као и приступ власништву и контроли над земљиштем и осталим облицима својине, финансијским услугама, наслеђству и природним ресурсима, у складу са националним законима

Индикатор 5.а.2 Степен до којег правни оквир (укључујући обичајно право) гарантује женама једнака права на власништво над земљиштем и/или контролу над земљиштем

Индикатором 5.а.2 мери се степен до којег правни оквир, укључујући и обичајно право, гарантује једнака права жена на власништво или контролу над земљом. Мерење се врши тестирањем оквира путем шест показатеља међународног права и међународно прихваћених добрих пракси, посебно Конвенције о елиминисању свих облика дискриминације над женама (CEDAW). Индикатор мери постигнуће оценом 1–6, при чему оцена 1 значи да нема доказа о гаранцијама родне равноправности у власништву над земљом и/или контроли у законском оквиру, а оцена 6 значи највиши ниво гаранција родне равноправности у власништву над земљиштем и/или контроли у законском оквиру. Србија је 2019. године на основу оваквог мерења добила оцену 5⁶⁹.

⁶⁹ Извор: Републички геодетски завод — Катастар непокретности.

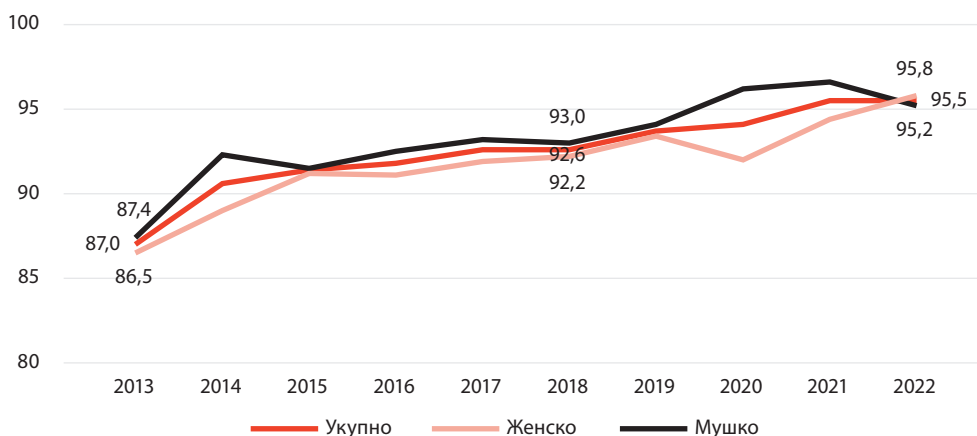
Потциљ 5.б Повећати употребу иновативних технологија, посебно информационих и комуникационих технологија, како би се промовисало оснаживање жена

Индикатор 5.б.1 Удео особа које поседују мобилни телефон, према полу

Умерен напредак (уз СГСР од 0,77%) остварен је у периоду 2018–2022. према потциљу којим се предвиђа повећање употребе иновативних технологија, посебно ИКТ. Индикатор на основу кога се прати овај потциљ односи се на поседовање мобилног телефона. Подаци указују да су жене оствариле напредак по нешто већој стопи него мушкарци (СГСР од 0,96%, према 0,59%, респективно, за период 2018–2022)⁷⁰.

Графикон 18: Индикатор 5.б.1 Удео особа које поседују мобилни телефон, према полу, 2013–2022. (%)

Извор: Статистика информационо-комуникационих технологија, РЗС

Потциљ 5.с Усвојити и оснажити добру политику и проводиво законодавство за промовисање родне равноправности и оснаживање свих жена и девојчица на свим нивоима

Индикатор 5.с.1 Удео држава које поседују системе за праћење и распоређивање јавних расхода за родну равноправност и оснаживање жена

Индикатор 5.с.1 указује на поседовање система за праћење и распоређивање јавних расхода за родну равноправност и оснаживање жена и вредност два нивоа испуњења показује да је Србија у потпуности испунила захтеве.

⁷⁰ Извор: Статистика информационо-комуникационих технологија, РЗС.

ЦОР 6

ОБЕЗБЕДИТИ ДОСТУПНОСТ И ОДРЖИВО УПРАВЉАЊЕ ВОДОМ И САНИТАЦИЈАМА ЗА СВЕ

Број потциљева које је могуће пратити:

6/8 (6.1, 6.2, 6.3, 6.4, 6.a, 6.b)

Број индикатора које је могуће пратити:

8/11

ЦОР 6 налаже да се обезбеди доступност и одрживо управљање водом и санитацијама за све становништво. Циљ обухвата осам потциљева који се прате преко једанаест индикатора. У Србији је сада могуће пратити шест потциљева са осам индикатора.

КЉУЧНИ НАЛАЗИ

- ▶ Умерен напредак остварен је у односу на потциљ 6.1 којим се предвиђа универзалан и једнак приступ безбедној и приуштивој пијаћој води за све. Ипак овај напредак је остварен услед благог повећања удела градског становништва које користи пијаћу воду из система којим се безбедно управља, док се у осталим насељима не региструје овакво повећање.
- ▶ Стагнација се региструје у погледу коришћења услуга санитације којима се безбедно управља (потциљ 6.2) у краткорочном оквиру, а негативан тренд у дугорочном.
- ▶ Значајан напредак остварен је код потциља 6.3 којим се предвиђа унапређење квалитета воде смањењем загађења и повећањем удела водних тела која имају добар статус воде, као и смањењем удела непречишћених отпадних вода из домаћинства и индустрије мерено повећањем популације која је прикључена на третман урбаних отпадних вода са најмање секундарним третманом.
- ▶ Значајан напредак се региструје у погледу ефикасног коришћења воде (потциљ 6.4).
- ▶ У односу на потциљ 6.a којим се предвиђа проширивање међународне сарадње и подршке у стварању капацитета за водоснабдевање и санитацију, забележен је значајан напредак услед повећања износа званичне развојне помоћи која је усмерена на водоснабдевање и санитацију као део владиног усклађеног плана потрошње.
- ▶ Код потциља 6.b којим се дефинише подршка локалним заједницама у управљању водоснабдевањем и санитацијом, бележе се висока постигнућа. Према сва четири индикатора, овај циљ је остварен.

Потциљ 6.1 До 2030. постићи универзалан и једнак приступ безбедној и приуштивој пијаћој води за све

Индикатор 6.1.1 Удео становништва које користи пијаћу воду из система којима се безбедно управља

Умерен напредак у погледу универзалног и једнаког приступа безбедној пијаћој води остварен је услед благог повећања удела становништва које у градским насељима користи пијаћу воду из система којима се безбедно управља (уз СГСР од 0,12%), док промена нема у осталим насељима. Напредак је остварен у дугорочном периоду јер је са 81% у 2013. године, дошло до благог повећања на 82% градског становништва са приступом безбедној пијаћој води у 2014. години и тај удео се одржао до 2020. године. У осталим насељима, приступ безбедној пијаћој води има 67% становништва у континуитету од 2010. године⁷¹.

Потциљ 6.2 До 2030. постићи адекватан и једнак приступ санитарним и хигијенским условима за све, као и окончање праксе обављања дефекације на отвореном, уз обраћање посебне пажње на потребе жена и девојчица, односно оних у стањима рањивости

Индикатор 6.2.1а Удео становништва које користи услуге санитације којима се безбедно управља, укључујући прање руку сапуном и водом: коришћење основних санитарних услуга

Индикатор 6.2.1б Удео становништва које користи услуге санитације којима се безбедно управља, укључујући прање руку сапуном и водом: простор за прање руку у кругу домаћинства

Индикатор 6.2.1с Уклањање отпадних материја ради третмана ван домаћинства

Напредак према потциљу 6.2 могуће је пратити само на основу подиндикатора 6.2.1а којим се мери удео становништва које користи услуге санитације којима се безбедно управља. У краткорочном периоду од 2017. до 2020. године, вредност СГСР је једнака нули, што се према методологији Евростата идентификује као умерени напредак, мада више представља стагнацију. Дугорочно се чак региструје значајно удаљавање од циља зато што је удео становништва са приступом безбедној санитацији опао са 20% у 2010. години, на 18% у 2020. години (што даје СГСР од -1,05%).

Подаци за подиндикатор 6.2.1б нису доступни након 2014. године па се не може пратити краткорочни тренд. Подаци показују да је у периоду 2010–2014. године, 98% становништва користило услуге санитације које су омогућавале простор за прање руку у кругу домаћинства⁷².

⁷¹ Извор: Заједнички програм праћења WHO/UNICEF за водоснабдевање, санитацију и хигијену (JMP), Институт за јавно здравље „Др Милан Јовановић Батут“ и Републички завод за статистику.

⁷² Извор: Заједнички програм праћења WHO/UNICEF за водоснабдевање, санитацију и хигијену (JMP), Институт за јавно здравље „Др Милан Јовановић Батут“ и Републички завод за статистику.

Када је у питању уклањање отпадних материја ради третмана ван домаћинства (подиндикатор 6.2.1с), подаци су доступни само за 2019. годину из MICS истраживања. Према овим подацима, укупно 15,2% чланова домаћинства је користило санитарне просторије којима се безбедно управља (у градским насељима 6,3%, у осталим насељима 27,7% и у ромским насељима 18,7%).

Потциљ 6.3 До 2030. унапредити квалитет воде смањењем загађења, елиминисати одлагање и на најмању могућу меру свести испуштање опасних хемикалија и материја, преполовити удео непречишћених отпадних вода и значајно повећати рециклирање и безбедну поновну употребу на глобалном нивоу

Индикатор 6.3.1 Популација прикључена на третман урбаних отпадних вода са најмање секундарним третманом

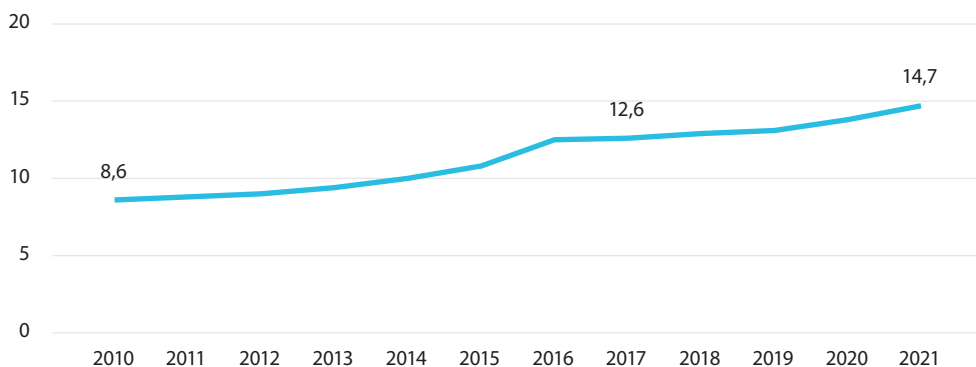

Индикатор 6.3.2 Удео водних тела која имају добар статус воде

Проценат становништва прикљученог на третман урбаних отпадних вода у спором је порасту током периода 2010–2021. Подаци указују да је проценат становништва прикљученог на третман отпадних вода повећан и дугорочно по СГСП од 4,99% (са 8,6% у 2010. години на 14,7% у 2021), али и краткорочно по СГСП од 3,93% (са 12,6% у 2017. на 14,7% у 2021). Највећи напредак остварен је између 2015. и 2016. године (Графикон 19)⁷³.

Графикон 19: Индикатор 6.3.1 Популација прикључена на третман урбаних отпадних вода са најмање секундарним третманом, 2010–2021. (%)

Извор: Статистика и рачуни животне средине, РЗС

Удео укупних водних тела која имају добар статус воде повећан је у 2020. години у односу на 2017. годину по СГСП од 2,35% што указује да је дошло до значајног напретка ка остваривању циља. Наиме, 2017. удео водних тела која имају добар статус воде био је 63,3%, док је у 2020. години вредност порасла на 67,8%.

⁷³ Извор: Статистика и рачуни животне средине, РЗС.

Отворена водна тела са добрим амбијенталним квалитетом воде су бележила СГСП од 5,97%, потом следе подземна водна тела са СГСП од 4,23%, и на крају речна водна тела са стопом раста од 1,27%.

Потциљ 6.4 До 2030. битно повећати ефикасност коришћења воде у свим секторима и обезбедити одрживу експлоатацију воде и снабдевање слатком водом како би се одговорило на несташницу воде и у знатној мери смањио број људи који се суочавају са несташницом воде

Индикатор 6.4.1 Промене у ефикасности коришћења вода (WUE) током времена

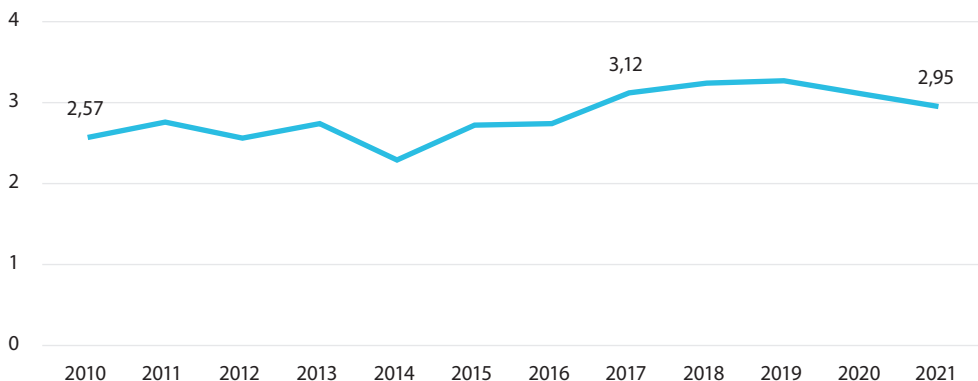

Индикатор 6.4.2 Индекс експлоатације воде (WEI)

У односу на потциљ 6.4 бележи се значајан напредак јер се воде ефикасније користе и мање експлоатишу. Наиме, према првом индикатору којим се мери ефикасност коришћења вода, бележи се значајан напредак према циљу у периоду 2017–2021, уз СГСП од 8,65%. Према другом индикатору којим се мери водни стрес, у истом периоду региструје се значајан напредак, уз СГСП од -1,55%⁷⁴.

Графикон 20: Индикатор 6.4.2 Индекс експлоатације воде (WEI), 2010–2021. (%)

Извор: Статистика и рачуни животне средине, РЗС

⁷⁴ У овом случају позитивна вредност указује на удаљавање од циља због тога што представља повећање експлоатације вода, односно водног стреса.

Потциљ 6.а До 2030. проширити међународну сарадњу са земљама у развоју и подршку тим земљама у стварању капацитета за активности и програме везане за водоснабдевање и санитацију, укључујући прикупљање воде, десалинацију, ефикасно коришћење воде, третман отпадних вода, рециклирање и технологије поновне употребе воде

Индикатор 6.а.1 Износ званичне развојне помоћи усмерене на водоснабдевање и санитацију који је део владиног усклађеног плана потрошње

Адекватни финансијски ресурси пресудни су за постизање ЦОР 6 до 2030. године, било привлачењем нових извора или бољим коришћењем постојећих ресурса. Удео укупних издатака за званичну развојну помоћ (ODA) за сектор вода укључује помоћ за снабдевање водом за пиће, санитацију и хигијену, као и помоћ у другим областима, као што су пољопривредни водни ресурси, заштита од поплава и хидроелектрична енергија. Износ званичне развојне помоћи⁷⁵ усмерене на водоснабдевање и санитацију који је део владиног усклађеног плана потрошње повећан је са 55,8 милиона долара у сталним ценама у 2000. години, на 58,3 милиона долара у сталним ценама у 2016. години, што даје СГСР од 0,28%. И у овом случају напредак је био интензивнији у периоду након усвајања Агенде 2030 (2015–2016), уз СГСР од 57,97%, која је резултат значајног повећања између ове две године, са 36,9 на 58,3 милиона долара у сталним ценама 2016. године⁷⁶.

Потциљ 6.б Подржати и појачати учешће локалних заједница у унапређивању управљања водоснабдевањем и санитацијом

Индикатор 6.б.1а Ниво учешћа корисника услуга/заједница у програмима планирања урбаног/руралног снабдевања питком водом (3 = Високо; 2 = Средње; 1 = Ниско; 0 = Податак није доступан)

Индикатор 6.б.1б Ниво дефиниција у процедурама за учешће корисника услуга/заједница у програму планирања урбаног/руралног снабдевања питком водом (10 = Јасно дефинисано; 5 = Није јасно дефинисано; 0 = Податак није доступан)

Индикатор 6.б.1с Ниво учешћа корисника/заједница у програмима планирања и управљања водним ресурсима (3 = Високо; 2 = Средње; 1 = Ниско; 0 = Податак није доступан)

Индикатор 6.б.1д Ниво дефиниција у законским или политичким процедурама за учешће корисника услуга/заједница у планирању и управљању водним ресурсима (10 = Јасно дефинисано; 5 = Није јасно дефинисано; 0 = Податак није доступан)

⁷⁵ Висина званичне развојне помоћи која се односи на воду и санитарне услове, а која је део владиног плана потрошње, представља удео укупних издатака за званичну развојну помоћ (ODA), који су укључени у државни буџет.

⁷⁶ Извор: GLAAS — Глобална анализа и процена каналисања и водоснабдевања.

Потциљ 6.b има за циљ пораст учешћа локалних заједница у планирању и управљању водом и санитацијама. Ово је од суштинског значаја да би се осигурале и задовољиле потребе локалних корисника, али и да локалне заједнице у потпуности разумеју утицај развојних одлука. Овај потциљ је остварен мерењем четири индикатора⁷⁷.

⁷⁷ Извор: GLAAS — Глобална анализа и процена каналисања и водоснабдевања.

ЦОР 7

ОСИГУРАТИ ПРИСТУП ДОСТУПНОЈ, ПОУЗДАНОЈ, ОДРЖИВОЈ И МОДЕРНОЈ ЕНЕРГИЈИ ЗА СВЕ

Број потциљева које је могуће пратити:

3/5 (7.1, 7.2, 7.3)

Број индикатора које је могуће пратити:

4/6

ЦОР 7 предвиђа обезбеђивање приступа доступној, поузданој, одрживој и модерној енергији за све и то кроз пет потциљева и шест индикатора. У Србији је сада могуће пратити три потциља са четири индикатора.

КЉУЧНИ НАЛАЗИ

- ▶ Умерен напредак у остваривању првог потциља бележи се захваљујући повећању удела становништва које има приступ електричној енергији.
- ▶ Значајан напредак бележи се у погледу повећања удела обновљиве (потциљ 7.2) енергије у укупној финалној потрошњи енергије, с тим да краткорочни трендови нису конзистентни између различитих сектора, јер док се позитивни тренд бележи у секторима електричне енергије, грејања и хлађења, негативан тренд се региструје у сектору саобраћаја.
- ▶ Значајан напредак региструје се и у односу на потциљ 7.3 који предвиђа да се до 2030. године удвостручи глобална стопа побољшања енергетске ефикасности.

Потциљ 7.1 До 2030. обезбедити универзални приступ економски прихватљивим, поузданим и модерним енергетским услугама

Индикатор 7.1.1 Удео становништва које има приступ електричној енергији

Индикатор 7.1.2 Удео становништва које се првенствено ослања на чиста горива и технологије

Умерен напредак у остваривању овог потциља дугује се повећању удела становништва које има приступ електричној енергији⁷⁸. Краткорочан напредак у градским и осталим насељима.

⁷⁸ Однос броја становника који у свом домаћинству имају електричну енергију и укупног броја становника, изражено у процентима.

ма је веома мали (остварен је по СГСР од 0,02%), и пре се може оценити као стагнација јер готово целокупно становништво има електричну енергију. Значајан напредак се, међутим, региструје у ромским насељима (СГСР од 1,94)⁷⁹.

Графикон 21: Индикатор 7.1.1 Удео становништва које има приступ електричној енергији, 2010–2019. (%)

Извор: MICS — РЗС и УНИЦЕФ

Када се прати други индикатор, није могуће установити тренд због недостатка података. У 2019. години, 52,4% становништва се првенствено ослањало на чиста горива и технологије, али је удео оваквог становништва знатно мањи у популацији која живи у „осталим“ насељима (28,5%). Ниже вредности су забележене и међу становништвом које живи у ромским насељима (12,4%), али и у популацији која живи у најсиромашнијим домаћинствима (6,1%)⁸⁰.

Потциљ 7.2 До 2030. значајно повећати удео обновљиве енергије у глобалном енергетском миксу

Индикатор 7.2.1 Удео енергије из обновљивих извора енергије у бруто финалној потрошњи енергије

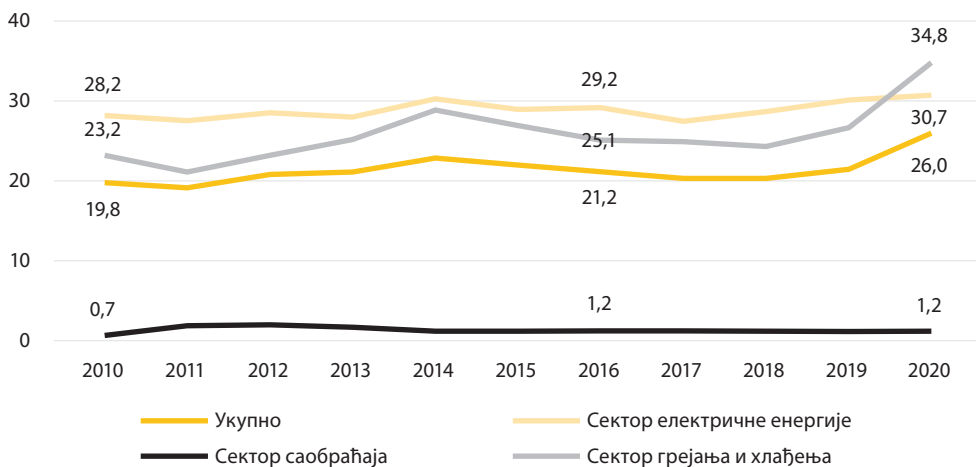

Подаци Министарства рударства и енергетике показују да је у односу на овај потциљ остварен значајан напредак, како краткорочно (2016–2020), тако и дугорочно (2010–2020), по СГСР од 5,28%, односно 2,77%. Ипак, краткорочан напредак није конзистентан између различитих сектора, јер док се позитиван тренд региструје у секторима електричне енергије (СГСР 1,30%) и грејања и хлађења (СГСР 8,51%), значајно удаљавање од циља бележи се у сектору саобраћаја (СГСР -1,24%) (Графикон 22).

⁷⁹ Извор: MICS — РЗС и УНИЦЕФ.

⁸⁰ Извор: MICS — РЗС и УНИЦЕФ.

Графикон 22: Индикатор 7.2.1 Удео енергије из обновљивих извора енергије у бруто финалној потрошњи енергије, 2010–2020. (%)

Извор: Министарство рударства и енергетике

Потциљ 7.3 До 2030. удвостручити глобалну стопу побољшања енергетске ефикасности

Индикатор 7.3.1 Енергетски интензитет мерен кроз примарну енергију и БДП

Значајан напредак бележи се и краткорочно, и дугорочно у погледу енергетског интензитета мереног кроз примарну енергију и БДП⁸¹, при чему је вредност овог индикатора опала са 5,59 MJ/USD⁸² у 2015. години на 5,04 MJ/USD у 2019. години, што значи да се троши мање енергије по јединици производа (СГСП од -2,56%)⁸³.

⁸¹ Енергетски интензитет се дефинише као укупна енергија која се испоручује привреди по јединичној вредности економског аутопута. Изражава се у мегаулима по САД долару (USD). Енергетски интензитет показује колико се енергије користи за производњу једне јединице економског аутопута.

⁸² Мегаули по USD (MJ/USD) рачунају се применом просечног годишњег курса долара.

⁸³ Извор: Статистика енергетике РЗС, Национални рачуни РЗС и Уједињене нације.

ЦОР 8

ПРОМОВИСАТИ КОНТИНУИРАН, ИНКЛУЗИВАН И ОДРЖИВ ЕКОНОМСКИ РАСТ, ПУНУ И ПРОДУКТИВНУ ЗАПОСЛЕНОСТ И ДОСТОЈАНСТВЕН РАД ЗА СВЕ

Број потциљева које је могуће пратити: 8/12 (8.1, 8.3, 8.4, 8.5, 8.6, 8.7, 8.10, 8.b)
Број индикатора које је могуће пратити: 9/16

ЦОР 8 промовише континуиран, инклузиван и одржив економски раст уз пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све. Овај циљ обухвата 12 потциљева који се прате преко 16 индикатора. У Србији је за 2022. годину омогућено праћење осам потциљева са девет индикатора. У односу на претходни извештај, омогућено је праћење још једног потциља (8.b) и индикатора (8.b.1).

КЉУЧНИ НАЛАЗИ

- ▶ Значајан напредак региструје се у односу на потциљ 8.1 који предвиђа одржање позитивног економског раста, како краткорочно, тако и дугорочно.
- ▶ У периоду до 2020. године смањење неформалне запослености у укупној запослености допринело је значајном напретку у остваривању потциља 8.3 који предвиђа промовисање развојно оријентисаних политика и стварање достојанствених послова. Због промене методологије истраживања на основу које се индикатор израчунава, кретање овог индикатора се убудуће мора пратити одвојено до 2020. и од 2021. године.
- ▶ Продуктивност ресурса је показатељ односа економског раста и коришћења природних ресурса. У последњих пет година постигнуто је само релативно раздвајање економског раста од коришћења природних ресурса. Некозистентни трендови за потциљ 8.4 региструју се кроз умерен напредак у погледу продуктивности ресурса и значајно удаљавање од циља у погледу домаће потрошње материјала.

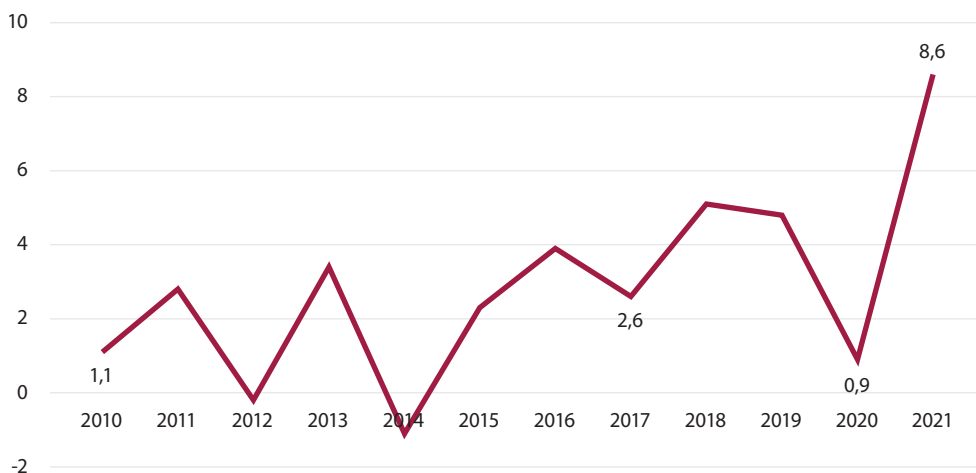
- Остваривање продуктивне запослености и достојанственог рада показује значајан напредак у погледу смањења стопа незапослености младог и укупног становништва радног узраста (потциљ 8.5). Трендове у зарадама, међутим, није могуће пратити због недостатка вишегодишњих података, а подаци за 2018. годину, разврстани према занимањима и полу, указују на значајне разлике између запослених у различитим занимањима, као и систематски родни јаз у корист мушкараца.
- Значајан напредак остварен је у погледу потциља 8.6 услед смањења удела младих који нису ни у образовању, ни на тржишту рада до 2020. године. Због промене методологије истраживања на основу које се индикатор израчунава, кретање овог индикатора убудуће се мора пратити одвојено до 2020. и од 2021. године.
- Подаци указују да је свако десето дете изложено злоупотреби дечијег рада (потциљ 8.7). Ризицима дечијег рада више су изложени дечаци него девојчице, деца у осталим насељима у односу на децу из градских насеља, млађа деца (старости 5–11 година) у односу на старију децу (старости 12–14 и 15–17 година), као и деца из сиромашнијих домаћинстава.
- У погледу јачања капацитета домаћих финансијских институција (потциљ 8.10), бележе се противречне тенденције — значајно удаљавање од циља у погледу броја филијала комерцијалних банака на 100.000 становника, а значајан напредак према циљу у погледу броја аутоматизованих банкомата на 100.000 одраслих становника.
- У погледу развоја стратегије за запошљавање младих и примене „Глобалног пакта за запошљавање” Међународне организације рада (потциљ 8.b), Србија је остварила циљ.

Потциљ 8.1 Одржати економски раст по глави становника у складу са националним околностима, а у најмање развијеним земљама, одржати раст бруто домаћег производа на нивоу од најмање 7% годишње.

Индикатор 8.1.1 Годишња стопа раста реалног БДП-а по глави становника

Упркос годишњим колебањима, значајан напредак према циљу који предвиђа одрживи економски раст по глави становника, региструје се и у краткорочном (2017–2021), и у дугорочном (2010–2021) временском оквиру, и то по СГСП од 34,86% и 20,56%, респективно. Највећи скок у расту БДП по глави становника забележен је између 2020. и 2021. године (Графикон 23).

Графикон 23: Индикатор 8.1.1 Годишња стопа раста реалног БДП-а по глави становника, 2010–2021. (%)

Извор: Национални рачуни, РЗС

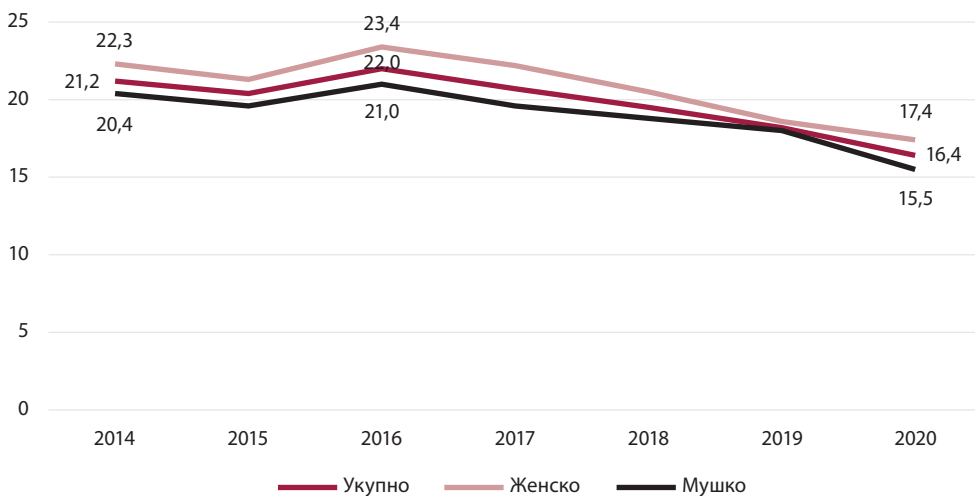
Потциљ 8.3 Промовисати развојно оријентисане политике које подржавају продуктивне активности, стварање достојанствених послова, предузетништво, креативност и иновативност и подстицати формализацију и раст микропредузећа, односно малих и средњих предузећа, укључујући и приступ финансијским услугама

Индикатор 8.3.1 Удео неформалне запослености у укупној запослености, према полу

Од 2021. године Евростатова методологија Анкете о радној снази на основу које се прати овај индикатор је промењена⁸⁴. Најзначајнија промена односи се на искључивање запослених лица која производе (пољопривредну) робу и услуге за сопствене потребе (без пласмана на тржиште) из контингента запослених лица и који су чинили значајан део неформалне запослености. Из тог разлога наступио је прекид серије па се кретање овог индикатора убудуће мора пратити одвојено до 2020. и од 2021. године. Може се констатовати да је значајан напредак остварен у погледу смањења удела неформалне запослености у укупној запослености до 2020. године. Позитивни трендови бележе се и у односу на запослене жене, и у односу на запослене мушкарце (Графикон 24).

⁸⁴ Више информација о томе на адреси: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G202122002.pdf>

Графикон 24: Индикатор 8.3.1 Удео неформалне запослености у укупној запослености, према полу, 2014–2020. (%)

Извор: Анкета о радној снази, РЗС

Напомена: Од 2021. године наступио је прекид серије, подаци нису упоредиви са серијом пре 2020. године

Потциљ 8.4 Прогресивно унапредити, до 2030, глобалну ефикасност ресурса у потрошњи и производњи и уложити напоре да се економски раст раздвоји од деградације животне средине у складу са 10-годишњим оквиром програма одрживе потрошње и производње, уз водећу улогу развијених земаља

Индикатор 8.4.2а (12.2.1а) Домаћа потрошња материјала

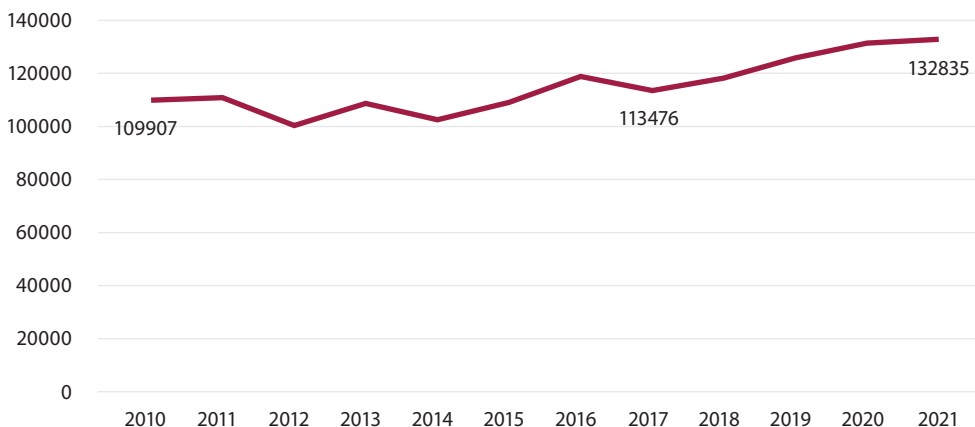

Индикатор 8.4.2b (12.2.1 b) Продуктивност ресурса

Код потциља 8.4. бележе се противречни трендови. Када је у питању домаћа потрошња материјала у периоду 2017–2021. године, бележи се значајно удаљавање од циља (СГСП 4,02%), док се у истом периоду код продуктивности ресурса бележи умерен напредак услед већег раста бруто друштвеног производа у односу на домаћу потрошњу материјала⁸⁵.

⁸⁵ Извор: Статистика и рачуни животне средине, РЗС.

Графикон 25: Индикатор 8.4.2 Домаћа потрошња материјала (DMC), 2010–2021.
(хиљада тона)

Извор: Статистика и рачуни животне средине, РЗС

Потциљ 8.5 До 2030. постићи пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све жене и мушкараце, укључујући и младе људе и особе са инвалидитетом, као и једнаку плату за рад једнаке вредности

Индикатор 8.5.1а Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према старости

Индикатор 8.5.1б Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању

Индикатор 8.5.2а Стопа незапослености (15–24 године)

Индикатор 8.5.2б Стопа незапослености (15–64 године)

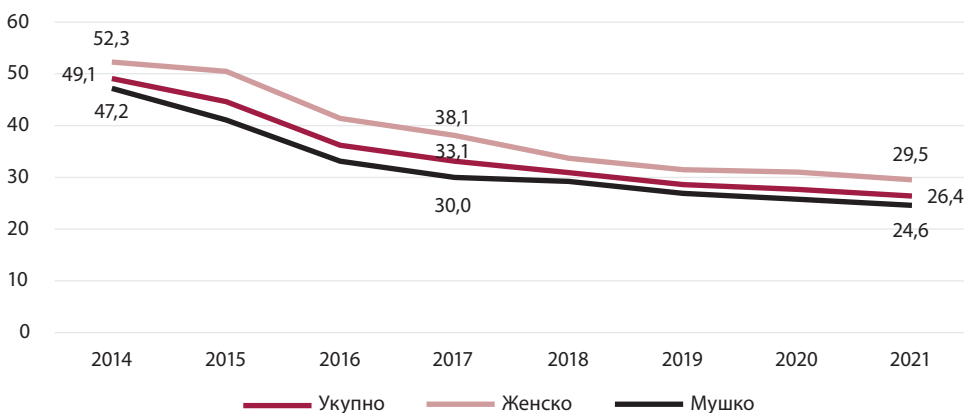
Овај потциљ се прати преко подиндикатора а и б, којима се мере просечне зараде по часу рада жена и мушкараца различите старости, и према занимању. Подаци доступни за 2018. годину указују на раст зарада са старашћу запослених, а такође указују на значајне разлике у зарадама запослених по различитим занимањима, те на систематски родни јаз у корист мушкараца (Табела 3).

Табела 3: Индикатор 8.5.1б Просечна зарада запослених по сату, према занимању и полу

	РСД		
	Укупно	Женско	Мушко
Руководиоци (директори), функционери и законодавци	704,11	680,44	718,82
Стручњаци и уметници	553,99	515,21	636,41
Инжењери, стручни сарадници и техничари	458,43	413,68	512,86
Административни службеници	369,88	362,14	382,7
Услужна и трговачка занимања	291,21	276,56	307,57
Пољопривредници, шумари, рибари, и сродни	323,8	312,63	327,26
Занатлије и сродни	294,82	278,22	365,07
Руковаоци машинама и постројењима, монтери и возачи	338,53	292,9	355,78
Једноставна занимања	272,68	251,28	296,88

Извор: Статистика запослености и зарада, РЗС

Поред зарада, напредак у остваривању овог потциља прати се и преко стопа незапослености. И дугорочни, и краткорочни трендови указују на значајан напредак услед пада стопа незапослености младог становништва (15–24 године)⁸⁶, као и становништва радног узраста (15–64 године)⁸⁷. Позитивни трендови бележе се и код жена, и код мушкараца (Графикони 26 и 27).

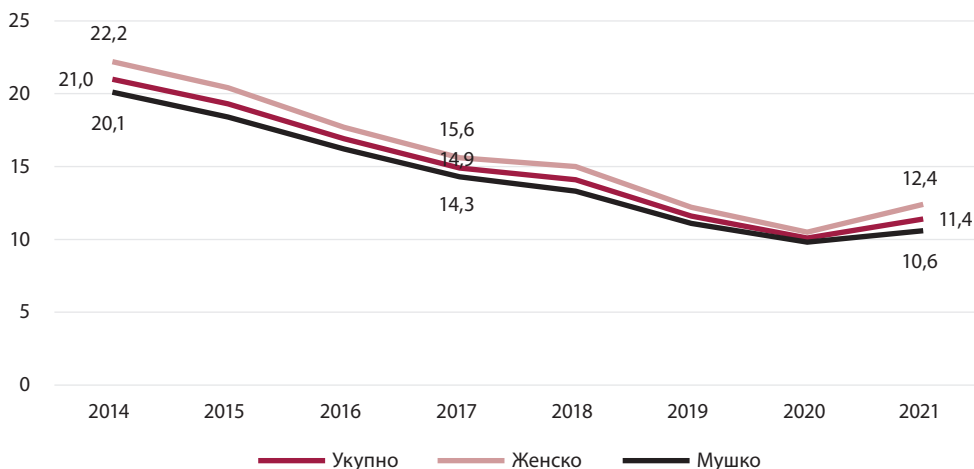
Графикон 26: Индикатор 8.5.2а Стопа незапослености, становништво старости 15–24 године, према полу, 2014–2021. (%)

Извор: Анкета о радној снази, РЗС

Напомена: Од 2021. године промењена је методологија, али су ранији подаци усклађени са новом методологијом па је могуће пратити тренд

⁸⁶ СГСР за период 2017–2021. износи -6,47%, а за период 2014–2021. износи -8,36%.

⁸⁷ СГСР за период 2017–2021. за ову популацију износи -5,18%, а за период 2014–2021. износи -7,65%.

Графикон 27: Индикатор 8.5.2b Стопа незапослености, становништво старости 15–64 године, према полу, 2014–2021. (%)

Извор: Анкета о радној снази, РЗС

Напомена: Од 2021. године промењена је методологија, али су ранији подаци усклађени са новом методологијом па је могуће пратити тренд

Потциљ 8.6 До 2020. битно смањити удео младих који нису запослени нити су у процесу образовања или обуке

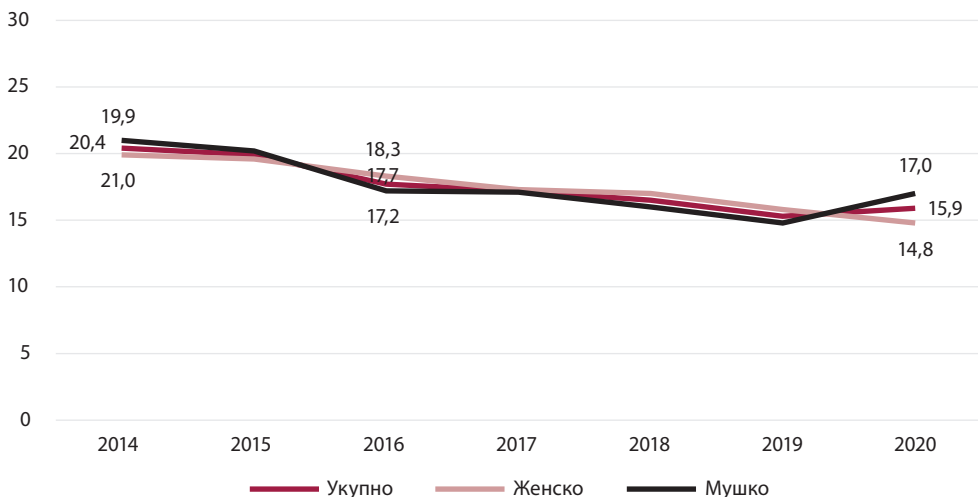
Индикатор 8.6.1 Удео младих (старости 15–24 године) који нису обухваћени образовањем, запосленošћу или обуком

Од 2021. године Евростатова методологија Анкете о радној снази на основу које се прати овај индикатор је промењена⁸⁸. Из тог разлога наступио је прекид серије па се кретање овог индикатора убудуће мора пратити одвојено до 2020. и од 2021. године. Значајан напредак према остваривању циља евидентиран је и смањењем удела младих који нису запослени, нити се налазе у процесу образовања, од 2016. до 2020. године (СГСР од -2,65%). Позитиван тренд израженији је код жена (по СГСР од -5,17%), него код мушкараца (по СГСР од -0,29%) (Графикон 28).

⁸⁸ Више информација о томе: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G202122002.pdf>

Графикон 28: Индикатор 8.6.1 Удео младих (старости 15–24 године) који нису обухваћени образовањем, запосленошћу или обуком, према полу, 2014–2020. (%)

Извор: Анкета о радној снази, РЗС

Напомена: Од 2021. године наступио је прекид серије, подаци нису упоредиви са серијом пре 2020. године

Потциљ 8.7 Предузимање хитних и ефикасних мера за искорењивање присилног рада; окончати савремено ропство и трговину људима и обезбедити забрану и отклањање најгорих облика дечијег рада, укључујући регрутовање и коришћење деце војника, а до 2025. окончати дечији рад у свим његовим облицима

Индикатор 8.7.1 Удео и укупан број деце старости 5–17 година која су укључена у дечији рад, према полу и старости

Свако десето дете (9,5% деце старости 5–17 година) изложено је злоупотреби дечијег рада. Дечији рад више је распрострањен међу мушком него међу женском децом (11,2% према 7,5%), као и међу децом из „осталих“, у односу на децу из градских насеља (14,9% према 5,8%). Посматрано према старости, злоупотреба дечијег рада је највише распрострањена међу млађом децом, старости 5–11 година (15,9%). Међу децом раног адолесцентског узраста (12–14 година), дечији рад је присутан у 4,3% случајева, док се међу старијим адолесцентима (15–17 година), јавља у 0,6% случајева. Поред тога, злоупотреба дечијег рада више је распрострањена међу децом из домаћинстава најсиромашнијег и другог квинтила (12,2% и 15,4%, респективно), него међу децом средњег, четвртог и најбогатијег квинтила (8,4%, 5,3% и 7,9%, респективно)⁸⁹.

⁸⁹ Извор: MICS — РЗС и УНИЦЕФ.

Потциљ 8.10 Јачати капацитете домаћих финансијских институција како би се подстицала и ширила доступност банкарских, осигуравајућих и финансијских услуга за све

Индикатор 8.10.1а Број филијала комерцијалних банака на 100.000 одраслих становника

Индикатор 8.10.1б Број аутоматизованих банкомата (АТМ) на 100.000 одраслих становника

У погледу потциља 8.10 којим се прати напредак у јачању капацитета и доступности домаћих финансијских институција, регистровани су неконзистентни трендови. Наиме, значајно удаљавање од циља (по СГСР од -1,03%, за период 2017–2022) бележи се у погледу броја филијала комерцијалних банака на 100.000 одраслих становника (индикатор 8.10.1а), док се значајан напредак (по СГСР од 4,39%) бележи у погледу броја аутоматизованих банкомата на 100.000 одраслих становника (индикатор 8.10.1б).

Потциљ 8.б До 2020. развити и операционализовати глобалну стратегију за запошљавање младих и применити „Глобални пакт за запошљавање“ Међународне организације рада

Индикатор 8.б.1 Постојање развијене и операционализоване националне стратегије за запошљавање младих, као засебне стратегије или засебног дела у оквиру националне стратегије запошљавања

Потциљ 8.б Србија је остварила захваљујући томе што има операционализовану националну политику запошљавања младих у оквиру Стратегије запошљавања и Стратегије за младе. Тиме је ушла у групу држава које доприносе, глобално, остваривању овог циља.

ЦОР 9

ИЗГРАДИТИ ОТПОРНУ ИНФРАСТРУКТУРУ, ПРОМОВИСАТИ ИНКЛУЗИВНУ И ОДРЖИВУ ИНДУСТРИЈАЛИЗАЦИЈУ И ПОДСТИЦАТИ ИНОВАЦИЈЕ

Број потциљева које је могуће пратити:

5/8 (9.1, 9.2, 9.4, 9.5, 9.c)

Број индикатора које је могуће пратити:

7/12

ЦОР 9 предвиђа изградњу отпорне инфраструктуре и промовисање инклузивне и одрживе индустријализације подстицане иновацијама. Циљ обухвата осам потциљева који се прате преко дванаест индикатора. У Србији је на основу података РЗС могуће пратити пет потциљева и седам индикатора.

КЉУЧНИ НАЛАЗИ

- ▶ Напредак према потциљу 9.1 који се односи на унапређење саобраћајне инфраструктуре указује на противречне трендове — док се значајно удаљавање од циља региструје у области путничког саобраћаја, значајан напредак је присутан у погледу теретног саобраћаја.
- ▶ Промовисање инклузивне и одрживе индустријализације и повећање удела сектора прерађивачке индустрије у БДП-у (потциљ 9.2), такође показује противречне тенденције. Код индикатора којим се мери удео запослености у индустрији, региструје се значајан напредак како краткорочно, тако и дугорочно.
- ▶ У односу на потциљ 9.4 који се односи на унапређење инфраструктуре и индустрије како би ефикасније користиле ресурсе и усвајале чисте и еколошки исправне технологије, краткорочно се бележи значајно удаљавање од циља услед укупног повећања емисије CO₂ из процеса сагоревања горива, док се дугорочно региструје умерени напредак.
- ▶ Унапређење научних истраживања и побољшање технолошких могућности индустријског сектора (потциљ 9.5) видљиво је услед значајног повећања укупних улагања у истраживање и развој (ИР) као удела у БДП-у, као и услед умереног повећања броја истраживача.
- ▶ Умерен краткорочан, а значајан дугорочан напредак остварен је у погледу повећања удела становништва обухваћеног мобилном мрежом 4G (потциљ 9.c).

Потциљ 9.1 Развити квалитетну, поуздану, одрживу и отпорну инфраструктуру, укључујући регионалну и прекограничну инфраструктуру, како би се подржали економски развој и људско благостање, са фокусом на економски прихватљивом и једнаком приступу за све

Индикатор 9.1.2а Обим путничког транспорта, према врсти транспорта

Индикатор 9.1.2б Обим теретног транспорта, према врсти транспорта

Краткорочно и дугорочно посматрано, у области путничког саобраћаја региструје се значајно удаљавање од потциља 9.1. Посебно су изражени негативни трендови мерени СГСР у железничком и ваздушном саобраћају. Истовремено, значајан напредак, како краткорочно, тако и дугорочно, остварен је у области теретног саобраћаја. Међутим, када се упореде различите врсте теретног саобраћаја, примећују се противречне тенденције: док се значајан напредак остварује у области друмског, ваздушног и цевоводног саобраћаја, значајно удаљавање од циља региструје се у области железничког и саобраћаја унутрашњим пловним путевима (Табела 4).

Табела 4: Индикатор 9.1.2 Обим путничког и теретног транспорта, према врсти транспорта

Врста транспорта	СГСР, у % 2017–2021	Напредак према ЦОП	СГСР, у % 2010–2021	Напредак према ЦОП
Путнички саобраћај укупно	-4,43		0,13	
Копнени саобраћај укупно	-2,67		-0,62	
Железнички саобраћај	-15,58		-8,73	
Друмски саобраћај	-4,19		-2,34	
Градски саобраћај	-1,03		1,18	
Ваздушни саобраћај	-11,19		5,19	
Теретни саобраћај укупно	11,86		7,52	
Копнени саобраћај укупно	10,42		7,55	
Железнички саобраћај	-2,89		-1,67	
Друмски саобраћај	19,36		17,66	
Ваздушни саобраћај	150,99		68,17	
Цевоводни саобраћај	15,74		5,83	
Саобраћај унутрашњим пловним путевима	-60,81		-30,07	

Извор: Статистика саобраћаја и телекомуникација, РЗС

Потциљ 9.2 Промовисати инклузивну и одрживу индустријализацију и до 2030. значајно повећати удео индустрије у стопи запослености и бруто домаћем производу, у складу са националним околностима, а у најмање развијеним земљама удвостручити њен удео

Индикатор 9.2.1 Бруто додата вредност прерађивачке индустрије, учешће у БДП-у и по глави становника

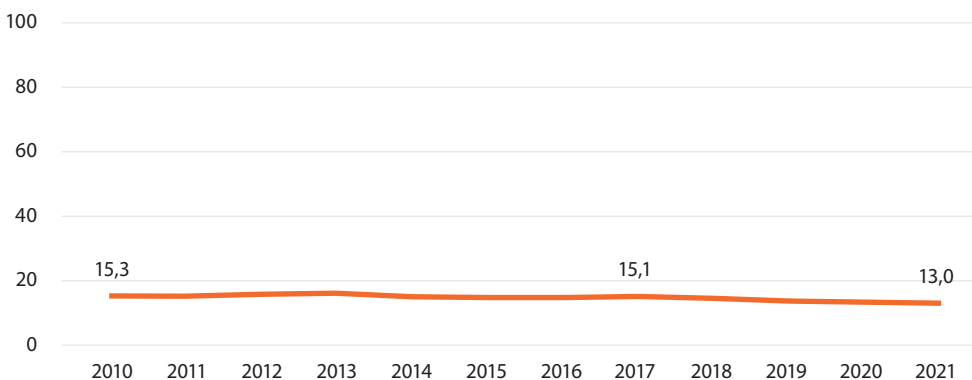

Индикатор 9.2.2 Запосленост у прерађивачкој индустрији као удео у укупној запослености

Напредак према потциљу 9.2 такође показује неконзистентне тенденције. Посматрано преко индикатора којим се мери учешће бруто додате вредности прерађивачке индустрије у БДП-у, бележи се значајно удаљавање од циља (уз СГСП од -3,67% за период 2017–2021. и СГСП од -1,47% за период 2010–2021), а када се овај удео прати по глави становника, бележи се значајан напредак према циљу (уз краткорочну СГСП од 2,46%, а дугорочну од 2,52%).

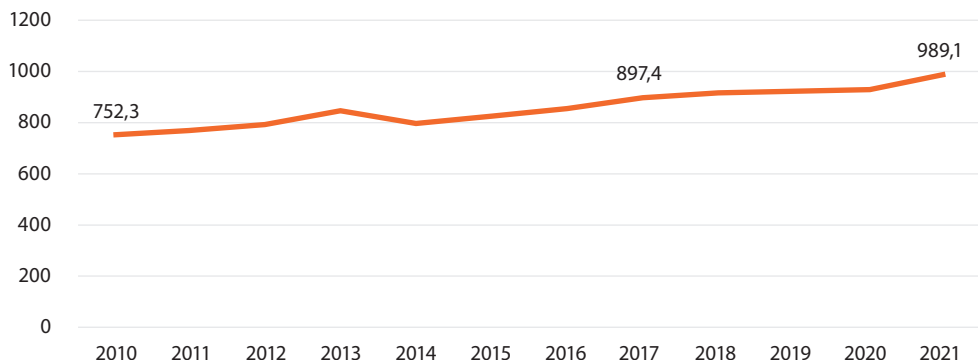
Графикон 29: Индикатор 9.2.1а Бруто додата вредност прерађивачке индустрије, учешће у БДП-у, 2010–2021. (%)

Извор: Статистика националних рачуна, РЗС

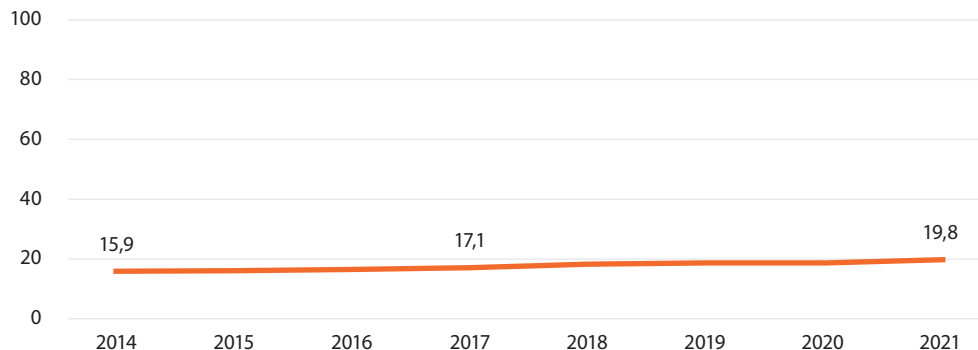

ЦОР 9

Графикон 30: Индикатор 9.2.1b Бруто додата вредност прерађивачке индустрије по глави становника, 2010–2021. (USD у сталним ценама 2015)

Извор: Статистика националних рачуна, РЗС

Удео запослених у прерађивачкој индустрији (индикатор 9.2.2) у укупном броју запослених бележи пораст и дугорочно, и краткорочно, што значајно доприноси напретку у остваривању потциља 9.2 према СГСП од 3,73% краткорочно (2017–2021) и 3,18% дугорочно (2014–2021) (Графикон 31).

Графикон 31: Индикатор 9.2.2 Запосленост у прерађивачкој индустрији као удео у укупној запослености, 2014–2021. (%)

Извор: Анкета о радној снази, РЗС

Потциљ 9.4 До 2030. унапредити инфраструктуру и прилагодити индустрије како би постале одрживе, уз већу ефикасност у коришћењу ресурса и већим усвајањем чистих и еколошки исправних технологија и индустријских процеса, при чему ће све земље предузети активности у складу са својим одговарајућим капацитетима

Индикатор 9.4.1а Емисије CO₂ из процеса сагоревања горива

Индикатор 9.4.1б Емисије CO₂ по јединици БДП

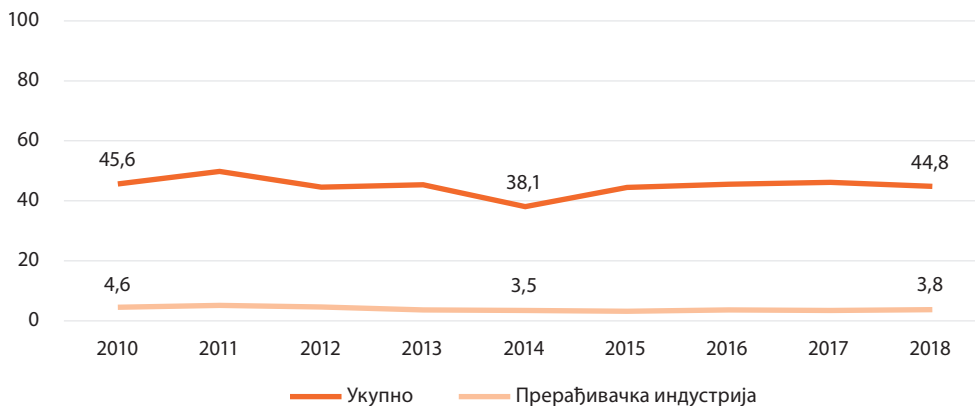

Индикатор 9.4.1с Емисије CO₂ по јединици додате вредности у области прерађивачке индустрије

Напредак у остваривању потциља 9.4 прати се преко неколико подиндикатора којима се мери емисија CO₂. Према подиндикатору којим се мери емисија CO₂ из процеса сагоревања горива (9.4.1а), краткорочно (2014–2018) је забележено значајно удаљавање од циља, по СГСП од 4,16%, а дугорочно (2010–2018) се види умерен напредак, по СГСП од -0,23%. Када се одвојено посматра прерађивачка индустрија, тренд је сличан, односно бележи се краткорочно значајно удаљавање од циља (СГСП од 2,09%), али дугорочно значајан напредак (СГСП од -2,32%) (Графикон 32).

Графикон 32: Индикатор 9.4.1а Емисије CO₂, по јединици додате вредности — емисије из процеса сагоревања горива, укупно и за прерађивачку индустрију, 2010–2018. (милиона тона)

Извор: Међународна агенција за енергију (IEA), Агенција за заштиту животне средине

Када се напредак према овом потциљу прати на основу индикатора 9.4.1б, слика је нешто другачија. Тада се за укупну емисију CO₂ по јединици додате вредности — по јединици БДП-а краткорочно региструје значајно удаљавање од циља (СГСП од 1,40%), а дугорочно значајан напредак (СГСП од -1,86%), док се посебно за прерађивачку индустрију краткорочно бележи умерени, а дугорочно значајан напредак према циљу (СГСП од -0,83% и -4,18%, респективно).

Потциљ 9.5 Унапредити научна истраживања, побољшати технолошке могућности индустријских сектора у свим земљама, посебно земљама у развоју, што подразумева да се до 2030. подстичу иновације и значајно повећа број истраживача у области истраживања и развоја на милион становника, као и да се повећа јавна и приватна потрошња за истраживање и развој

Индикатор 9.5.1 Укупна улагања у истраживање и развој као удео у БДП-у, према секторима

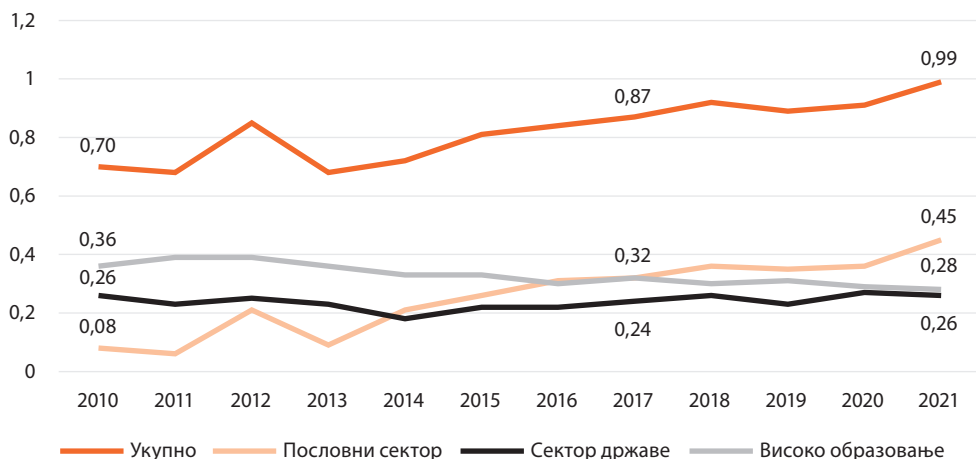

Индикатор 9.5.2 Број истраживача (изражено као еквивалент запослености са пуним радним временом) на милион становника

Значајан напредак видљив је у погледу повећаних улагања у научна истраживања која су основа технолошког развоја индустријског сектора⁹⁰. Укупна улагања у истраживања и развој бележе и дугорочан (СГСР од 3,20%), и краткорочан напредак (СГСР од 3,28%). Међутим, подаци указују да до повећања расхода за истраживање и развој долази пре свега у пословном сектору (краткорочна СГСР од 8,90%, а дугорочна од чак 17,00%) и сектору државе (краткорочна СГСР од 2,02%, а дугорочна 0,00%), али не и сектору високог образовања у коме се бележи значајно удаљавање од циља (по краткорочној СГСР од -3,28%, а дугорочној -2,26%)⁹¹ (Графикон 33).

Графикон 33: Индикатор 9.5.1 Укупна улагања у истраживање и развој као удео у БДП-у, према секторима, 2010–2021. (%)

Извор: Статистика науке, технологије и иновација, РЗС

⁹⁰ Индикатор приказује бруто уложена средства у науку: сектора државе, сектора високог образовања, нефинансијског и непрофитног сектора, изражена као њихов процентуални удео у БДП-у.

⁹¹ Извор: Статистика науке, технологије и иновација, РЗС.

Значајан напредак у остваривању потциља 9.5 видљив је и према повећању броја истраживача на милион становника⁹². Број истраживача дугорочно посматрано (2010–2021), растао је према СГСП од 3,32%, а краткорочно (2017–2021) према стопи од 1,87%. Односно, док је у 2010. години било 1733 запослена истраживача исказаних еквивалентом пуног радног времена на милион становника, у 2017. години било их је 2322, а у 2021. години 2482.

Потциљ 9.с Значајно повећати приступ информационим и комуникационим технологијама и уложити напоре да се обезбеди универзалан и приуштив приступ интернету у најмање развијеним земљама до 2020. године

Индикатор 9.с.1 Удео становништва обухваћеног мобилном мрежом, према технологијама

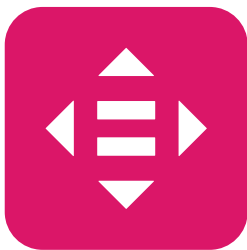

Значајан напредак остварен је и у погледу повећања приступа становништва информационим и комуникационим технологијама⁹³. У 2021. години, мобилном мрежом 2G било је обухваћено 99,26% становништва, мрежом 3G било је обухваћено 98,99%, а мрежом 4G било је обухваћено 98,19% становништва. Уколико се прати напреднија технологија, односно покривеност мобилном мрежом 4G, краткорочно (2017–2021), региструје се умерен напредак (СГСП од 0,99%), а дугорочно (2015–2021) — значајан напредак (СГСП од 9,57%)⁹⁴.

⁹² Истраживачи, изражени еквивалентом пуног радног времена, на милион становника су директни показатељ броја запослених у истраживању и развоју на милион становника.

⁹³ Регулаторна агенција за електронске комуникације и поштанске услуге (РАТЕЛ) прикупља и обрађује податке оператора електронских комуникационих мрежа и услуга, достављених у оквиру годишњих извештаја. На основу поднетих извештаја представљени су подаци о покривености становништва сигналом мобилне мреже према технологијама (2G, 3G и 4G) и добијени су као проценат становника који живе на територији коју покрива сигнал конкретне мобилне мреже, без обзира да ли су претплатници или не било које од ових мрежа.

⁹⁴ Извор: РАТЕЛ (Регулаторна агенција за електронске комуникације и поштанске услуге).

ЦОР 10

СМАЊИТИ НЕЈЕДНАКОСТ УНУТАР И ИЗМЕЂУ ДРЖАВА

Број потциљева које је могуће пратити: 7/10 (10.1, 10.2, 10.3, 10.4, 10.7, 10.a, 10.b)

Број индикатора које је могуће пратити: 8/14

ЦОР 10 предвиђа смањење неједнакости унутар и између држава кроз десет потциљева који се прате преко четрнаест индикатора. У Србији је сада на основу података доступних у РЗС могуће пратити седам потциљева на основу осам индикатора. У односу на претходни извештај, сада је могуће пратити четири потциља и пет индикатора више.

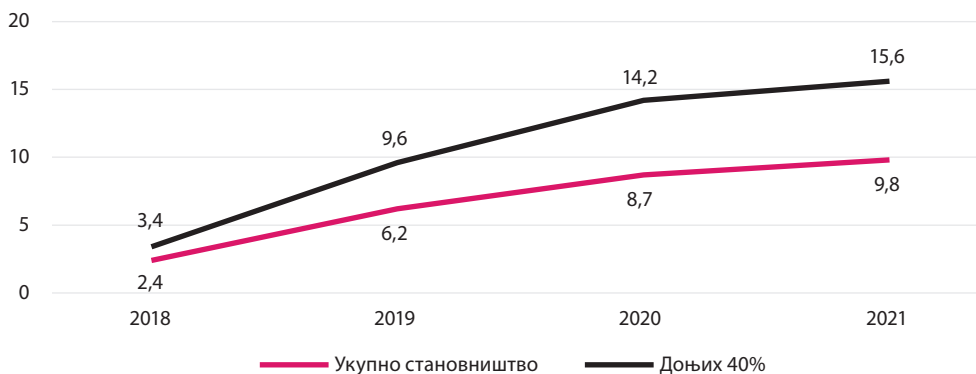
КЉУЧНИ НАЛАЗИ

- Значајан напредак је остварен у погледу стопе раста расположивог прихода по глави становника, како за укупно становништво, тако и за 40% становника са најнижим приходима (потциљ 10.1).
- Значајан напредак остварен је и у погледу удела становништва чији је расположиви приход нижи од 50% медијане еквивалентног прихода, како краткорочно, тако и дугорочно (потциљ 10.2).
- Напредак није могуће пратити у односу на потциљ 10.3 којим се гарантују једнаке могућности и смањују неједнакости у исходу, укључујући и отклањањем дискриминације, јер су подаци доступни само за 2019. годину и то само за женско становништво репродуктивног узраста (15–49 година). Према MICS подацима, 6,9% жена из ове категорије изјавило је да је било дискриминисано у претходних 12 месеци.
- Значајан напредак остварен је и у области зарада (потциљ 10.4) јер је удео прихода радне снаге повећан у БДП-у.
- У области управљања миграцијама (потциљ 10.7), Србија је високо оцењена у погледу развоја миграционих политика које олакшавају уређену, безбедну, регуларну и одговорну миграцију. Када је у питању број лица несталих или умрлих у процесу миграција ка међународној дестинацији, он варира између један и седам у краткорочном оквиру, с тим да је највећи број несталих или умрлих лица у процесу миграција регистрован 2019. године (18 лица).
- Умерено удаљавање од циља региструје се у погледу увозних тарифа (потциљ 10.a).
- Значајан напредак се бележи у погледу финансијских улагања за развој (потциљ 10.b).

Потциљ 10.1 До 2030. прогресивно постићи и одржати раст прихода доњих 40% становништва по стопи вишој од националног просека
Индикатор 10.1.1 Стопе раста расположивог прихода по глави становника доњих 40% становништва и укупног становништва

С обзиром да је индикатор за праћење напретка према потциљу 10.1 већ дефинисан као просечна стопа раста, за оцену промене није примењена СГСР. Имајући у виду да је просечна стопа раста расположивог дохотка већа од 1% за сваку годину за коју су доступни подаци (2018–2021), као и да су стопе раста прихода доњих 40% становништва знатно више од националног просека (Графикон 34), тренд се може оценити као значајан напредак према циљу.

Графикон 34: Индикатор 10.1.1 Стопе раста расположивог прихода по глави становника доњих 40% становништва и укупног становништва, 2018–2021. (%)

Извор: Анкета о приходима и условима живота (SILC), РЗС

Потциљ 10.2 До 2030. оснажити и промовисати социјалну, економску и политичку инклузију свих, без обзира на старост, пол, инвалидитет, расу, етничку припадност, порекло, религију или економски и неки други статус
Индикатор 10.2.1 Удео становништва чији је расположиви приход нижи од 50% медијане еквивалентног прихода, према полу и старости

Значајан напредак остварен је и у односу на потциљ 10.2 којим се предвиђа оснаживање и промоција социјалне и економске инклузије, а који се прати преко удела становништва чији је расположиви приход нижи од 50% медијане еквивалентног прихода. Напредак је значајан и у краткорочном, и у дугорочном временском оквиру (према СГСР од -7,18% и -2,77%, респективно), код свих старосних група осим најстаријег становништва (старости 65 и више година) код кога се региструје значајно удаљавање од циља (према СГСР од 2,48% краткорочно и 2,00% дугорочно). Посматрано према полу, напредак је значајан и за женско, и за мушко становништво (краткорочно према СГСР од -6,74% и -7,77%, респективно), опет

изузимајући најстарије становништво. Посматрајући становништво према типу насеља, бељежи се значајан напредак и у градским, и у осталим насељима (краткорочно према СГСП од -8,19% и -6,42%, респективно).

Графикон 35: Индикатор 10.2.1а Удео становништва чији је расположиви приход нижи од 50% медијане еквивалентног прихода, према полу и старости, 2013–2021. (%)

Извор: Анкета о приходима и условима живота (SILC), РЗС

Потциљ 10.3 Осигурати једнаке могућности и смањити неједнакост исхода, укључујући елиминисањем дискриминаторних закона, политика и пракси и промовисањем одговарајућег законодавства, политика и деловања у том погледу

Индикатор 10.3.1 (16.b.1) Удео становништва које је изјавило да је током претходних 12 месеци имало осећај да је дискриминисано или узнемиравано по неком основу дискриминације која је забрањена према међународном праву људских права

С обзиром да су подаци доступни само за 2019. годину, није могуће пратити напредак према овом потциљу. Подаци показују да је у општој популацији жена старости 15–49 година 6,9% искусило неки облик дискриминације током 12 месеци који су претходили Истраживању вишеструких показатеља (MICS). Удео дискриминисаних жена двоструко је већи у популацији жена које живе у ромским насељима (12,5%). Жене из градских насеља у већем проценту су пријавиле искуство дискриминације него жене из осталих насеља (8,1% према 4,8%), жене вишег образовања (9,1%) чешће него жене средњег (5,0%) и нижег образовања (7,6%), а жене из најбогатијих домаћинстава чешће него жене из домаћинстава нижих квинтила благостања (9,4% према 5,2% у четвртој, 6,5% у средњем, 6,0% у другом и 7,1% у најсиромашнијем квинтилу)⁹⁵. Потребно је имати у виду да подаци делом одражавају и свест о дискриминацији од које зависи препознавање таквих искустава и спремност да се она саопште у истраживању.

⁹⁵ Извор: MICS — РЗС и УНИЦЕФ.

Потциљ 10.4 Усвојити политике, посебно фискалне, политике у области зарада и социјалне заштите, и прогресивно постићи већу равноправност

Индикатор 10.4.1 Удео прихода радне снаге у БДП-у, који се састоји од зарада и трансфера за социјалну заштиту

Значајан напредак забележен је у односу на потциљ 10.4 на основу индикатора којим се мери удео прихода радне снаге у бруто домаћем производу⁹⁶. У периоду 2016–2020. овај удео је повећан са 37,7% на 44,2%, што даје СГСП од 4,06%⁹⁷.

Потциљ 10.7 Олакшати уређену, безбедну, регуларну и одговорну миграцију и мобилност људи, укључујући примену планираних и добро вођених миграционих политика

Индикатор 10.7.2 Број земаља са миграционим политикама које олакшавају уређену, безбедну, регуларну и одговорну миграцију и мобилност људи

Индикатор 10.7.3 Број људи који су умрли или нестали у процесу миграције ка међународној дестинацији

У области управљања миграцијама, бележи се добра оцена која је остварена у погледу развоја миграционих политика које олакшавају уређену, безбедну, регуларну и одговорну миграцију. Број лица несталих или умрлих у процесу миграција ка међународној дестинацији је варирао у периоду од 2017–2021, а највећу вредност је имао 2019. године (18 лица).

Индикатор 10.7.2 описује стање националних миграционих политика. Напредак се идентификује у односу на циљеве дефинисане IOM оквиром за управљање миграцијама (IOM's Migration Governance Framework (MiGOF)): (1) Социоекономско благостање миграната и друштва, (2) Ефикасни одговори на димензије мобилности кризе и (3) Сигурни, уређени и достојанствени путеви миграције. Напредак се мери у шест домена политике: (1) Права миграната, (2) Државне политике засноване на доказима, (3) Сарадња и партнерства, (4) Социоекономско благостање, (5) Димензије мобилности криза и (6) Безбедна, уређена и регуларна миграција. Вредности индикатора могу се кретати у распону од 1 до 4, при чему оцена 1 значи „Захтева даљи напредак“, оцена 2 значи „Делимично испуњава“, оцена 3 значи да политика „Одговара“ и оцена 4 значи да политика „У потпуности испуњава“ циљеве.

У 2021. години, укупна оцена миграционих политика у Србији износила је 3, а посматрано према доменима, оценом 3 су били оцењени домени: права миграната, социоекономско благостање, диманзије мобилности криза, безбедна, уређена и регуларна миграција, док су оценом 4 биле оцењене следеће области: политике засноване на чињеницама, сарадња и партнерства⁹⁸.

⁹⁶ Удео прихода радне снаге у бруто домаћем производу (БДП) представља укупне накнаде запосленима изражене као проценат БДП-а, који представља меру укупног аутопута. Индикатор обезбеђује информацију о релативном уделу аутопута који је плаћен као накнада запосленима у поређењу са уделом који је плаћен капиталу у процесу производње за дати референтни период.

⁹⁷ Извор: Национални рачуни, РЗС.

⁹⁸ Извор: Међународна организација за миграције (IOM) и Одељење Уједињених нација за економска и социјална питања (UN DESA).

Потциљ 10.а Примењивати принцип специјалног и диференцијалног третмана за земље у развоју, посебно за најмање развијене земље, у складу са споразумима Светске трговинске организације

Индикатор 10.а.1 Удео тарифних линија које се примењују на увоз из најмање развијених земаља и земаља у развоју са нултим царинама

У односу на овај потциљ забележено је умерено удаљавање од циља уз СГСП, за период 2017–2021. од -0,02%.

Потциљ 10.б Подстицати званичну развојну помоћ и финансијске токове, укључујући директне стране инвестиције, за државе у којима постоји највећа потреба, а посебно за најмање развијене земље, афричке земље, мале острвске државе у развоју и земље у развоју које немају излаз на море, у складу са њиховим националним плановима и програмима

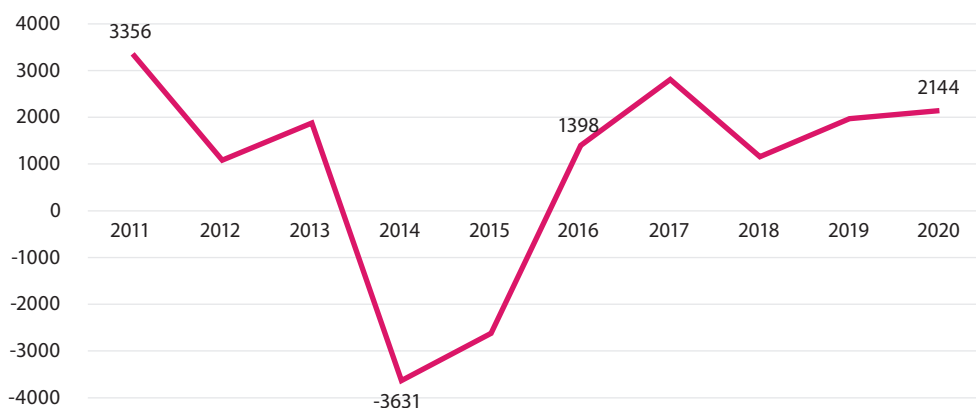

Индикатор 10.б.1 Укупни финансијски токови за развој, према примаоцима и државама донаторима, као и по врсти токова (нпр. званична развојна помоћ, директне стране инвестиције и други токови)

У погледу званичне развојне помоћи у краткорочном временском оквиру (2016–2020) бележи се значајан напредак по СГСП од 11,28%, а значајан напредак је присутан и у дугорочном оквиру (2010–2020) уз СГСП од 1,02%.

Графикон 36: Индикатор 10.б.1 Укупни финансијски токови за развој, према примаоцима и државама донаторима, као и по врсти токова, 2011–2020. (милиона тренутних USD)

Извор: OECD — Организација за економску сарадњу и развој

ЦОР 11

УЧИНИТИ ГРАДОВЕ И ЉУДСКА НАСЕЉА ИНКЛУЗИВНИМ, БЕЗБЕДНИМ, ОТПОРНИМ И ОДРЖИВИМ

Број потциљева које је могуће пратити:	6/10 (11.1, 11.5, 11.6, 11.7, 11.a, 11.b)
Број индикатора које је могуће пратити:	10/15

ЦОР 11 дефинише потребне кораке како би се градови и људска насеља учинили инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим. То чини кроз 10 десет потциљева који се прате преко 15 индикатора. У Србији је сада могуће пратити шест потциљева на основу 10 индикатора. У односу на извештај за 2021. годину, могуће је пратити три потциља и четири индикатора више.

КЉУЧНИ НАЛАЗИ

- ▶ Напредак према потциљу 11.1, који се мери уделом градског становништва које живи у неусловним насељима, нестандартним насељима или неадекватним стамбеним условима, могуће је пратити на основу података Програма УН за насеља за 2016. и 2018. годину и удео је за обе године износио 4%.
- ▶ Напредак у остваривању потциља 11.5 мери се истим индикаторима као и потциљ 1.5. Као што су указали подаци за потциљ 1.5, напредак се не може пратити према већини ових индикатора, али је приметан пад броја жртава катастрофа, као и смањење економских губитака, како у краткорочном, тако и у дугорочном периоду.
- ▶ Потциљ 11.a потврђује позитивне економске, социјалне и еколошке везе између урбаних, периферних и руралних области оснаживањем националног и регионалног развојног планирања у Републици Србији.
- ▶ Напредак се према потциљу 11.b не може пратити преко сложене годишње стопе раста, али подаци указују на смањење оцене за примену националне стратегије за смањење ризика од катастрофа у складу са *Sendai* оквиром у Србији.

Потциљ 11.1 До 2030. осигурати да сви имају приступ адекватном, безбедном и приступачном становању и основним услугама, унапредити неусловна насеља

Индикатор 11.1.1 Удео градског становништва које живи у неусловним насељима, нестандартним насељима, или неадекватним стамбеним условима

Напредак према првом потциљу се мери уделом градског становништва које живи у неусловним, нестандартним насељима или неадекватним стамбеним условима. Подаци који су доступни за 2016. и 2018. годину указују на исти проценат становништва које живи у оваквим условима (4%)⁹⁹.

Потциљ 11.5 До 2030. значајно смањити број смртних случајева, број угрожених људи и директне економске губитке у односу на глобални бруто домаћи производ изазван катастрофама, укључујући и оне повезане са водом, усмеравајући пажњу на заштиту сиромашних и оних у стањима рањивости

Индикатор 11.5.1 (1.5.1/13.1.1) Смртни случајеви, нестала лица и лица директно погођена катастрофама на 100.000 становника

Индикатор 11.5.2 Директни губици настали услед катастрофа као удео глобалног БДП

Индикатор 11.5.3 Оштећења на кључним инфраструктурама

Потциљ 11.5 се прати преко два индикатора од којих је један (11.5.1) исти као и за потциљ 1.5 (налази у вези са напретком према том индикатору приказани су у поглављу ЦОР 1).

Када је у питању други индикатор (11.5.2) којим се мере директни губици настали услед катастрофа као удео глобалног БДП, региструје се значајан напредак према циљу, како краткорочно (2016–2020), тако и дугорочно (2010–2020), према СГСП од -29,42% и -22,54%, респективно.

Када су у питању оштећења на кључним инфраструктурама, временске серије нису доступне, али подаци за 2020. годину показују да је било укупно шест таквих оштећења, и то на пет образовних и на једној здравственој установи. До прекида основних услуга услед оштећења дошло је у четири образовне и једној здравственој установи.

⁹⁹ Извор: Програм УН за насеља.

Потциљ 11.6 До 2030. смањити негативан утицај градова на животну средину мерен по глави становника, са посебном пажњом на квалитет ваздуха и управљање отпадом на општинском и другим нивоима

Индикатор 11.6.1а Стопа рециклирања комуналног отпада

Индикатор 11.6.1б Генерисани отпад из кога је искључен главни минерални отпад

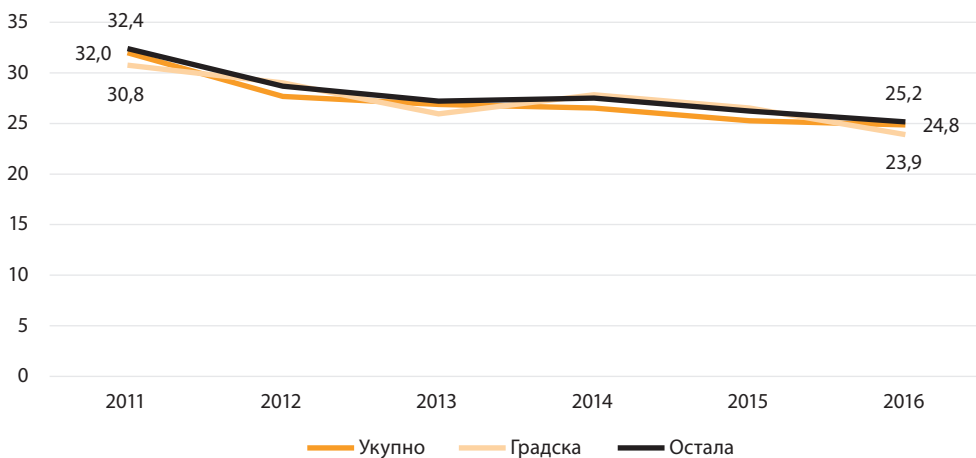

Индикатор 11.6.2 Просечне средње вредности суспендованих честица (нпр. PM2.5 и PM10) у градовима (пондерисан број становника)

Индикатори којима се мери напредак у остваривању потциља 11.6 су делимично у процесу преиспитивања или се чека на валидацију података код међународних статистичких агенција, па се у овом извештају напредак не мери сложеном годишњом стопом раста.

Графикон 37: Индикатор 11.6.2 Просечне средње вредности суспендованих честица (нпр. PM2,5 и PM10) у градовима, укупно и према типу насеља (пондерисан број становника), 2011–2016. ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)

Извор: Светска здравствена организација

Потциљ 11.7 До 2030. омогућити универзални приступ безбедним, инклузивним и приступачним зеленим и јавним површинама, посебно за жене и децу, старија лица и особе са инвалидитетом

Индикатор 11.7.2 Удео особа које су жртве физичког или сексуалног узнемиравања, према полу, старости, инвалидитету и месту дешавања, током претходних 12 месеци

Подаци за праћење на основу овог индикатора нису доступни за више година, па се не могу пратити промене. За сада су доступни само подаци за 2021. годину, за женску популацију, на основу Истраживања о безбедности и квалитету живота жена. Према овим подацима, 4,1% жена са тешким ограничењима биле су жртве физичког или сексуалног узнемиравања током претходних 12 месеци. Удео жена са инвалидитетом које су биле жртве неког од наведених облика насиља већи је у градским него у осталим насељима (6,9% према 0).

Потциљ 11.а Подржати позитивне економске, социјалне и еколошке везе између урбаних, периферних и руралних области оснаживањем националног и регионалног развојног планирања

Индикатор 11.а.1 Број земаља које имају националне урбане политике или планове регионалног развоја који (а) одговарају на динамику становништва; (б) осигуравају уравнотежен територијални развој; и (с) повећавају локални фискални простор

Потциљ 11.а потврђује позитивне економске, социјалне и еколошке везе са регионалним развојним планирањем у Републици Србији, и вредност индикатора 11.а.1 показује да Србија има националне урбане политике или планове регионалног развоја.

Потциљ 11.б До 2020. значајно повећати број градова и људских насеља који усвајају и примењују интегрисане политике и планове усмерене ка инклузији, ефикасности ресурса, ублажавања и прилагођавања климатским променама, отпорности на елементарне непогоде, такође развити и применити, у складу са *Sendai* оквиром за смањење ризика од будућих катастрофа у периоду 2015–2030, холистичко управљање ризицима од елементарних непогода на свим нивоима

Индикатор 11.б.1 (1.5.3, 13.1.2) Број земаља које усвајају и примењују националне стратегије смањења ризика од катастрофа у складу са *Sendai* оквиром за смањење ризика од катастрофа 2015–2030. године: Оцена усвајања и примене

Када је у питању потциљ 11.б, налази су приказани у поглављу о ЦОР 1 с обзиром да су индикатори праћења исти као и за потциљ 1.5.

ЦОР 12

ОБЕЗБЕДИТИ ОДРЖИВЕ ОБРАСЦЕ ПОТРОШЊЕ И ПРОИЗВОДЊЕ

Број потциљева које је могуће пратити:

5/11 (12.1, 12.2, 12.4, 12.5, 12.b)

Број индикатора које је могуће пратити:

5/13

ЦОР 12 предвиђа успостављање одрживих образаца потрошње и производње, и то преко 11 потциљева који се прате преко 13 индикатора. У Србији је сада могуће пратити пет потциљева са пет индикатора. У односу на претходни извештај, могуће је пратити два нова потциља и два нова индикатора више.

КЉУЧНИ НАЛАЗИ

- ▶ Србија је развила инструменте политике чији је циљ подршка преласку на одрживу производњу и потрошњу (потциљ 12.1), што је сврстава у земље које испуњавају обавезе према првом потциљу у оквиру циља 12.
- ▶ Тенденције у достизању потциља 12.2 који се односи на ефикасно коришћење и управљање природним ресурсима су неконзистентне јер се у погледу домаће потрошње материјала бележи значајно удаљавање од циља, а у погледу продуктивног коришћења ресурса бележи се умерени напредак.
- ▶ Значајан напредак према циљу региструје се у области створеног опасног отпада (потциљ 12.4).
- ▶ Потциљ 12.5 указује на благи пораст стопе рециклирања комуналног отпада у односу на укупно произведене количине.
- ▶ Потциљ 12.b прати примену алата за праћење утицаја одрживог развоја.

Потциљ 12.1 Спровести Десетогодишњи оквир програма за одрживу потрошњу и производњу, у коме ће учествовати све земље, а развијене земље ће преузети руководећу улогу, узимајући у обзир степен развоја и капацитете земаља у развоју

Индикатор 12.1.1а Број земаља које развијају, усвајају или спроводе инструменте политике чији је циљ подршка преласку на одрживу потрошњу и производњу: Национални акциони планови за одрживу потрошњу и производњу (1 = Да; 0 = Не)

Индикатор 12.1.1б Инструменти и политике за одрживу потрошњу и производњу (1 = Да; 0 = Не)

Индикатор 12.1.1с Број политика, инструмената и механизма за одрживу потрошњу и производњу (број)

Први потциљ у оквиру ЦОП 12 односи се на развој и примену политика и инструмената који треба да допринесу преласку на одрживу потрошњу и производњу. Оствареност циља прати се преко три подиндикатора којима се региструје да ли су политике и инструменти за прелазак на одрживу потрошњу и производњу развијени и усвојени, као и преко броја инструмената. Имајући у виду да је мерење по овим индикаторима квалитативно, односно да се региструје постојање или одсуство оваквих инструмената, те се оцењује њихов број, Србија према налазима 10YFP/WESR¹⁰⁰, своје обавезе према овом потциљу извршава.

Потциљ 12.2 До 2030. постићи одрживо управљање и ефикасно коришћење природних ресурса

Индикатор 12.2.2а (8.4.2а) Домаћа потрошња материјала

Индикатор 12.2.2б (8.4.2б) Продуктивност ресурса

С обзиром да се на основу истих индикатора прате и потциљ 8.4, налази о напретку су изложени у поглављу о ЦОП 8.

¹⁰⁰ 10-годишњи оквир за програм одрживе потрошње и производње (World Environment Situation Room), Агенција за заштиту животне средине.

Потциљ 12.4 До 2020. постићи еколошки исправно управљање хемикалијама и свим врстама отпада током читавог њиховог употребног циклуса, у складу са договореним међународним оквирима, и значајно смањити њихово испуштање у ваздух, воду и земљиште како би се што више умањили њихови негативни утицаји на здравље људи и животну средину

Индикатор 12.4.2a Створени опасни отпад по глави становника

Индикатор 12.4.2b Третирани или одложени опасни отпад

Индикатор 12.4.2c Укупно створени опасни отпад

Значајан напредак остварен је у погледу генерисања опасног отпада било као укупног или по глави становника. У краткорочном временском оквиру (2016–2020) створени опасни отпад по глави становника је смањен са 2441 кг на 1645 кг по становнику, што даје СГСР од -9,40%. У дугорочном временском оквиру тренд је и даље у правцу умереног удаљавања од циља, јер је генерисани отпад по глави становника био мањи у 2010. години (1542 кг), што даје дугорочну СГСР од 0,65%.

Укупно створени опасни отпад је у краткорочном периоду смањен по СГСР од -9,91%, а у дугорочном је умерено повећан по СГСР од 0,17%. У посматраном краткорочном оквиру, ниво третираног или одложеног опасног отпада је непромењен и износио је 99,9%.

Потциљ 12.5 До 2030. значајно смањити производњу отпада кроз превенцију, редукцију, рециклирање и поновно коришћење

Индикатор 12.5.1 Национална стопа рециклирања, у тонама рециклираног материјала

Индикатором се прати смањивање настајања отпада¹⁰¹. Подаци су доступни за период 2017–2021. године и указују на значајно повећање стопе рециклирања комуналног отпада, са 14,1% на 16,8%, што указује на промену од 4,48% мерену сложеном годишњом стопом раста.

¹⁰¹ У току 2020. године Агенција за заштиту животне средине је припремила Методологију за прорачун укупне количине комуналног отпада и степена рециклаже у Републици Србији. Ова методологија је базирана на теренским мерењима која врше јавна комунална предузећа у складу са Законом о управљању отпадом. Методологија је усклађена са захтевима Имплементационе одлуке Комисије (ЕУ) 2019/1004 о утврђивању правила за прорачун, верификацију и извештавање података о отпаду у складу са Директивом 2008/98/ЕС, као и за извештавања за Евростат. Директива 2008/98/ЕЗ и Имплементациона одлука 2019/1004 утврђују потпуно нова правила извештавања о комуналном отпаду ради јасног доказа испуњености циљева управљања овом врстом отпада. У наведеној методологији примењени су и индексни бројеви из Европског каталога отпада који представљају фракције комуналног отпада.

Потциљ 12.б Развијати и примењивати алате за праћење утицаја одрживог развоја на одрживи туризам који ствара радна места и промовише локалну културу и производе

Индикатор 12.б.1 Примена стандардних рачуноводствених алата за праћење економских и еколошких аспеката одрживости туризма

Индикатор „Примена стандардних рачуноводствених алата за праћење економских и еколошких аспеката одрживости туризма” односи се на степен имплементације сателитског рачуна туризма (TSA) и табела Система еколошко-економског рачуноводства (SEEA). Прати се седам табела из сателитског рачуна туризма и четири из еколошко-економског рачуноводства.

Међународни систем еколошко-економског рачуноводства (SEEA) обезбеђује информације о међусобним утицајима животне средине и економије. Овај систем садржи међународно прихваћене стандарде, дефиниције, рачуноводствена правила и табеле за израду међународно упоредивих статистичких података о животној средини и њеном односу са економијом, који су усклађени са статистиком националних рачуна у циљу олакшавања интеграције еколошких и економских статистика. Из еколошко-економског рачуноводства имплементиран је само рачун емисија у ваздух.

ЦОР 13

ПРЕДУЗЕТИ ХИТНУ АКЦИЈУ У БОРБИ ПРОТИВ КЛИМАТСКИХ ПРОМЕНА И ЊИХОВИХ ПОСЛЕДИЦА

Број потциљева које је могуће пратити:

1/5 (13.1)

Број индикатора које је могуће пратити:

3/8

ЦОР 13 налаже да се предузме хитна акција у борби против климатских промена и њихових последица, и то преко пет потциљева који се прате преко осам индикатора. У Србији је сада могуће пратити један потциљ са три индикатора.

КЉУЧНИ НАЛАЗИ

- ▶ Могуће је пратити напредак у остваривању ЦОР 13 само у односу на потциљ 13.1 који се прати истим индикаторима као и потциљ 1.5 и делимично 11.5. Као што је раније наведено, подаци указују на пад броја жртава катастрофа, као и умањење економске штете, у краткорочном и дугорочном оквиру.
- ▶ У примени политика бележи се смањење оцене за спровођење стратегије према *Sendai* оквиру између 2017. и 2018. године, а број локалних самоуправа које примењују политике повећања отпорности на катастрофе је и даље изузетно мали (0,05%, односно 8 од 174 јединице локалне самоуправе).

Потциљ 13.1 Оснажити отпорност и адаптивни капацитет на опасности повезане са климатским условима и природним катастрофама у свим земљама

Индикатор 13.1.1 (1.5.1, 11.5.1) Смртни случајеви, нестала лица и лица директно погођена катастрофама на 100.000 становника

Индикатор 13.1.2 (1.5.3, 11.б.1) Број земаља које усвајају и примењују националне стратегије смањења ризика од катастрофа у складу са *Sendai* оквиrom за смањење ризика од катастрофа 2015–2030. године

Индикатор 13.1.3 (1.5.4, 11.b.2) Удео локалних самоуправа које усвајају и примењују стратегије за смањење ризика од катастрофа на локалном нивоу у складу са националним стратегијама смањења ризика од катастрофа

Подаци на основу индикатора отпорности на катастрофе повезане са климатским условима приказани су у оквиру потциља 1.5 чије се остваривање прати на основу истих индикатора.

ЦОР 14

ОЧУВАТИ И ОДРЖИВО КОРИСТИТИ ОКЕАНЕ, МОРА И МОРСKE РЕСУРСЕ ЗА ОДРЖИВ РАЗВОЈ

Број потциљева које је могуће пратити:

1/10

Број индикатора које је могуће пратити:

1/10

ЦОР 14 налаже да се очувају и одрживо користе океани, мора и морски ресурси за одрживи развој. Овај циљ садржи и потциљеве који се односе на очување живота и у водама које нису мора и океани, због чега је релевантан и за Србију. У Србији је сада могуће пратити један потциљ и један индикатор.

КЉУЧНИ НАЛАЗИ

- Према информацијама Организације за храну и пољопривреду, актуелни нормативни и институционални оквир за заштиту малих рибањака оцењени су оценом 4, која означава висок ниво имплементације.

Потциљ 14.b Обезбедити приступ морским ресурсима и тржиштима за мале професионалне рибаре

Индикатор 14.b.1 Степен спровођења правног/регулаторног/ институционалног оквира који препознаје и штити права малих рибањака

Потциљ 14.b усмерен је на омогућавање сигурног приступа ресурсима и тржишту за мале професионалне рибаре, чиме би се подржала њихова кључна улога у обезбеђивању одрживих система исхране. Да би се ово постигло, неопходно је обезбедити одговарајуће правно, регулаторно и институционално окружење које препознаје и штити права рибара. Индикатором 14.b.1 мери се напредак државе у степену спровођења наведених инструмената којима се препознају и штите мали рибари. Кључни критеријум којим се процењује примењивост индикатора у одређеној држави јесте постојање малих професионалних рибара у земљи. Постоје три кључне променљиве за мерење овог индикатора: 1) постојање закона, регулатива, политика, планова и стратегија који су специфично усмерени на мале рибањаке; 2) постојање текућих иницијатива за спровођење Добровољних смерница за обезбеђивање одрживог рибарства малог обима, и 3) постојање савето-

давних тела на нивоу надлежних министарстава у оквиру којих рибари могу да учествују у доношењу одлука.

Вредност индикатора 14.b.1 приказује се у опсегу од веома ниског до веома високог степена имплементације (1–5). Први доступни подаци за Србију за овај индикатор потичу из 2020. године и они показују да постоји висок степен спровођења правног, регулаторног, односно институционалног оквира који препознаје и штити права малих рибњака (оцена 4 од 5).

ЦОР 15

ЗАШТИТИТИ, ОБНАВЉАТИ И ПРОМОВИСАТИ ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ КОПНЕНИХ ЕКОСИСТЕМА, ОДРЖИВО УПРАВЉАТИ ШУМАМА, БОРИТИ СЕ ПРОТИВ ДЕЗЕРТИФИКАЦИЈЕ, ЗАУСТАВИТИ И ПРЕОКРЕНУТИ ПРОЦЕС ДЕГРАДАЦИЈЕ ЗЕМЉИШТА И ЗАУСТАВИТИ ГУБИТАК БИОДИВЕРЗИТЕТА

Број потциљева које је могуће пратити:

5/12 (15.1, 15.2, 15.6, 15.a, 15.b)

Број индикатора које је могуће пратити:

6/14

ЦОР 15 предвиђа заштиту копнених екосистема путем 12 потциљева који се прате преко 14 индикатора. У Србији је за 2022. годину могуће пратити пет потциљева и шест индикатора.

КЉУЧНИ НАЛАЗИ

- Умерени и дугорочан, и краткорочан напредак, остварен је у погледу повећања површине под шумама (потциљ 15.1 чије је остваривање планирано до 2020. године), а значајан напредак у погледу очувања важних слатководних и терестријалних подручја унутар заштићених подручја.
- У односу на потциљ 15.2 који предвиђа одрживо управљање шумама (такође предвиђено да буде реализовано до 2020. године) региструју се неконзистентни трендови — значајно удаљавање од циља у погледу годишње нето стопе промене шумске површине, умерен напредак у погледу надземног фонда биомасе у шуми, удела шумске површине која се налази унутар законом утврђених заштићених подручја и процента шумске површине према дугорочном плану газдовања у шумама, а умерено удаљавање од циља у погледу шумских подручја у оквиру независно верификоване шеме сертификације за газдовање шумама.

- Позитивни трендови се региструју и у области потциља 15.6, јер Србија извршава обавезе на основу међународних споразума и значајно је повећала број пријављених стандардних споразума о трансферу материјала којима се преносе биљни генетски ресурси за храну и пољопривреду у земљу.
- У области потциљева 15.a и 15.b који се односе на повећање финансијских средстава ради очувања и одрживог коришћења биодиверзитета и екосистема, а који се прате на основу истог индикатора, бележи се значајан напредак због повећања развојне помоћи.

Потциљ 15.1 До 2020. осигурати очување, обнову и одрживо коришћење копнених и унутрашњих слатководних екосистема и њиховог окружења, посебно шума, мочварног земљишта, планина и исушеног земљишта, у складу са обавезама према међународним споразумима

Индикатор 15.1.1 Површина под шумама као удео у укупној копненој површини

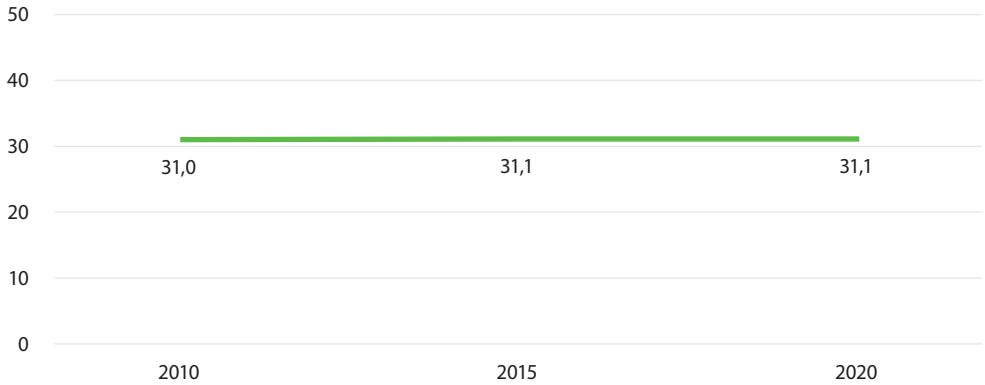

Индикатор 15.1.2 Удео локација важних за копнени и слатководни биодиверзитет, које су обухваћене заштићеним подручјима, према врсти екосистема

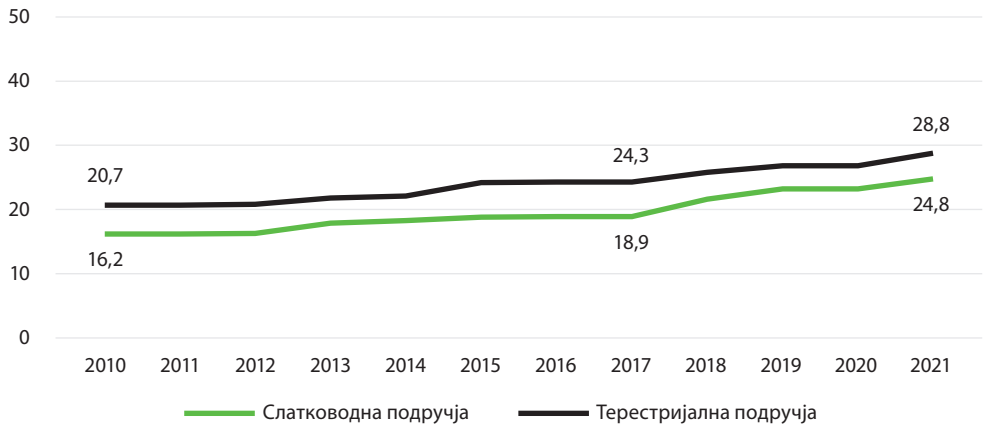
Потциљ који предвиђа очување и обнову, као и одрживо коришћење копнених и унутрашњих слатководних екосистема и њиховог окружења према Агенди 2030, требало је да се оствари до 2020. године. Међутим, имајући у виду да нису одређене прецизне националне вредности које би требало достићи, није могуће ни оценити да ли је циљ остварен. Оно што је могуће установити у праћењу овог циља јесте напредак у аспекту заштите и повећања површине под шумама¹⁰², као и заштита слатководних и терестријалних подручја унутар заштићених подручја. У погледу удела површине под шумама у укупној копненој површини, региструје се умерен напредак (Графикон 38).

¹⁰² Индикатор је дефинисан као удео површине под шумама у укупној копненој површини земље. Шума се дефинише као земљиште које се простире на више од 0,5 ha са дрвећем већим од 5 m и покривачем надстрешнице више од 10%, или дрвећем које може да досегне ове прагове на површини. Није обухваћено земљиште које је, према употреби, претежно пољопривредно или градско земљиште. Додатни критеријуми су наведени у документу Процена шумских ресурса 2020 — термини и дефиниције (Forest Resource Assessment 2020 — Terms and Definitions, FAO) <http://www.fao.org/3/i8661en/i8661en.pdf>. Укупна копнена површина земље подразумева укупну површину земље без површина копнених вода као што су реке и језера. Узета је укупна копнена површина за референтну 2015. годину.

Графикон 38: Индикатор 15.1.1 Површина под шумама као удео у укупној копненој површини, 2010–2020. (%)

Извор: FAO

Када су пак у питању слатководна подручја унутар заштићених подручја, региструје се и дугорочно, и краткорочно њихово значајно повећање према СГСР од 5,29% и 3,45%, респективно, а за терестријална 2,37% и 2,91%, респективно (Графикон 39).

Графикон 39: Индикатор 15.1.2 Удео локација важних за копнени и слатководни биодиверзитет које су обухваћене заштићеним подручјима, према врсти екосистема, 2010–2021. (%)

Извор: Агенција за заштиту животне средине

Потциљ 15.2 До 2020. промовисати имплементацију одрживог управљања свим врстама шума, зауставити крчење шума, обновити уништене шуме и повећати пошумљавање на глобалном нивоу

Индикатор 15.2.1a Напредак ка одрживом управљању шумама:
Годишња нето стопа промене шумског подручја

Индикатор 15.2.1b Надземни фонд биомасе у шуми

Индикатор 15.2.1c Удео шумске површине која се налази унутар законом утврђених заштићених подручја

Индикатор 15.2.1d Проценат шумске површине према дугорочном плану газдовања шумама

Индикатор 15.2.1e Шумско подручје у оквиру независно верификоване шеме сертификације за газдовање шумама

У односу на потциљ 15.2, региструју се неконзистентни трендови. У погледу годишње нето стопе промене шумског подручја коју је могуће пратити само за дугорочни временски оквир, јер су подаци доступни само за две временске тачке (2010. и 2020. година), региструје се значајно удаљавање од циља (СГСП од -27,38%). Умерен напредак у краткорочном временском оквиру (2016–2020.) забележен је у погледу величине надземног фонда биомасе у шуми (СГСП 0,01%), удела шума унутар законом заштићених подручја (СГСП 0,00%), као и процента шумске површине према дугорочном плану газдовања шумама (СГСП 0,04%). Умерено удаљавање од циља забележено је у краткорочном оквиру (2017–2021.) у погледу површине шумских подручја у оквиру независно верификоване шеме сертификације за газдовање шумама по СГСП од -0,41%.

Потциљ 15.6 Промовисати праведну и једнаку расподелу користи која проистиче из коришћења генетских ресурса и промовисати одговарајући приступ таквим ресурсима, како је договорено на међународном нивоу

Индикатор 15.6.1 Број земаља које су усвојиле законодавне, административне и политичке оквире за обезбеђивање праведне и равноправне расподеле користи

Потциљ 15.6 којим се промовише праведна и једнака расподела користи која проистиче из коришћења генетских ресурса и одговарајући приступ таквим ресурсима како је договорено на међународном нивоу, региструју се позитивне тенденције. Србија је потписница Међународног уговора о биљним генетичким ресурсима за храну и пољопривреду, као и Протокола из Нагоје, а региструје се повећање броја пријављених стандардних споразума о трансферу материјала којима се преносе биљни генетски ресурси за храну и пољопривреду у земљу. Осим тога, држава је поднела и извештај о законодавним, административним и политичким оквирима кроз онлајн систем извештавања о придржавању Међународног уговора о биљним генетичким ресурсима за храну и пољопривреду.

Потциљ 15.а Мобилисати и значајно повећати финансијска средства из свих извора ради очувања и одрживог коришћења биодиверзитета и екосистема

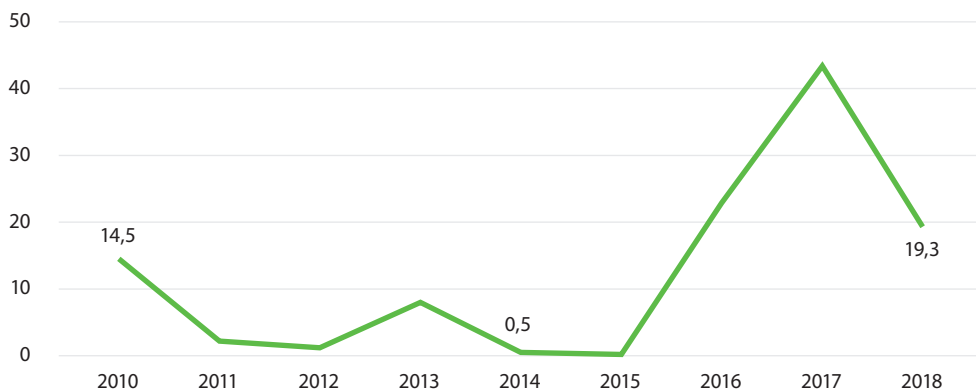
Потциљ 15.б Мобилисати значајна средства из свих извора и на свим нивоима како би се финансирало одрживо управљање шумама и пружили одговарајући подстицаји земљама у развоју за унапређење таквог управљања, укључујући очување и пошумљавање

Индикатори 15.а.1 и 15.б.1 Званична развојна помоћ за очување и одрживо коришћење биодиверзитета и екосистема

Потциљеви 15.а и 15.б се прате на основу истог индикатора, а за који су подаци доступни за период 2010–2018. Уколико се као краткорочни оквир узме, према дефинисаним методолошким принципима, последњих пет доступних година (2014–2018), по овом индикатору се бележи значајан напредак уз СГСП од 149,26%, јер је развојна помоћ повећана са 0,5 милиона USD у 2014. години на 19,3 милиона USD у 2018. години. У дугорочном временском оквиру напредак је такође значајан, али мање изражен (СГСП од 3,64%, јер је у почетној (2010. години) висина развојне помоћи износила 14,5 милиона USD, а 2018. године 19,3 милиона USD (Графикон 40)).

Графикон 40: Индикатори 15.а.1 и 15.б.1 Званична развојна помоћ за очување и одрживо коришћење биодиверзитета и екосистема, 2010–2018. (мил. USD)

Извор: OECD

ЦОР 16

ПРОМОВИСАТИ МИРОЉУБИВА И ИНКЛУЗИВНА ДРУШТВА ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ, ОБЕЗБЕДИТИ ПРИСТУП ПРАВДИ ЗА СВЕ, И ИЗГРАДИТИ ДЕЛОТВОРНЕ, ОДГОВОРНЕ И ИНКЛУЗИВНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ НА СВИМ НИВОИМА

Број потциљева које је могуће пратити: 7/12 (16.1, 16.2, 16.3, 16.5, 16.6, 16.9, 16.b)

Број индикатора које је могуће пратити: 12/24

ЦОР 16 промовише мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, налаже да се обезбеди приступ правди за све и предвиђа да се изграде делотворне, одговорне и инклузивне институције на свим нивоима. Овај циљ обухвата 12 потциљева који се прате преко 24 индикатора. У Србији је сада могуће пратити седам потциљева и 12 индикатора. У односу на претходни извештај, за 2022. годину могуће је пратити два индикатора више.

КЉУЧНИ НАЛАЗИ

- Напредак у односу на потциљ 16.1 могуће је пратити само на основу једног индикатора јер за друге нису доступне временске серије података. Према индикатору броја жртава намерних убистава региструје се значајан напредак у смањењу броја жртава. Ипак, родне разлике су присутне јер се напредак бележи у мушкој популацији, али удаљавање од циља у женској.
- Негативни трендови бележе се у односу на потциљ 16.2 који предвиђа окончање злоупотребе, експлоатације, трговине и свих облика насиља и тортуре над децом. Благо је повећан удео деце која су искусила физичко кажњавање, а истовремено је повећан укупан број жртава трговине људима, мада је у категорији малолетних лица забележено смањење идентификованих жртава трговине људима.
- Значајно удаљавање од циља регистровано је у домену потциља 16.3 којим се предвиђа промовисање владавине права и осигурање једнаког приступа правди за све, због повећања удела неосуђених притвореника као удела свеукупне затворске популације.

- ▶ Напредак није могуће пратити у области потциља 16.5 којим се предвиђа значајно смањење корупције и подмићивања у свим појавним облицима, јер су подаци доступни само за 2010. годину.
- ▶ Значајан напредак остварен је у погледу развијања делотворних, одговорних и транспарентних институција на свим нивоима (потциљ 16.6), мерено повећањем примарних државних расхода као удела у оригинално одобреном буџету. Међутим, тренд је позитиван у свим секторима политика осим у здравству, и сектору спорта и омладине.
- ▶ Напредак у погледу обезбеђивања законског идентитета за све, укључујући и упис у матичну књигу рођених (потциљ 16.9) остварен је и у дугорочном, и у краткорочном временском оквиру, и близу је потпуног обухвата.
- ▶ Напредак није могуће пратити ни за потциљ 16.b, а MICS подаци из 2019. године указују да су се жене које живе у ромским насељима чешће осећале дискриминисано него жене из опште популације.

Потциљ 16.1 Свуда значајно смањити све облике насиља и са њима повезане стопе смртних случајева

Индикатор 16.1.1 Број жртава намерних убиства на 100.000 становника

Индикатор 16.1.3 Удео жена старости 18–74 године које су биле жртве физичког, психичког или сексуалног злостављања у претходних 12 месеци

Индикатор 16.1.4 Проценат жена које се осећају безбедно кад саме ходају у свом насељу кад падне мрак

Значајан напредак остварен је у односу на овај потциљ мерено бројем жртава намерних убиства на 100.000 становника, уз СГСР од -1,90% у краткорочном периоду (2017–2021) и СГСР од -3,62% у дугорочном периоду (2015–2021). Међутим напредак није конзистентан у свим старосним групама. До повећања броја жртава је дошло међу младима (20–29) и становништву старости 45 и више година, док је код осталих старосних група дошло до смањења броја жртава намерних убиства. Посматрано према полу, примећују се родне разлике јер је међу мушкарцима број жртава смањен по СГСР на -4,19%, док је међу женама повећан на 2,78%.

Напредак није могуће пратити на основу индикатора којим се мери удео жена старости 18–74 године које су биле жртве физичког, психичког или сексуалног злостављања у претходних 12 месеци, због недостатка временских серија. Према подацима Истраживања о безбедности и квалитету живота жена из 2021. године, 1,6% жена било је изложено неком од ових облика насиља.

Напредак није могуће пратити ни према другом индикатору у оквиру овог потциља, због недостатка временске серије. Према MICS подацима из 2019. године, 87,5% жена у општој популацији и 71% жена које живе у ромским насељима исказале су да се осећају безбедно кад саме ходају у свом насељу кад падне мрак. Извесне разлике присутне су у зависности

од старости и образовања жена, с тим да се старије жене, као и жене вишег образовања, у већем проценту осећају безбедно.

Потциљ 16.2 Окончати злоупотребу, експлоатацију, трговину и све облике насиља и тортуре над децом

Индикатор 16.2.1 Удео деце старости 1–14 година која су током протеклог месеца искусила било какво физичко кажњавање и/или психолошку агресију од стране старатеља

Индикатор 16.2.2 Број жртава трговине људима према полу, старости и облику експлоатације

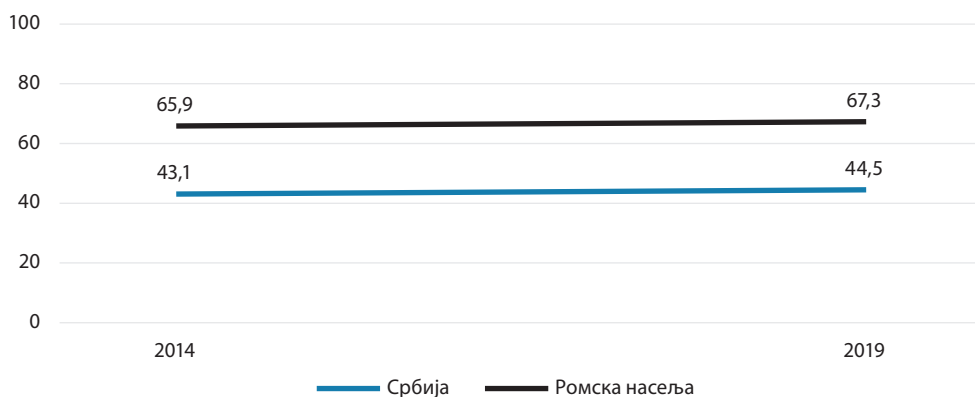

Индикатор 16.2.3 Удео младих жена старости 18–29 који су до узраста од 18 година били изложени сексуалном насиљу

Умерено удаљавање од циља региструје се на основу оба индикатора којима се прати потциљ 16.2, усмерен на заштиту деце од насиља¹⁰³. Када је у питању први индикатор, којим се мери удео деце старости 1–14 година која су доживела било какво физичко кажњавање током месеца који је претходио MICS истраживању, подаци указују да је удео ове деце благо повећан са 43,1% у 2014. години на 44,5% у 2019. години у општој популацији деце и са 65,9% на 67,3% у популацији деце која живе у ромским насељима¹⁰⁴ (Графикон 41).

Графикон 41: Индикатор 16.2.1 Удео деце старости 1–14 година која су током протеклог месеца искусила било какво физичко кажњавање и/или психолошку агресију од стране старатеља, 2014–2019. (%)

Извор: MICS — РЗС и УНИЦЕФ

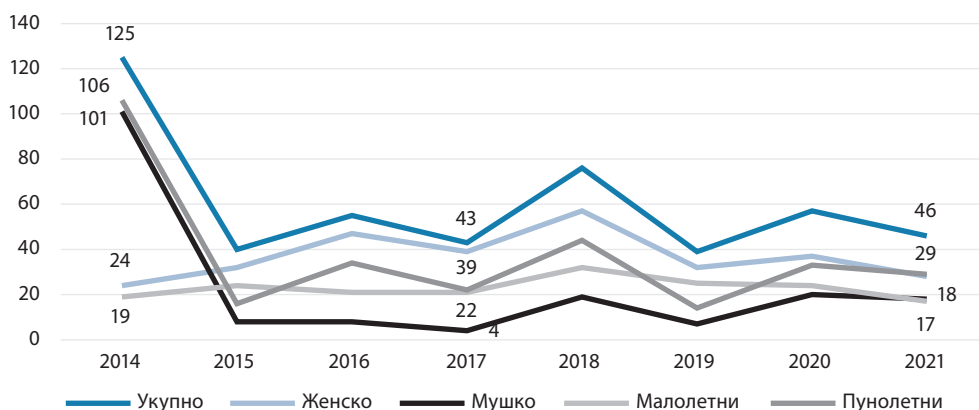
¹⁰³ Број деце старости од 1 до 14 година која (барем једно): доживљавају само ненасилну агресију; или доживљавају психолошку агресију или казну, добијају мању физичку казну или бивају оштро физички кажњени подели се са укупним бројем анкетираних деце старости од 1 до 14 година. Јединица посматрања су деца старости од 1 до 14 година.

¹⁰⁴ Извор: MICS — РЗС и УНИЦЕФ.

Према индикатору којим се мери удео младих жена и мушкараца старости 18–29 година који су до узраста од 18 година били изложени сексуалном насиљу, није могуће пратити напредак зато што су подаци доступни само за жене и за 2021. годину. Према овим подацима, 1,3% младих жена је било изложено сексуалном насиљу пре пунолетства¹⁰⁵.

Значајно удаљавање од циља, по СГСП од 1,70% остварено је у периоду 2017–2021. у погледу броја жртава трговине људима¹⁰⁶ (Графикон 42). Иако су жене и даље бројније него мушкарци међу жртвама трговине људима, у овом периоду дошло је до пада броја жена међу жртвама трговине људима (СГСП од -7,95%), а повећања броја мушкараца (СГСП од 45,65%) идентификованих као жртве трговине људима. Број пунолетних жртава је повећан (СГСП од 2,30%), док је број малолетних жртава опао (СГСП од -5,15%)¹⁰⁷.

Графикон 42: Индикатор 16.2.2 Број жртава трговине људима, према полу и старости, 2014–2021. (број)

Извор: Центар за заштиту жртава трговине људима

Потциљ 16.3 Промовисати владавину права на националном и међународном нивоу и осигурати једнак приступ правди за све

Индикатор 16.3.1 Удео жртава насиља у претходних 12 месеци које су пријавиле своју виктимизацију надлежним органима или другим званично признатим механизмима за решавање конфликта

Индикатор 16.3.2 Неосуђени притвореници као удео свеукупне затворске популације

¹⁰⁵ РЗС, Истраживање о безбедности и квалитету живота жена.

¹⁰⁶ Укупан број идентификованих жртава трговине људима на 100.000 становника; идентификоване су жртве мушког и женског пола, малолетне и пунолетне жртве, жртве сексуалне експлоатације, радне експлоатације, принудног брака, принуде на просјачење, принуде на вршење кривичних дела, трговине децом ради усвојења, злоупотребе у порнографске сврхе, вишеструке експлоатације.

¹⁰⁷ Извор: Центар за заштиту жртава трговине људима.

Напредак у остваривању потциља 16.3 који предвиђа успостављање владавине права и осигурање једнаког приступа правди за све, мери се помоћу два индикатора, од којих један није могуће пратити по методологији СГСР због недостатка временске серије. Реч је о индикатору којим се мери удео жртава насиља у претходних 12 месеци које су пријавиле своју виктимизацију надлежним органима, за који су доступни подаци само за 2019. годину. Према овим подацима, 40% жена у општој популацији и 67% жена које живе у ромским насељима, а које су биле жртве насиља, пријавиле су насиље званичним органима¹⁰⁸.

Значајно удаљавање од циља региструје се на основу другог индикатора услед повећања броја неосуђених притвореника у укупној затворској популацији (са 15% у 2017. години, на 19,4% у 2021. години, што даје СГСР од 6,64%)¹⁰⁹. Родне разлике нису присутне јер је уз готово исте стопе дошло до повећања и у женској, и у мушкој затворској популацији (СГСР од 6,94% и 6,54%, респективно).

Потциљ 16.5 Значајно смањити корупцију и подмићивање у свим њиховим јавним облицима

Индикатор 16.5.1 Удео лица која су имала најмање један контакт са јавним службеником и која су дала мито јавном службенику, или од којих је јавни службеник тражио мито током претходних 12 месеци

Напредак није могуће пратити у погледу смањења корупције јер су подаци доступни само за 2010. годину. Према овим подацима, у периоду од 12 месеци који су претходили истраживању, 9,3% анкетираних је пријавило да је дало мито јавном службенику или је јавни службеник то од њих тражио. Удео лица са оваквим искуством, нешто је већи међу мушкарцима, него међу женама (10,0% према 8,5%).

Потциљ 16.6 Развити делотворне, одговорне и транспарентне институције на свим нивоима

Индикатор 16.6.1 Примарни државни расходи као удео у оригинално одобреном буџету, по секторима (или по буџетским линијама или нечем сличном)

¹⁰⁸ Извор: MICS — РЗС и УНИЦЕФ.

¹⁰⁹ Проценат притворених лица у односу на укупан број затворске популације. У саставу затворске популације у заводима за извршење кривичних санкција у Републици Србији налазе се: осуђена лица; притворена лица; прекршајно-кажњена лица; лица на издржавању мера безбедности (обавезно психијатријско лечење и чување у здравственој установи; обавезно лечење наркомана; обавезно лечење алкохоличара); лица на издржавању казне малолетничког затвора и лица на васпитној мери упућивања у дом (малолетници).

Значајан напредак остварен је у погледу делотворности, одговорности и транспарентности институција мерено индикатором примарних државних расхода као удела у оригинално одобреном буџету¹¹⁰ (СГСР од 1,59%, за период 2017–2021). Трендови су позитивни у свим секторима политика, изузев у областима здравства где је СГСР износила -0,19% и спорта и омладине уз СГСР од -0,36%.

Потциљ 16.9 До 2030. за све обезбедити законски идентитет, укључујући регистрацију приликом рођења

Индикатор 16.9.1 Удео деце старости до 5 година чије је рођење уписано у матичне књиге које води надлежни орган, према старости

Иако се тренд не може пратити због недостатка временске серије података, потребно је имати у виду да је у општој популацији деце обухват уписом у матичне књиге рођених готово потпун (99,9%), док је у популацији деце која живе у ромским насељима нешто нижи (98,5%)¹¹¹.

Потциљ 16.b Промовисати и спроводити недискриминаторске законе и политике ради постизања одрживог развоја

Индикатор 16.b.1 (10.3.1) Проценат жена старости 15–49 година које су се у претходних 12 месеци осећале дискриминисано или узнемиравано

Напредак није могуће пратити према овом потциљу, а MICS подаци за 2019. годину показују да се током 12 месеци који су претходили истраживању, 6,9% жена у општој популацији и 12,5% жена из ромских насеља, осећало дискриминисано или узнемиравано. Удео жена које су пријавиле да су се осећале дискриминисано или узнемиравано већи је у градским, него у осталим срединама¹¹².

¹¹⁰ Проценат примарних државних расхода у оригинално одобреном буџету се добија тако што се износ текућег буџета на крају године подели са извршеним расходима буџетских корисника и помножи са 100. Односно, ово је однос укупно планираних расхода са свим изменама у току године и стварног извршења на крају године. Подаци о расходима буџетских корисника као удео у буџету Републике Србије налазе се у Информационом систему за извршење буџета (ИСИБ). ИСИБ обухвата процесе и поступке који се спроводе електронском комуникацијом са Управом за трезор у саставу Министарства финансија, и представља део система управљања јавним финансијама. У систем су укључени: директни корисници јавних средстава, индиректни корисници Министарства за културу и информисање, Управа за извршење кривичних санкција, правосудни органи и установе социјалне заштите. Погледати сајт Управе за трезор: <https://www.trezor.gov.rs/src/services/isib/>. Прописи којима је регулисано извршење буџета су Закон о буџетском систему и Закон о буџету Републике Србије. У обрачун индикатора узети су укупни расходи који улазе у обрачун резултата односно суфицита и дефицита. Класификација сектора по којој је приказано процентно извршење буџета може се видети у Упутству за припрему програмског буџета које је објављено на сајту Министарства финансија: <https://www.mfin.gov.rs/dokumenti2/uputstvo-za-izradu-programskog-budzeta>

¹¹¹ Проценат деце до пет година старости која су у тренутку анкетирања била регистрована. Овај број обухвата децу чију су крштеницу видели анкетари или ону за коју су родитељи или старатељи изјавили да су регистровани. MICS подаци се односе на живу децу у тренутку анкетирања.

¹¹² Извор: MICS — РЗС и УНИЦЕФ.

ЦОР 17

ОЈАЧАТИ СРЕДСТВА ПРИМЕНЕ И РЕВИТАЛИЗОВАТИ ГЛОБАЛНО ПАРТНЕРСТВО ЗА ОДРЖИВИ РАЗВОЈ

Број потциљева које је могуће пратити:

5/19 (17.1, 17.3, 17.4, 17.6, 17.8)

Број индикатора које је могуће пратити:

6/24

ЦОР 17 предвиђа јачање партнерстава за одрживи развој преко 19 потциљева који се прате помоћу 24 индикатора. У Србији је сада на основу података РЗС могуће пратити пет потциљева и шест индикатора. У односу на претходни извештајни период, могуће је пратити један индикатор више.

КЉУЧНИ НАЛАЗИ

- ▶ Умерен напредак остварен је према потциљу 17.1 којим се предвиђа појачана мобилизација домаћих ресурса како би се унапредили домаћи капацитети за прикупљање пореза и осталих прихода.
- ▶ Неконзистентни трендови се региструју у односу на потциљ 17.3, јер је значајан напредак остварен у погледу страних директних инвестиција и званичне развојне помоћи, а значајно удаљавање од циља у погледу износа дознака као удела у укупном БДП-у.
- ▶ Значајно удаљавање од циља бележи се код потциља 17.4 којим се предвиђа одрживост дугова.
- ▶ Значајан напредак остварен је у домену потциља 17.6 којим се предвиђа унапређење регионалне и међународне сарадње у области науке, технологије и иновација, пре свега због повећања доступности широкопојасног брзог интернета.
- ▶ И у домену потциља 17.8, бележи се значајан напредак пре свега захваљујући повећању коришћења интернета међу становницима.

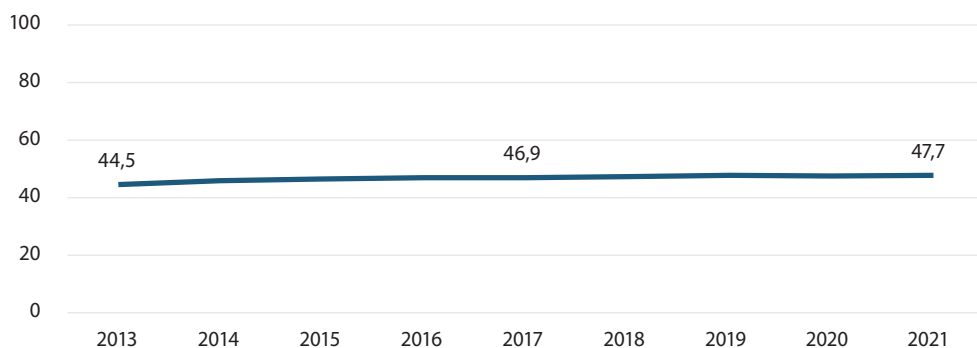
Потциљ 17.1 Појачати мобилизацију домаћих ресурса, између осталог и преко међународне подршке за земље у развоју, како би се унапредили домаћи капацитети за прикупљање пореза и осталих прихода

Индикатор 17.1.1 Укупни државни приходи као удео у БДП-у, према изворима

Умерен напредак остварен је по СГСР од 0,42%, у периоду 2017–2021. године, а дугорочно (2013–2021) по стопи од 0,87%, у погледу унапређења домаћих капацитета за прикупљање пореза и осталих прихода¹¹³. Укупни државни приходи као удео у БДП-у повећани су са 46,9% у 2017. години на 47,7% у 2021. години¹¹⁴ (Графикон 43).

Графикон 43: Индикатор 17.1.1 Укупни државни приходи као удео у БДП-у, 2013–2021. (%)

Извор: Статистика националних рачуна, РЗС

Потциљ 17.3 Мобилисати додатна финансијска средства из вишеструких извора за потребе земаља у развоју

Индикатор 17.3.1 Стране директне инвестиције, званична развојна помоћ, и Сарадња Југ-Југ, као удео у бруто националном дохотку

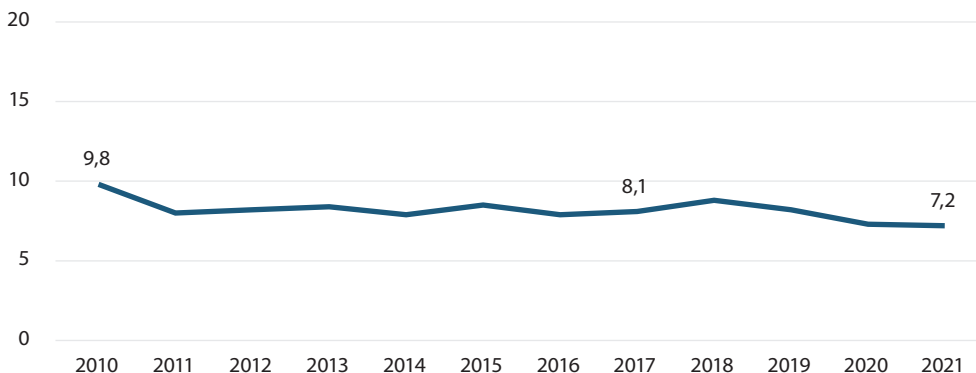
Индикатор 17.3.2 Износ дознака (USD) као удео у укупном БДП-у

Значајан напредак према циљу остварен је услед повећања страних директних инвестиција, званичне развојне помоћи и Сарадње Југ-Југ, као удела у бруто националном дохотку, и то како краткорочно, тако и дугорочно. Истовремено, значајно удаљавање од циља забележено је у погледу удела дознака у БДП-у уз краткорочну СГСР од -2,90%, а дугорочну од -2,76%.

¹¹³ Укупни приходи сектора државе су фискални индикатор и састоје се од пореза, социјалних доприноса, донација, трансфера и других прихода државе. Бруто домаћи производ (БДП) је најважнији и најчешће коришћен агрегат Система националних рачуна и представља индикатор укупних економских активности на нивоу земље. Индикатор 17.1.1 представља процентуално учешће државних прихода у БДП-у.

¹¹⁴ Извор: Национални рачуни, РЗС.

Графикон 44: Индикатор 17.3.2 Износ дознака (USD) као удео у укупном БДП-у, 2010–2021. (%)

Извор: Народна банка Србије и Статистика националних рачуна, РЗС

Потциљ 17.4 Помоћи земљама у развоју да постигну дугорочну одрживост дугова кроз координисане политике усмерене ка очувању начина за финансирање дугова, отпис дугова и реструктурирање дугова на примерен начин и бавити се спољним дуговима високо задужених сиромашних земаља како би умањиле последице дуговања

Индикатор 17.4.1 Отплата дуга као удео у извозу робе и услуга

Значајно удаљавање од циља региструје се у области одрживости дугова¹¹⁵ и то по СГСР од -15,91%, у периоду 2017–2021. Посматрано у дугорочном оквиру (2010–2020), напредак и даље остаје значајан уз СГСР од 1,11%¹¹⁶.

Потциљ 17.6 Унапредити сарадњу север–југ, југ–југ и триангуларну регионалну и међународну сарадњу у области науке, технологије и иновација, као и приступ овим областима, и унапредити дељење знања према узајамно договореним условима, између осталог и кроз унапређену координацију у оквиру постојећих механизма, а посебно на нивоу Уједињених нација, као и кроз глобалне механизме управљања технологијама

Индикатор 17.6.1 Број претплатника (претплата) фиксног широкопојасног приступа интернету на 100 становника, према брзинама

Значајан напредак у достизању потциља 17.6 који предвиђа унапређење регионалне и међународне сарадње у области науке, технологије и иновација документован је позитивном сложеном годишњом стопом раста код индикатора којим се мери број претплатника

¹¹⁵ Однос отплате јавног спољног дуга и извоза робе и услуга у посматраној години (изражених у еврима).

¹¹⁶ Извор: Народна банка Србије — Одељење за статистику платног биланса.

ЦОП 17

фиксног широкопојасног приступа интернету на 100 становника (5,78%)¹¹⁷. Напредак се бележи у броју претплатника који имају приступ најбржој конекцији (веће или једнако од 10 Mbit/s) по СГСР од 6,96%, уз истовремено опадање броја претплатника са споријим конекцијама¹¹⁸.

Потциљ 17.8 До 2017. у потпуности операционализовати технолошке банке и механизам за изградњу капацитета у најмање развијеним земљама у области науке, технологије и иновација, те унапредити коришћење иновативних технологија, а посебно информационе и комуникационе технологије

Индикатор 17.8.1 Удео појединаца који користе интернет

У односу на потциљ 17.8, иако је остваривање предвиђено до 2017. године, није могуће дати оцену испуњености циља јер циљне вредности нису дефинисане. Подаци о уделу појединаца који користе интернет¹¹⁹ и који служе за праћење остварености овог циља, указују на значајан напредак по СГСР за период 2017–2021. од 3,60%. Напредак је нешто израженији у женској, него у мушкој популацији — мерено СГСР (3,98% према 3,20%)¹²⁰.

¹¹⁷ Број претплатника (претплата) фиксног широкопојасног приступа интернету односи се на претплатнике који плаћају за приступ јавном интернету, а распоређени су према брзинама преузимања података на 100 становника Републике Србије. Процене становништва за Републику Србију (без података за АП Косово и Метохија) односе се на крај године, односно на 31. децембар посматране године, и израђује их Витална статистика Републичког завода за статистику.

¹¹⁸ Извор: Регулаторна агенција за електронске комуникације и поштанске услуге (РАТЕЛ) и Витална статистика, РЗС.

¹¹⁹ Проценат лица (појединаца) која користе интернет у последња три месеца старосне доби између 16 и 74 године живота.

¹²⁰ Извор: Статистика информационо-комуникационе технологије, РЗС.

ИЗВЕШТАЈ О НАПРЕТКУ
У ОСТВАРИВАЊУ ЦИЉЕВА
ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА
ДО 2030. ГОДИНЕ
У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

PROGRESS REPORT ON THE IMPLEMENTATION
OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS
BY 2030 IN THE REPUBLIC OF SERBIA

www.stat.gov.rs

9 788661 612275

